

168507

PRAVILO POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE

1991.

RM-1828

VOJNA TAJNA
P o v e r l j i v o

PRAVILO

POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE

БИБЛИОТЕКА ВМ 2877

Мин. бр. 39651/1

1991.

BVIM AP. 5332 SPLIT

Sig. Pu 6457-52 Broj
inv.

PRAVILO

VOJNOSKOPNE PRAVILNE

SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA NARODNU ODBRANU
GENERALŠTAB ORUŽANIH SNAGA SFRJ
ZAMENIK NAČELNIKA GENERALŠTABA
OS za RM

Pov. br. 74-1
05. februara 1991. god.

Na osnovu tačke 34. pod c) Uputstva za izradu i korišćenje
vojnostručne literature (izdanje IV U-1/2 od 1982. godine),
p r o p i s u j e m

P R A V I L O
POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE

koje stupa na snagu **odmah.**

NAČELNIK GENERALŠTABA OS SFRJ
general-pukovnik
Blagoje Adžić, s. r.

UDK 623.974:355.425.2

PRAVILO pomorskodiverzantske jedinice. — Beograd : SSNO, ZNGŠ OS za RM, 1991. — 151 str. : ilustr. ; 20 cm Vojna tajna. Poverljivo. — Tiraž 115.

Pravilo sadrži diverzantska dejstva, organizaciju rukovođenja i komandovanja, borbeni dejstva pomorskih diverzanata, kretanje i odmaranje, obezbjeđenje borbenih dejstava, obuku i vaspitanje.

Pravilo je prvenstveno namenjeno starešinama pomorskodiverzantskih jedinica te komandama, jedinicama i ustanovama oružanih snaga SFRJ koji učestvuju i sudejstvuju u zadacima pomorskodiverzantskih jedinica.

S A D R Ž A J

Uvod — — — — —	Strana 9
----------------	----------

GLAVA I OPŠTE ODREDBE

1. —	POJAM I CILJ POMORSKODIVERZANTSKIH DEJSTAVA	11
2. —	ULOGA I ZNAČAJ POMORSKODIVERZANTSKIH DEJSTAVA U ONOR-u — — — — —	16
3. —	NAMJENA I ZADACI POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE — — — — —	17
4. —	BORBENE MOGUĆNOSTI I NAČELA UPOTREBE POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE — — — — —	19
5. —	USLOVI IZVOĐENJA POMORSKODIVERZANTSKIH DEJSTAVA — — — — —	34
6. —	UTJECAJ OBLIKA ORUŽANE BORBE NA UPOTREBU POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE — — — — —	44
7. —	OSNOVNI SADRŽAJI DIVERZANTSKIH DEJSTAVA U ORUŽANOJ BORBI — — — — —	48
	1) Protivdesantna borba — — — — —	48
	2) Pomorska odbrana — — — — —	49
	3) Protivvazдушna odbrana — — — — —	51
	4) Ostali sadržaji oružane borbe — — — — —	52
8. —	MJESTO I ULOGA DIVERZANTSKIH DEJSTAVA U OSNOVNIM OBLICIMA BORBENIH DEJSTAVA — — — — —	54
	1) Operacija protiv pomorsko-vazdušnog desanta — — — — —	56
	2) Pomorskodesantna operacija — — — — —	58
	3) Pomorske operacije — — — — —	59
	4) Diverzantska operacija — — — — —	61
	5) Operacija na privremeno zaposjednutoj teritoriji jadranskog pomorskog vojišta — — — — —	63
	6) Pomorskodiverzantski boj i borba — — — — —	64

G L A V A II

ORGANIZACIJA RUKOVOĐENJA I KOMANDOVANJA

	Strana
1. — ORGANIZACIJA POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE	70
1) Organizacija — — — — —	70
2) Komandovanje — — — — —	71
2. — RAD KOMANDE NA PRIPREMI I ORGANIZOVANJU BOR- BENIH DEJSTAVA — — — — —	78
1) Rad komande pomorskodiverzantskih jedinica do prijema borbenog zadatka — — — — —	78
2) Rad komande pomorskodiverzantske jedinice po prijemu borbenog zadatka — — — — —	79
3. — ORGANIZACIJA VEZE — — — — —	81
4. — IZVJEŠTAJI I OBAVJEŠTENJA — — — — —	83
5. — MJERE BEZBJEDNOSTI — — — — —	84

G L A V A III

BORBENA DEJSTVA POMORSKIH DIVERZANATA

1. — OPŠTE ODREDBE — — — — —	86
2. — KARAKTERISTIKE POMORSKODIVERZANTSKOG NAPA- DA — — — — —	89
3. — PRIPREMA POMORSKIH DIVERZANATA I BORBENIH SREDSTAVA — — — — —	91
4. — IZVRŠENJE POMORSKODIVERZANTSKIH DEJSTAVA —	96
1) Ubacivanje pomorskih diverzanata u širi rejon — akva- toriju pomorskodiverzantskih dejstava — — — — —	98
2) Podilaženje objektu napada — — — — —	101
3) Neposredno izvršenje napada — — — — —	102
4) Izvlačenje iz rejona napada — — — — —	110
5. — POMORSKODIVERZANTSKA JEDINICA U PROTIVDIVER- ZANTSKIM I PROTIVTERORISTIČKIM DEJSTVIMA — —	111
1) Postupci diverzantske jedinice u organizaciji protivdiver- zantske odbrane i protivterorističkih dejstava — — —	113
2) Uzbunjivanje i mjere protivdejstva po neprijateljskim diverzantsko-terorističkim elementima — — — — —	114
3) Planiranje protivdiverzantske i protivterorističke odbrane i koordinacija zadataka jedinica — — — — —	114
4) Organizacija sadejstva pri izvođenju protivdiverzantskih i protivterorističkih dejstava — — — — —	115
6. — POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE U OBAVJEŠTAJ- NO-IZVIĐAČKIM DEJSTVIMA — — — — —	115
1) Izviđanje — — — — —	116
2) Sadejstvo (saradnja i koordinacija) — — — — —	118

G L A V A IV
KRETANJE I ODMARANJE

		Strana
1. — KRETANJE	— — — — — — — — — —	124
1) Marševanje	— — — — — — — — — —	124
2) Prevoženje	— — — — — — — — — —	127
2. — ODMARANJE	— — — — — — — — — —	127

G L A V A V
OBEZBJEĐENJE BORBENIH DEJSTAVA

1. — OPŠTE ODREDBE	— — — — — — — — — —	130
2. — OBAVJEŠTAJNO OBEZBJEĐENJE	— — — — — — — — — —	131
3. — MORALNE PRIPREME I PSIHOLOŠKI RAD	— — — — — — — — — —	132
1) Psihološke pripreme	— — — — — — — — — —	134
4. — BEZBJEDNOST I SAMOZAŠTITA	— — — — — — — — — —	134
5. — INŽINJERIJSKO OBEZBJEĐENJE	— — — — — — — — — —	135
6. — PROTIVNUKLEARNO, HEMIJSKO I BIOLOŠKO OBEZBJEĐENJE	— — — — — — — — — —	136
7. — POZADINSKO OBEZBJEĐENJE	— — — — — — — — — —	137
1) Saobraćajno obezbjeđenje	— — — — — — — — — —	137
2) Mornaričkotehničko i tehničko obezbjeđenje	— — — — — — — — — —	138
3) Intendatsko obezbjeđenje	— — — — — — — — — —	139
4) Sanitetsko obezbjeđenje	— — — — — — — — — —	140
8. — HIDROMETEOROLOŠKO I HIDRONAVIGACIJSKO OBEZBJEĐENJE	— — — — — — — — — —	141
9. — MASKIRANJE	— — — — — — — — — —	142
10. — BORBENO OSIGURANJE	— — — — — — — — — —	143
1) Protivvazdušno obezbjeđenje	— — — — — — — — — —	144
2) Protivelektronsko obezbjeđenje	— — — — — — — — — —	144
3) Protivminska odbrana	— — — — — — — — — —	144
4) Protivbrodska odbrana	— — — — — — — — — —	145

G L A V A VI
OBUKA I VASPITANJE

① — IZBOR KADRA ZA POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE	— — — — — — — — — —	146
② — SPECIFIČNOSTI OBUKE I OBUČAVANJA	— — — — — — — — — —	147
③ — OBUKA	— — — — — — — — — —	148
SKRAĆENICE	— — — — — — — — — —	150

U V O D

Pravilo za upotrebu pomorskodiverzantskih jedinica rezultat je potreba komandi, jedinica i ustanova Ratne mornarice te jedinica i štabova Teritorijalne odbrane na obali i otocima.

Pravilo se zasniva na Strategiji oružane borbe, koncepciji opštenarodne odbrane, iskustvima iz narodnooslobodilačkog rata, partizanskim dejstvima oslobodilačkih pokreta kao i na najnovijim doktrinarnim stavovima za upotrebu vojnopomorskih snaga na jadranskom pomorskom vojištu.

Iskustva iz dosadašnjih vježbi jedinica Flote, vojnopomorskih sektora, Teritorijalne odbrane i drugih struktura opštenarodne odbrane i društvene samozaštite zahtijevali su određena rješenja radi daljnje organizacije obuke i regulisanja borbenih dejstava pomorskih diverzanata.

Pravilo obrađuje namjenu, mogućnosti pomorskodiverzantskih jedinica, borbena dejstva i načela upotrebe pomorskih diverzanata, komandovanje i sadejstvo.

U pravilu su posebno obrađene diverzije odredom, grupom i parom.

Opisana su načela pozadinskog obezbjeđenja s naglaskom na mornaričkotehničko obezbjeđenje i njegov uticaj na uspješnost diverzije, te kretanje, prevoženje, odmaranje, baziranje i borbeno osiguranje pomorskodiverzantskih jedinica.

U posebnom poglavlju obrađuju se obavještajno-izviđačka dejstva. Istaknuta su i osnovna načela obuke, vaspitanja i izbora kadra za pomorskog diverzanta.

Cilj pravila je ostvariti jedinstvene poglede o upotrebi pomorskodiverzantskih jedinica. U njemu se iz objektivnih razloga nisu mogli unijeti svi taktički postupci koji se mogu primjenjivati u diverzantskim dejstvima.

Odredbe pravila treba prihvatiti kao načela i usmjerenja, koja treba prilagođavati konkretnim borbenim i drugim uslovima i mogućnostima pomorskodiverzantskih jedinica.

Pravilo je prvenstveno namijenjeno starješinama pomorskodiverzantskih jedinica, komandama i štabovima koji u svojim sastavima imaju pomorskodiverzantske jedinice. Osim toga, namijenjeno je starješinama, komandama i ustanovama koje organiziraju, pripremaju i rukovode borbenim obezbjeđenjem pomorskodiverzantskih jedinica, te starješinama, slušaocima i pitomcima škola RM i svim starješinama i komandama oružanih snaga SFRJ koji učestvuju i sadejstvuju u zadacima pomorskodiverzantskih jedinica.

Ovo se pravilo dopunjuje literaturom: Uputstvo za diverzantska dejstva na kopnu, izdanje SSNO 1976. godine, Pravilo diverzantski odred (vod, grupa), izdanje SSNO 1981. godine, Pravilo odreda za podvodna dejstva, izdanje SSNO 1982. godine, Osnovi taktike pomorskih diverzanata, izdanje SSNO-MU 1985. godine, Pravilo ronjenja, izdanje SSNO 1989. godine.

G l a v a I

OPŠTE ODREDBE

1. — POJAM I CILJ POMORSKODIVERZANTSKIH DEJSTAVA

1. Pomorskodiverzantska dejstva su vrsta napadnih dejstava snaga Ratne mornarice (RM) i obalske odbrane (OO) a izvode se na specifičan način, na moru, otocima i obali, na vlastitoj i privremeno zaposjednutoj teritoriji, na otvorenom moru i obalnom području agresora.

Diverzije su specifična, ofanzivna, iznenadna, brza, originalna, tajna i vješto izvedena borbená dejstva (prepadna i zasjedna dejstva) koja se izvode u svim borbenim uslovima, bez obzira na opšti odnos snaga na određenoj teritoriji.

2. Pomorski diverzanti su osnovna snaga i odlučujući faktor u pomorskodiverzantskim dejstvima. To su posebno odabrani, obučeni i osposobljeni dobrovoljci izuzetnih moralnih i psihofizičkih osobina. Opremljeni su diverzantskim borbenim sredstvima i dejstvuju u uslovima i borbenim situacijama u kojima nije moguće koristiti ili su neekonomične druge snage i borbená dejstva.

Pomorski diverzant je specijalno obučeno lice koje koristi znanja iz ronilaštva, padobranstva i drugih vještina za izvršenje diverzantskih zadataka.

3. Pod diverzijom, treba podrazumijevati neočekivano, prikriveno i vješto smišljeno i izvedeno napadno dejstvo sračunato na nanošenje gubitaka u materijalno-tehničkim sredstvima, borbenoj tehnici i živoj sili, kao i na učinjene efekte, sa ciljem slabljenja moralno-psihološkog stanja protivnika. Diverzija pretpostavlja neopaženo prilaženje objektu napada, nepri-

mjetno postavljanje minsko-eksplozivnih sredstava (MES) ili dejstvo s udaljenosti kao i neprimjetno izvlačenje iz rejonu napada.

4. Pod pomorskodiverzantskim dejstvima se podrazumijeva više samostalnih, po vremenu ili cilju usklađenih diverzija s ostalim borbenim dejstvima na jadranskom pomorskom vojištu (JPV). Pomorskodiverzantska dejstva su dio borbenih dejstava jedinica oružanih snaga (OS), prvenstveno diverzantskih jedinica teritorijalne odbrane (TO) i ostalih snaga opštenarodne odbrane i društvene samozaštite (ONO i DSZ), koje izvode raznovrsna borbena dejstva i aktivnosti usmjerene protiv neprijateljeve žive sile, tehničkih i materijalnih sredstava i drugih objekata koje protivnik koristi u borbi protiv naših OS i stanovništva. Diverzantska dejstva moguće je planirati, organizirati i izvoditi u svim oblicima rata i oružane borbe. Do naročitog izražaja dolazi u najnepovoljnijim uslovima odnosa snaga i sredstava — u partizanskom ratu.

5. Pomorskodiverzantska sredstva su dio opreme, naoružanja i tehničkih sredstava koja služe za kretanje i izvršenje diverzantskih dejstava. S obzirom na to da se diverzantska dejstva izvršavaju na obalnom rubu, moru i pod morem, pomorskodiverzantska sredstva se dijele na formacijska i vanformacijska.

Formacijska pomorskodiverzantska sredstva su specijalno razvijena ili adaptirana borbena i neborbena sredstva koja pomorskodiverzantska jedinica koristi za izvršenje namjenskih zadataka. To su:

- minsko-eksplozivna sredstva,
- ronilačka sredstva i oprema,
- podvodna diverzantska borbena sredstva i oprema, (ronilice i diverzantske podmornice),
- površinska diverzantska borbena sredstva i oprema (gumeni čamci i gliseri),
- sredstva ličnog naoružanja,
- sredstva daljinske diverzije,
- sredstva veze,
- pomoćna sredstva,
- priručna borbena sredstva i oprema.

Vanformacijska pomorskodiverzantska sredstva su sredstva van formacijskog sastava pomorskodiverzantske jedinice,

a upotrebljavaju se za dopunske zadatke. U odnosu na ambijent izvršenja, nosioce sredstava dijelimo na:

- površinske nosioce (brzi ratni i civilni brodovi),
- podvodne nosioce (podmornice i ronilice),
- vazdušne nosioce (transportni avioni i helikopteri),
- kopnene nosioce (sve vrste kopnenih transportnih sredstava).

6. U odnosu na način primjene borbenih sredstava kojima se izvodi diverzija, pomorsku diverziju dijelimo na klasičnu, daljinsku i kombinovanu.

Klasična diverzija se izvodi na način da diverzant sredstvom prilazi objektu napada, prikriven postavlja tempirano MES na objekat i neprimjetno se izvlači iz rejonu dejstva.

Daljinska diverzija je vrsta diverzantskog dejstva u kojoj diverzanti dejstvuju po objektu napada s daljine veće od dubine neposrednog protivdiverzantskog obezbjeđenja objekta tempiranjem ili momentalnim dejstvom. S obzirom na udaljenost od snaga obezbjeđenja u momentu dejstva, pomorski diverzanti imaju realne mogućnosti za izvlačenje iz rejonu dejstva prije nego odbrana organizira otkrivanje i gonjenje.

Kombinovana diverzija je primjena klasične i daljinske diverzije u kojoj diverzanti diverzantska borbeno sredstvo, MES postavljaju na objekt napada i aktiviraju ih daljinski. Ovaj način diverzije se primjenjuje u borbenim dejstvima gdje se želi uništiti živa sila protivnika i kad je važno odabrati najprikladniji moment uništenja.

7. Pomorskodiverzantske jedinice (PDJ) su taktičke jedinice pomorskih diverzanata. Namijenjene za izvođenje diverzantskih dejstava na objekte na moru i obalnom rubu. Za kretanje pod vodom pomorski diverzanti su opremljeni ronilačkom opremom zatvorenog kruga disanja (kisik, mješavina). Oprema i naoružanje moraju biti podešeni za prenošenje — tegljenje pod vodom, a služe za iznenadne i nečujne napade na protivničke objekte pod vodom i na obalnom rubu.

8. Pored PDJ u izvođenju diverzantskih dejstava, mogu se angažovati i druge jedinice, posebno u dejstvima većih razmjera. Od drugih jedinica RM najpogodnije su ove ronilačke jedinice: odredi za podvodna dejstva i mornarički inženjerski odredi te jedinice za podvodna dejstva iz sastava TO. Zavisno

od borbene situacije i uslova, mogu se angažovati i ostale jedinice OS i drugih struktura ONO i DSZ. Ovo se posebno odnosi na partizanske jedinice TO. U pojedinim, manje složenim i masovnim diverzantskim dejstvima može se angažovati i stanovništvo u lučkim rejonima i drugim urbanim sredinama, najčešće na privremeno zaposjednutoj teritoriji (PZT).

9. Diverzantska dejstva se organizuju i izvode masovno i neprekidno. Za vrijeme rata izvode se svuda gdje ima protivničkih snaga, sredstava i objekata, prvenstveno na PZT, u zahvatu fronta, te na obalnom području agresora gdje će prvenstveno dejstvovati vrhunski obučeni pomorski diverzanti.

10. Zavisno od cilja, obima i intenziteta, kao i angažovanih snaga, diverzantska dejstva mogu imati taktički, operativni i strategijski značaj. Izvode ih pojedinci, grupe i jedinice u obliku borbi, bojeva i operacija i to u frontalnom, partizanskom i kombinovanom obliku oružane borbe.

11. Cilj pomorskodiverzantskih dejstava je:

- nanošenje neprijatelju što većih gubitaka u živoj sili i materijalno-tehničkim sredstvima,
- stvaranje nesigurnosti i neizvjesnosti kod snaga neprijatelja,
- slabljenje borbenih mogućnosti neprijatelja,
- neutralisanje sistema komandovanja i informisanja,
- sprečavanje uspostavljanja i funkcionisanja kvislinške vlasti, političkih i drugih organizacija,
- uništenje materijalnih dobara, objekata infrastrukture koja agresor koristi u ratne svrhe.

Diverzantskim se dejstvima uništavaju snage agresora, uznemiravaju i iscrpljuju, a našim snagama se stvaraju uslovi za izvođenje raznovrsnih borbenih dejstava, prvenstveno na PZT — akvatoriji i u zahvatu fronta, bez obzira na raspored, snagu i tehničku opremljenost agresora.

12. Primarni objekti diverzantskih dejstava su: pomorske jedinice — brodovi, naoružanje i oprema raketnih, artiljerijskih i avijacijskih jedinica, sredstva rukovođenja i komandovanja i veze s objektima osmatranja i javljanja, obavještavanja i navođenja, luke i aerodromi sa instalacijama, objekti na pomorskim i kopnenim komunikacijama, skladišta municije, ratne opreme, pogonskih goriva i maziva, izvori električne

energije, radionice i zavodi za remont i proizvodnju ratne opreme, objekti i sredstva informisanja, organi i ustanove kvislinške vlasti, pripadnici političkih i drugih organizacija agresora.

13. Jadransko pomorsko vojište, sa obalnim pojasom i brojnim otocima, pruža povoljne uslove za razmještaj, baziranje i raznovrsna dejstva pomorskim i drugim snagama u okviru oružane borbe i sveopšteg otpora. Pomorskodiverzantska dejstva treba načelno izvoditi u većim lukama na ratne i trgovačke brodove, te na značajne vojne i privredne objekte na obalnom rubu, posebno kada se s drugim snagama i borbenim dejstvima ne mogu postići zadani ciljevi. Dejstva će izvoditi pomorskodiverzantske jedinice RM i diverzanti TO. Za pripremanje diverzantskih dejstava većih razmjera i obezbjeđenja uspješnog komandovanja, Komanda Vojnopomorske oblasti formirat će poseban štab u čiji sastav se mogu uključiti predstavnici TO, društveno-političkih zajednica (DPZ), društvenih struktura na teritoriji i predstavnika određenih radnih organizacija. Pripreme za ova dejstva obično traju duže, a izvođenje je kraće. Pomorskodiverzantski zadatak planira i njime rukovodi Komanda Vojnopomorske oblasti (VPO), a izuzetno, na krilnim sektorima, i komande vojnopomorskih sektora (VPS).

14. Cilj dejstva pomorskih diverzanata, kao vrhunski obučanih i specijalno opremljenih, uspješno se može ispoljiti u svim oblicima borbenih dejstava koje na JPV izvode snage RM i OO, i to prvenstveno u protivdesantnoj operaciji, naročito u fazi pripreme desanta, u pomorskodesantnoj operaciji u fazi priprema i samog izvođenja desanta u pomorskoj operaciji protiv neprijateljskog pomorskog saobraćaja na operacijskoj osnovici agresora, kao i na pomorskim komunikacijama na PZT. Masovna i dobro organizovana diverzantska dejstva po elementima sistema infrastrukture, komandnim mjestima, sredstvima veze, brodovima i aerodromima i drugim objektima agresora, uvijek će imati izuzetno značenje, naročito na određenim dijelovima PZT — akvatorija i obalnog područja agresora. Isto pravilo se odnosi za dejstva u gradovima — lukama, gdje diverzantska dejstva mogu biti osnovni i jedini način vođenja oružane borbe.

Po pravilu, dejstva pomorskih diverzanata moraju biti sastavni elemenat svake operacije koju izvode snage VPO na JPV.

2. — ULOGA I ZNAČAJ POMORSKODIVERZANTSKIH DEJSTAVA U ONOR-u

15. Važno mjesto i ulogu u opštenarodnom odbrambenom ratu (ONOR-u), pored ostalih borbenih dejstava, imaju i diverzantska dejstva, naročito na PZT — akvatoriji, u partizanskom obliku vođenja oružane borbe i otpora. Kao sastavni dio masovnih, planiranih, organizovanih i vođenih borbi na najširoj osnovi, diverzantska dejstva znatno doprinose održavanju morala, klime i raspoloženja o potrebi za stalnim borbenim aktivnostima na cjelokupnom jugoslavenskom ratištu.

Ovakva uloga diverzantskih dejstava posebno je značajna i cjelishodna u uslovima i mogućim borbenim situacijama u kojima nisu moguće druge vrste dejstava osim partizanskih i diverzantskih dejstava na moru i obalnom rubu, a postavljeni ciljevi ONOR-a se mogu uspješno ostvariti ovim dejstvima. Značajno je u koncepciji ONOR-a i to da su, pored velike mogućnosti diverzantskih dejstava na cjelokupnom JPV, stvorene i mogućnosti upotrebe raznovrsnih borbenih sredstava i tehnike na prostorima i u borbenim situacijama gdje to agresor najmanje očekuje. Pod udarom diverzantskih snaga naći će se veliki broj agresorovih objekata ne samo na PZT i u zahvatu fronta nego i na području i akvatoriji agresora.

16. Da bi se ostvario opšti cilj i značaj diverzantskih dejstava i nanosili agresoru što veći gubici u živoj sili i tehnici i držali agresora u stalnoj psihofizičkoj napetosti, nesigurnosti i neizvjesnosti, prijeko je potrebno još u miru stvoriti programe, odgovarajuća pravila i uputstva koja će regulisati i uvježbati pravovremenu organizaciju, osposobiti i opremiti odgovarajuće ljudstvo i snage u RM i TO kao i u drugim strukturama ONO i DSZ, da mogu uspješno i masovno izvoditi diverzantska dejstva na JPV. Ovakav stav se zasniva na spoznaji da na JPV postoje mnogobrojni ronilački odredi i jedinice u TO, ronionci u pomorskim radnim organizacijama, te veliki broj ronilaca u ronilačkim klubovima, što zajedno sa PDJ u RM predstavljaju veliku snagu. Zbog ovakvog načina dejstva, agresora prisiljavamo da, pored snaga namijenjenih za kontrolu teritorije, pojača obezbjeđenje važnih objekata, odvajajući za to dio svojih snaga sa fronta.

17. Primjenom diverzantskih dejstava u ONOR-u znatno ublažujemo posljedice naše tehničke inferiornosti u odnosu na

snage i sredstva agresora. Diverzantska se dejstva mogu uspješno izvoditi u svim situacijama, sa relativno malim snagama, na svakom zemljištu (obalnom rubu — otocima, na moru, rijekama, jezerima), u naseljenim mjestima — lukama, u svim vremenskim uslovima, bez obzira na doba dana i godine.

18. Diverzantske jedinice na JPV su relativno malog brojnog stanja, pa su kao ciljevi manji, pokretljiviji, rastresitiji i zbog toga manje izloženi osmatranju i dejstvima protivničke vatre. Diverzantska dejstva treba planirati i izvoditi raznovrsnim taktičkim i tehničkim postupcima i rješenjima koje protivnik ne očekuje i biva iznenađen.

19. Od ostalih snaga sposobnih za izvršenje pomorskodiverzantskih dejstava na JPV treba u procjeni, pripremi i izvođenju računati i na snage drugih ronilačkih i diverzantskih jedinica. Stoga se snage za diverziju na moru i obalnom rubu sastoje od specijalno obučenog ljudstva RM i TO, odnosno ronilačkih jedinica RM ofanzivne namjene i diverzantskih grupa i odreda TO. Tada diverzantske jedinice TO na obalnom rubu i moru dejstvuju s kopna.

20. Jedna od primarnih uloga diverzantskih dejstava u ONOR-u jeste onemogućiti neprijatelja da spriječi izvođenje partizanskih i diverzantskih dejstava i pri najrigoroznijoj primjeni sile i kontroli teritorije — akvatorije (otoka — obalnog ruba i mora) i stanovništva, pa niti primjenom najraznovrsnijih savremenih tehničkih sredstava za otklanjanje prisustva i pokreta — manevra naših diverzantskih snaga.

3. — NAMJENA I ZADACI POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE

21. Pomorskodiverzantska jedinica je dio udarnih pomorskih snaga RM. Namijenjena je za ofanzivna dejstva na moru, otocima i obali, za izvođenje borbi — diverzantskih dejstava u cilju nanošenja agresoru što većih gubitaka u živoj sili i ratnoj tehnici. Svoja dejstva izvodi posebnim sredstvima na specifičan način:

- na privremeno zaposjednutoj teritoriji — akvatoriji,
- u zahvatu fronta,

- u vlastitoj pozadini i
- na obalnom području — akvatoriji agresora.

22. Zadatke PDJ izvršava najčešće samostalno i u sadejstvu sa drugim snagama RM i OO, TO i strukturama ONO i DSZ. To su zadaci koje ostale naše OS ne mogu izvršiti zbog prevlasti, tehničke prednosti neprijatelja, udaljenosti ili drugog razloga.

23. Pomorskodiverzantska jedinica RM, načelno izvodi dejstva taktičkog nivoa, čiji rezultati mogu imati i operativni značaj.

24. Pomorskodiverzantske jedinice, samostalno ili u sadejstvu sa drugim snagama RM i TO, izvršavaju diverzantska dejstva primjenom: napadnih, prepadnih i zasjednih dejstava na protivnika kombinirajući ih s rušenjem, paljenjem, miniranjem, atentatima, hvatanjem i sličnom primjenom raznovrsnih borbenih sredstava i taktičkih postupaka za izvršenje klasične, daljinske i kombinovane diverzije. Na taj način izvršavaju ove osnovne zadatke:

- uništavaju ili oštećuju ratne i trgovačke brodove i druge privredne objekte na moru,

- uništavaju ili oštećuju objekte lučkih instalacija, artiljerijske i raketne položaje i oružja, radarske i osmatračke stanice, komandna mjesta (KM) i elemente hidronavigacijskog uređenja vojišta na obalnom rubu i otocima,

- uništavaju ili nanose gubitke agresorovim jedinicama na maršu i odmaranju; uništavaju elemente pozadinskog obezbjeđenja i ključne objekte infrastrukture, posebno aerodrome, industrijska postrojenja i energetske objekte, centre veze (CV), likvidiraju protivnikove snage za kontrolu teritorije i kolaboranata, objekte putnog i željezničkog saobraćaja, parališu komandovanje i dejstva neprijateljskog naoružanja i tehničkih sredstava većeg razornog dejstva na kopnu i moru.

25. Pored osnovnih zadataka, PDJ mogu se koristiti i za ove dopunske zadatke:

- izvođenje obavještajno-izviđačkih zadataka i dejstava za svoje potrebe i potrebe više komande,

— izvođenje protivdiverzantskih i protivterorističkih zadataka i dejstava u miru,

— izvođenje obuke u miru i ratu s ostalim ronilačkim jedinicama radi njihova uspješnog uključivanja u izvođenju pomorskodiverzantskih dejstava.

26. Pri određivanju zadataka PDJ, polaziti od njihove osnovne namjene na JPV, a u izvršavanju dopunskih zadataka voditi računa o svrsishodnosti njihove upotrebe.

4. — BORBENE MOGUĆNOSTI I NAČELA UPOTREBE POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE

27. Načela upotrebe PDJ proizilaze iz osnovnih principa Strategije oružane borbe, Upotrebe Ratne mornarice, Doktrine Ratne mornarice, Osnovi taktike pomorskih diverzanata, Pravila ronjenja i osobenosti diverzantskih dejstava.

U izvođenju pomorskodiverzantskih dejstava teško je predvidjeti sve mjere i postupke pojedinca, grupe ili jedinice zbog toga što su diverzantska dejstva po prirodi raznovrsna, bogata idejama i postupcima, promjenljiva i uslovljena konkretnom borbenom situacijom i prilikama. U mnogome će na načela upotrebe PDJ utjecati taktička svojstva i taktičko-tehničke osobine diverzantskih sredstava i njihovih nosioca.

28. Osnovna načela upotrebe PDJ u pomorskodiverzantskim dejstvima su:

— iznenađenje (tajnost, drskost, odlučnost, brzina, lukavstvo, pokretljivost),

— izbor objekta dejstva,

— ekonomičnost upotrebe snaga i sredstava,

— saradnja sa stanovništvom,

— aktivnost i inicijativa,

— visoka i neprekidna borbena gotovost,

— nametanje vlastitih oblika i načina izvođenja pomorskodiverzantskih dejstava,

— masovnost (naročito kada se izvodi na PZT),

— tehnička pouzdanost i

— potpuna i dobra obučenost.

29. Iznenadenje u pomorskodiverzantskim dejstvima mora biti potpuno, po mjestu i vremenu, po načinu dejstva i primjeni borbenih sredstava. Iznenadenjem se dezorganizira neprijatelj i omogućuje PDJ postizanje uspjeha daleko slabijim snagama. Nema diverzije bez iznenadenja. Uslov za ostvarenje iznenadenja je: tajnost priprema, neopaženo podilaženje objektu napada, dejstvo noću u lošim meteorološkim uslovima uz korištenje različitih nosilaca pomorskih diverzanata. Pravac podilaženja treba da iznenadi protivnika i da je usmjeren tamo gdje pomorskog diverzanta najmanje očekuje. Treba se pojaviti iznenada, izvršiti diverziju i izvući se. Element iznenadenja mora biti: izbor objekta dejstva i primjena taktičkih i tehničkih mjera, postupaka i radnji koji uvijek moraju biti novi i neponovljivi, hrabro, odvažno, brzo i drsko dejstvo, udar u pravo vrijeme, primjena lukavstva, obmane, demonstrativnih dejstava i kombinacija različitih vrsta ubojnih sredstava i maskirne mjere, odlično poznavanje zemljišta i situacije u rejonu i na objektu diverzije, stalno prikupljanje podataka o objektu — cilju dejstva snagama koje vrše protivdiverzantsko obezbjeđenje kao i o cjelokupnom sistemu osiguranja objekta napada.

Za namjeravanu diverziju treba, načelno, da zna samo najuži krug PDJ. Osim komandanta (komandira) o tome moraju biti obaviještene samo one starješine bez kojih se ne može pripremiti diverzija. Za postizanje iznenadenja u pomorskodiverzantskom zadatku osnovna je tajnost pokreta i prisustva na određenoj teritoriji — akvatoriji; moraju se neopaženo savladati mjere protivdiverzantskog obezbjeđenja i sistemi osmatranja i signalizacije, koje će neprijatelj poduzeti da zaštiti svoje objekte. Izbor najnepovoljnijih vremenskih i hidrometeoroloških uslova i nosilaca pomorskih diverzanata zavisiće od svakog konkretnog zadatka, objekta dejstva, a najčešće će ih odabrati sami pomorski diverzanti. Svaku varijantu napada tokom priprema treba dobro isplanirati i razraditi. Tačno poznavanje protivnika, njegovog rasporeda i vrste obezbjeđenja planiranog objekta za napad omogućit će da se iskoriste slabe strane protivnikovog obezbjeđenja i postigne iznenadenje. Ovo se najčešće postiže korišćenjem podataka obavještajne službe, mjesnog stanovništva, teritorijalnih i drugih jedinica i sopstvenim izviđanjem objekta napada. Drskost i odlučnost obavezno se primjenjuju u odnosu na vrijeme i prostor gdje se neprijatelj najmanje nada i kada se osjeća siguran. Također

to važi i za brzinu i hrabrost, jer diverzija mora biti vrlo kratka.

Iskustvo mora biti uvijek prisutno u diverzantskim dejstvima, treba da je raznovrsno i novo za neprijatelja. Pored toga, treba biti vrlo uvjerljivo, duhovito, tako da protivnika dovede u zabludu i navede na pogrešnu procjenu. Pri primjeni lukavstva voditi računa da protivnik mnoga lukavstva poznaje i da će ih i sam primjenjivati. Zato treba biti pronicljiv i stalno iznalaziti nova i kvalitetnija rješenja.

Za postizanje iznenađenja, bitno je prikriti postojanje pomorskih diverzanata na određenoj teritoriji — akvatoriji. Stoga pomorski diverzanti moraju pronaći i izraditi bazu — skrovišta gdje mogu boraviti. Dobro je ako se može uraditi više baza — skrovišta i time smanjiti mogućnost otkrivanja. O ovome brinuti još u miru.

Tajnost mora biti zastupljena u zaštiti svih taktičko-tehničkih karakteristika diverzantskih sredstava kojima su opremljene PDJ. Sve elemente diverzije treba tajiti i imati na umu da svaku informaciju, pogotovo na PZT, neprijatelj mora dobiti aktivnošću svojih organa. Time se izlaže dodatnim naporima i gubicima i stvara se atmosfera za podmetanje dezinformacija. Iznenađenje u diverziji se mora pravovremeno uskladiti i iskoristiti radi uspostavljanja sadejstva s drugim snagama i uklopiti s drugim borbenim dejstvima u određenoj zoni. Tom prilikom treba ostvariti veoma precizno sadejstvo kako bi se postigao što bolji uspjeh. Za usklađenost i cjelishodno angažovanje PDJ odgovorna je komanda koja planira dejstva PDJ. Svako angažovanje dijelova PDJ, samostalno ili u sastavu druge veće jedinice, mora biti u skladu sa opštim ciljem dejstva. Prema opštoj zamisli borbenih dejstava na određenoj teritoriji dejstva PDJ treba vješto ukomponovati i podrediti osnovnom zadatku oružane borbe. Upotrebu PDJ treba sinhronizovati po vremenu, mjestu, objektima dejstva, načinu izvođenja i primjeni odgovarajućih sredstava sa drugim jedinicama.

30. Izbor objekta dejstva zasniva se na zamisli i planu najstarije komande na JPV, a usklađuje se po cilju, mjestu i vremenu sa taktičkim, operativnim i strategijskim zadacima oružanih snaga. Izbor objekta dejstva zavisi od raspoloživih snaga i sredstava te njihovih mogućnosti, prostora i vremena i mogućnosti neprijatelja. Pri izboru uvijek težiti da se dejstvuje po najznačajnijim objektima protivnika. Pri tome imati

u vidu značaj i važnost objekta i posljedice koje mogu nastati po neprijatelja, osjetljivost objekta na pomorskodiverzantsko dejstvo, njegovu promjenljivost od momenta planiranja do momenta izvođenja diverzije, cjelishodnost dejstava u odnosu na planirane efekte kao i posljedice koje mogu nastati po stanovništvu uništenjem tog objekta. Birati takve objekte da se njegovim uništenjem — oštećenjem postigne maksimalni efekat dejstva.

U procjeni i izboru objekta obavezno voditi računa o: aktuelnosti objekta i njegovoj vrijednosti, snagama i sredstvima zaštite objekta, njegovoj osjetljivosti i utjecaju okoline na način izvršenja diverzije, vlastitim snagama, obučenosti i psihofizičkom stanju PDJ.

— Faktor aktuelnosti objekta značajan je zbog toga što se njegovim potapanjem, razaranjem ili oštećenjem treba ome-
sti izvršenje određenih namjera neprijatelja. Bitno je i mora se znati šta se dobija uništenjem konkretnog objekta. U procjeni aktuelnosti objekta diverzije i naših mogućnosti za izvršenje diverzije PDJ mora stalno pratiti sve aktivnosti na izabranom objektu i oko njega.

— U procjeni faktora osjetljivosti izabranog objekta treba poznavati njegova svojstva, najosjetljivija mjesta, strukturu građe i njegovu veličinu te način njegova osiguranja.

— Treba poznavati utjecaj okoline, da bi se mogao odrediti najkraći i najbrži put za likvidaciju objekta, vodeći računa o tajnosti u podilaženju, a time i iznenađenju u izvršenju zadatka. Mora se poznavati akvatorija i zemljište radi mogućnosti zadržavanja, prikrivanja i korištenja njihovih svojstava. Za značajne i krupnije objekte potrebna je studiozna obrada objekta, izrada makete, specijalnih sredstava i uvježbanost. Pomorskodiverzantska jedinica se uvježbava u uslovima koji su što sličniji ratnim uslovima (akvatorija, hidrometeorologija, klima, preživljavanje, jezik, običaji i drugo). Svaki objekat ima ključne uređaje bez kojih je nemoguća njegova osnovna funkcija. Ti su uređaji u tehničkom smislu naročito osjetljivi na diverzije (eksplozivni, lako zapaljivi, osjetljivi prema potresu, udarnom talasu i sl.). Tokom procjene pažnja mora biti usmjerena upravo na te najosjetljivije dijelove objekta. U izboru objekta obavezno odrediti cilj dejstva PDJ (totalno uništenje objekta, oštećenje ili onesposobljenje za određeno vrijeme).

31. Ekonomičnost upotrebe snaga i sredstava podrazumijeva upotrebu samo onih snaga i sredstava koji su prijeko

potrebni za izvođenje određenog zadatka. Treba težiti da se cilj ostvari najmanjim brojem ljudstva i uz najmanje gubitke. Za to su potrebne solidne pripreme kako bi se stvorili povoljniji uslovi za postizanje većeg uspjeha. To se postiže izbjegavanjem jakih strana protivnika i pronalaženjem najslabijih i najosjetljivijih tačaka u osiguranju i protivdiverzantskom obezbjeđenju neprijatelja. Tokom pripreme pomorskodiverzantskog dejstva mora postojati potpuno razrađen plan diverzije u taktičkom, tehničkom (materijalnom), bezbjednosnom, obavještajnom, moralno-psihološkom i drugom pogledu. U skladu sa izborom cilja i načina dejstva, treba što racionalnije angažovati PDJ (pojedinačno, u parama i u diverzantsko-taktičkim grupama), što vještije i bez šablona, uz originalni plan dejstva, sa optimalnim izborom metoda upotrebe naoružanja i sredstava.

Ekonomičnost i racionalnost primijeniti i u trošenju diverzantskih borbenih sredstava, u upotrebi opreme i materijala, a naročito kritičnih materijala, onih koji se teško u ratu zadržavaju i nabavljaju. Važno je i treba u pripremi planirati, posebno u tehničkom dijelu, što znači unaprijed razraditi metode savladavanja mogućih prepreka i sistema otkrivanja pod vodom i na kopnu, načine savlađivanja, izbjegavanja sredstava tehničkog obezbjeđenja objekta napada, izbjegavanje stražara, patrola, osmatrača, protivdiverzantskih ronilaca i naknadnih gonjanja i potjera. Voditi računa da su samo one diverzije koje su izvedene po planu i na vrijeme ekonomične i racionalne i da svaka uspješno izvedena diverzija stvara veliko povjerenje u vlastite snage i njihove mogućnosti.

Ekonomičnost snaga zahtijeva stalno poduzimanje mjera zaštite PDJ: u skrovištu — bazi, za vrijeme marša — kretanja, od nepotrebnih gubitaka i napora, od necjelishodnih marševa i ronjenja na teško prohodnim terenima i u lošim atmosferskim uslovima, kao i obezbjeđenje što povoljnijih uslova za odmor, što redovitiju ishranu PDJ i pregled tehnike, ali i korištenje raznih improvizacija koje daju povoljne rezultate.

U zadacima većih razmjera upotrebu PDJ treba planirati tako da se jednovremeno u rejonu cilja može angažirati jedna trećina PDJ, jedna trećina može se nalaziti na maršu ili na povratku sa zadatka, a jedna trećina na pripremi za naredni zadatak ili momentalnu upotrebu. Kao načelo za PDJ važi da u izvođenju diverzantskih dejstava na pokretne ciljeve — bro-

dove uvijek treba planirati rezervni objekat napada u istom rejonu, tako da je diverziju moguće realizovati u planiranom vremenskom roku. Što se tiče planiranja upotrebe PDJ, pravilo je: planirati samo onoliki broj pomorskih diverzanata, koji su u mogućnosti da izvrše zadatak. Obuka pomorskog diverzanta dugotrajna je, složena i skupa, a naročito obuka za osposobljavajne vrsnih pomorskih diverzanata za dejstva u vodi.

32. Saradnja sa stanovništvom na teritoriji — akvatoriji na kojoj se izvode pomorskodiverzantska dejstva predstavlja nužno načelo za postizanje uspjeha, naročito na PZT. Stanovništvo može pružiti dragocjenu i neprocjenjivu pomoć diverzantima u:

- prikupljanju podataka o neprijatelju, rasporedu njegovih snaga, obezbjeđenju objekata — brodova, sidrišta, o načinu izvođenja odbrane u lukama i na sidrištima, o postavljenim zasjedama, patrolama, uspostavljenim vezama i o uspostavljenom sistemu protivdiverzantskog obezbjeđenja;

- snabdijevanju PDJ minsko-eksplozivnim sredstvima, naoružanjem, municijom, intendantskim i sanitetskim materijalom i čuvanju tih sredstava u tajnim skladištima na teritoriji,

- pomoći u prevoženju — prenošenju opreme i sredstava do rejona izvođenja diverzije,

- zbrinjavanju i pomoći povrijeđenih i oboljelih diverzanata,

- vođenju i provođenju PDJ i pojedinaca putevima i prolazima bezbjednim od snaga agresora prilikom podilaženja ili izvlačenja iz rejona diverzije.

Tokom pripreme i u toku diverzije mora se obezbijediti puna saradnja komande koja planira i rukovodi sa PDJ i odgovarajućih društvenih subjekata ONO i DSZ. Ovaj zahtjev traži da PDJ i pojedinac moraju poznavati teritoriju i akvatoriju na kojoj će dejstvovati, pri čemu treba da neprekidno njeguju i održavaju što bolje odnose sa stanovništvom, ne otkrivajući svoju ulogu, zadatke, pravce kretanja i mjesta baziranja. Voditi računa da pojedine diverzantske grupe iz PDJ, za izvršenje određenih zadataka, mogu uz pomoć stanovnika da se pogodnim i sigurnim kanalima ubacuju u rejone objekta napada, naseljena mjesta — luke, a po izvlačenju da koriste sposobne vodiče. Prilikom prihvata ili prebacivanja u udaljene rejone — otoke diverzanti će se oslanjati na pripremljene punktove.

33. Aktivnost i inicijativa izražava neprekidnu težnju i praksu da se diverzantske snage dovedu u aktivan položaj u odnosu na agresora. Aktivnost i inicijativa ispoljavaju se u svim oblicima oružane borbe, u svim vidovima i oblicima borbenih dejstava. Ovo se postiže jednovremenim izvođenjem pomorskodiverzantskih dejstava na više objekata napada, danoćnim dejstvima u svim uslovima izazivajući u agresora paniku i ne dozvoljavajući mu predah ili da se sredi i poduzme protivdejstvo.

Glavni sadržaj aktivnosti i inicijative je ofanzivnost. Ona se postiže neprekidnim, brzim, silovitim i iznenadnim udarima i diverzantskim akcijama. I u otežanim prilikama, kada uslovi za dejstva krupnijih jedinica nisu cjelishodni, stalnim diverzantskim dejstvima agresora treba iscrpljivati i nanositi mu gubitke u živoj sili tehničkim sredstvima. Iznenadno se pojaviti, izvršiti brzo diverzantsko dejstvo i nestati u nepoznatom pravcu da bi se na slijedećem mjestu izvela nova diverzija. Ovo treba da bude stalna praksa PDJ. Na ovaj način vlastitim snagama stvaramo uslove za kontinuirano izvođenje borbenih dejstava na PZT — akvatoriji, bez obzira na raspored i jačinu neprijatelja. Diverzantska dejstva u lukama i većim urbanim sredinama, na mjestima gdje je velika koncentracija i prisutnost neprijateljskih snaga, izvoditi neprimjetno i tiho sa vještim maskiranjem svih tragova, podilaziti i izvlačiti se tajnim kanalima.

U pomorskodiverzantskim dejstvima inicijativa starješina izuzetno je značajna, posebno pri neočekivanim i neplaniranim promjenama situacije koje mogu nastati zbog nedovoljne obaviještenosti o novonastalim prilikama na objektu napada ili zbog grešaka u planiranju. Tokom izvođenja zadatka treba biti spreman za prilagođavanje novonastalim uslovima, kao i na iznenađenja od strane protivnika. Zbog toga PDJ treba svakodnevno uvježbavati i pripremiti za rješavanje takvih situacija. Veća sloboda u odlučivanju i izboru pomorskodiverzantskog dejstva, kao prvom izrazu inicijative, posebno treba da dođe do izražaja u kombinovanom i partizanskom obliku oružane borbe, a manje u frontalnom. Načelo aktivnosti i inicijative u PDJ mora se primjenjivati veoma elastično u zavisnosti od konkretnih borbenih uslova.

34. Visoka i neprekidna borbena gotovost mora obezbijediti pravovremeno i organizovano otpočinjanje pomorskodiver-

zantskih dejstava u svim uslovima agresije. Diverzantska dejstva se izvode posebno odabranim i obučenim snagama i sredstvima. Da bi dejstva mogla otpočeti odmah na početku rata, ona se unaprijed brižljivo organizuju i pripremaju. Ovaj zadatak je vrlo složen, jer mora istovremeno biti ispunjeno više zahtjeva vezanih za mjesto i vrijeme te materijalni efekat dejstva po neprijatelju. Diverziju ovog karaktera mogu izvoditi samo taktički i tehnički potpuno obučeni i spremni diverzanti. Diverzija mora da bude pripremljena studiozno, detaljno, po najstrožim principima tajnosti i bezbjednosti. Praksa će zahtijevati da se u pripremama za predstojeća dejstva ostvaruje i neposredno planiranje i uvježbavanje diverzanata u izvođenju diverzije u skladu sa stečenim iskustvima i osobenostima pojedinih objekata, što ukazuje na važnost visokog stepena gotovosti PDJ za izvršenje svakog zadatka na moru, otocima i obalnom rubu.

Pretpostavka stalne borbene gotovosti PDJ je visoki nivo borbenog morala i svijesti svih pripadnika jedinice. Veliki značaj u održavanju borbene gotovosti PDJ imaju njihovi uspjesi u diverzantskim dejstvima i uspjesi drugih naših snaga. Za održavanje stepena borbene gotovosti PDJ mora stalno saradivati sa ostalim snagama RM i TO.

35. Nametanje vlastitih oblika i načina izvođenja pomorskodiverzantskih dejstava. Ovo načelo u diverzantskim dejstvima pruža značajne prednosti. Izražava se u stalnoj težnji da se nametanjem sopstvenih uslova protivnik dovede u inferiorniji položaj, da gubi kontrolu prostora i inicijativu. Uspješnim korišćenjem zemljišta — akvatorije i vremena prednost neprijatelja u borbi i borbenoj tehnici znatno se smanjuje, a istovremeno povećava borbena sposobnost vlastitih jedinica. Ovo se načelo primjenjuje u svim pomorskodiverzantskim dejstvima, i to na način da se neprijatelj napada odmah nakon sukoba s drugim našim snagama, da se intenzitet dejstva naročito ispolji u lošim meteorološkim uslovima i noću, u vrijeme praznika i kad to agresor najmanje očekuje, da mu se onemogućí sklanjanje brodova u dobro zaklonjene luke, sidrišta i dr. Na ovaj način prisiljavamo protivnika da prihvata i vodi borbu u uslovima koji mu po prostoru i vremenu najmanje odgovaraju i kada mu je otežana upotreba njegovih tehničkih borbenih sredstava i kada njegova nadmoćnost u tehnici i ljudstvu ne može doći do izražaja. Pored toga, treba uvijek težiti da po-

morskodiverzantska dejstva pojedinih grupa maskiramo demonstrativnim dejstvima drugih snaga po drugim objektima, ili borbenim dejstvima vezivati neprijatelja i tako omogućiti vlastita dejstva i spriječiti interveciju neprijatelja. Upotrebom različitih dezinformacija odvraća se pažnja neprijatelja od stvarnog cilja.

36. Masovnost diverzantskih dejstava postiže se brojnim učešćem ne samo PDJ već i drugih snaga RM i TO i organizovanim učešćem stanovništva i drugih struktura ONO i DSZ, naročito na PZT i zahvatu fronta. Masovnost se postiže jednovremenim i usklađenim dejstvima u širem prostoru, na više neprijateljevih objekata, kako na PZT — akvatoriji, tako i na obalnom području agresora. Masovnost se postiže i visokim intenzitetom diverzantskih dejstava na cijeloj teritoriji gdje ima neprijateljskih snaga i objekata. Cilj ovog načina dejstva PDJ je da se u neprijatelja svuda stvara osjećaj nesigurnosti i psihofizičke napetosti, i na taj način narušava moral njegovih trupa i onemogućava konsolidovanje prilika i uspostavljanje trajne vlasti na PZT. Primjenom masovne diverzije agresor se prisiljava na jače obezbjeđenje svojih jedinica i borbenih sredstava, što slabi njegovu udarnu moć na frontu. Za izvođenje masovnih diverzantskih dejstava namijenjene su diverzantske jedinice TO, koje bi svoja dejstva ispoljavale na čitavom JPV. Za složenije taktičko-operativne diverzantske zadatke služe PDJ RM.

37. Tehnička pouzdanost pomorskodiverzantskih sredstava, opreme i naoružanja PDJ bitna je u planiranju i izvršenju pomorskodiverzantskih dejstava. Važnost tehničke pouzdanosti proizilazi iz specifičnosti PDJ i pomorskodiverzantskih dejstava, jer se izvode u posebnim uslovima koji su najčešće nepovoljni za upotrebu navedenih sredstava (loši hidrometeorološki uslovi, noć, granica ambijenta, more, vazduh, korištenje — prenošenje sredstava na moru, nemogućnost pravovremenog osnovnog održavanja prilikom ostavljanja i maskiranja dijela borbene tehnike i sredstava).

Tehnička pouzdanost u pomorskodiverzantskom dejstvu ogleda se kroz:

- uspješnost izvođenja pomorskodiverzantskog dejstva,
- smanjenje gubitaka u ljudstvu i tehničkim sredstvima,
- dobro moralno stanje u PDJ.

Samo potpuno tehnički ispravna i pouzdana sredstva mogu se uspješno upotrijebiti, a time normalno izvršiti planirani zadatak pomorskih diverzanata. Život pripadnika PDJ u svakom trenutku zavisi od ispravnosti sredstava i opreme, jer se s punim povjerenjem oslanja na sredstva i opremu kojima izvršava zadatak. Saznanje o neispravnosti određenog dijela opreme ili naoružanja znatno utječe na moral pojedinaca i PDJ u cjelini.

Tehnička pouzdanost pomorskodiverzantskih sredstava, opreme i naoružanja postiže se:

- odličnim poznavanjem taktičko-tehničkih osobina sredstava i tehnike;
- pravilnim rukovanjem i upotrebom navedenih sredstava;
- redovnim osnovnim održavanjem i
- redovnim tehničkim pregledima, opravkama, remontima i zamjenom dotrajalih sredstava.

Ovo je regulisano tehničkim uputstvima, iskustvenim normama, naredbama i nastavnim planom i programom obuke PDJ.

38. Dobra i potpuna obučenost za izvođenje pomorskodiverzantskih dejstava na moru, otocima i obalnom rubu, karakteristično je načelo koje se cijeni u izvođenju pomorskodiverzantskog dejstva, a ispoljava se na:

- uspješnost izvođenja pomorskodiverzantskog dejstva,
- smanjenju gubitaka u ljudstvu i tehničkim sredstvima,
- smanjenju borbenog morala neprijateljskih snaga i
- izbor načina izvršenja pomorskodiverzantskog dejstva.

Uspješnost pomorskodiverzantskog dejstva i smanjenje gubitaka u ljudstvu i tehničkim materijalnim sredstvima najuže su vezani za potpunu obučenost PDJ za dejstva u vodi, jer samo neopaženim podilaženjem do objekta napada i postavljanjem MES moguće je ostvariti planirani cilj, a to se može ostvariti samo ako su pomorski diverzanti potpuno i vrhunski obučeni u ronjenju i taktičko-tehničkim postupcima. Saznanje o potpunoj obučenosti PDJ za dejstvo pod vodom u svim hidro-meteorološkim i vremenskim prilikama, omogućuje da se planira i uspješno izvodi pomorskodiverzantsko dejstvo na dijelovima akvatorije gdje ih neprijatelj ne očekuje i pod uslovima za koje on smatra da su nemogući za izvođenje pomorsko-

diverzantskog dejstva. Tada će neprijatelj slabije organizovati protivdiverzantsko obezbjeđenje, što će našim snagama olakšati izvršenje zadatka.

39. Borbena mogućnost PDJ proizilazi iz namjene i zadatka koje jedinica izvršava. Ona u mnogome ovisi o taktičkim svojstvima pomorskodiverzantskih sredstava i njihovih nosioca. Zato poznavanje taktičkih svojstava diverzantskih sredstava i njihovih nosilaca, kao i njihova savršena tehnička ispravnost preduslov su za pravilan i optimalan izbor načina njihove upotrebe. Pri određivanju zadataka komanda koja planira diverzantska dejstva o ovom elementu treba da vodi računa. Za primjenu najboljih taktičkih postupaka odgovorni su komanda i komandiri u PDJ i svaki pomorski diverzant u jedinici.

40. Uspjeh PDJ u pomorskodiverzantskim dejstvima u najvećoj mjeri zavisi od čovjeka. Čovjek je glavni činilac oružane borbe i jedini subjektivni faktor koji upotrebljava i koristi materijalno-tehnička sredstva. Nigdje kao u pomorskodiverzantskom dejstvu ne dolazi toliko do važnosti čovjek od čijeg dejstva zavisi izvršenje zadatka i postizanje cilja. Mogućnosti su velike i obuhvaćaju aktivnosti koje se izvode u sva tri ambijenta, a pretpostavlja:

- ① visoku moralnu svijest,
- ② vrhunsku vojnostručnu obučenost i
- ③ psihofizičku spremnost i izdržljivost.

Svaka faza u izvršavanju zadataka traži izuzetne napore. Neizvršenje jedne od njih onemogućava izvršenje zadatka. Komanda koja obučava i planira pomorskodiverzantski zadatak mora ovo imati na umu, jer uspjeh zavisi isključivo od pojedinca, njegove obučenosti i ostalih navedenih svojstava.

Specifičnost pomorskodiverzantskog dejstva još je i u tome što diverzanti (pojedinci, pare, grupe) samostalno izvršavaju zadatke, na njihove odluke se može utjecati, odluke donose sami, u akcijama do izražaja dolazi njihova samoinicijativnost, odlučnost i karakteristike temperamenta i karaktera. Pod posebnim uslovima podrazumijeva se kretanje kroz vodu (ronjenje i plivanje) koje od pomorskog diverzanta traži veliko fizičko naprezanje. Među posebne uslove izdvajamo one koji proizilaze iz upotrebe specifičnih sredstava. U prvom redu tu je aparat za ronjenje. Osnovno ronilačko sredstvo je ronilački aparat zatvorenog kruga disanja na kisik i poluzatvorenog na

plinske mješavine. Korištenje ovih aparata se razlikuje, pa je moguće: trovanje kisikom, gubitak svijesti zbog mješavine siromašne kisikom, trovanje ugljičnim dioksidom, gubitak svijesti iz »nepoznatog razloga«. Ovi rizici su objektivne prirode. Treba uvažavati uslove i načine korištenja aparata, što je regulisano Pravilom ronjenja i instrukcijama za pojedini tip aparata.

41. Borbene mogućnosti i naprezanje PDJ i svakog pojedinca zavise od: vrste ronilačke opreme, vremena korištenja, stanja zdravlja i fizičke kondicije pomorskog diverzanta, sistema borbenog i pozadinskog obezbjeđenja, vremena za pripremu borbenih i tehničkih sredstava i uređaja, vremena za pripremu za naredni zadatak, psihičke i fizičke pripreme i rekreacije pomorskih diverzanata nakon izvršenog zadatka.

42. Borbene mogućnosti PDJ i njena upotreba u mnogome zavise od hidroloških, meteoroloških i geografskih uslova. Ove uslove treba promatrati sa stanovišta upotrebe nosilaca pomorskih diverzanata i njihovih formacijskih sredstava u smislu otkrivanja od protivničkih podvodnih i vizuelnih sredstava, vođenja tačne navigacije, maskiranja i dužine boravka pomorskih diverzanata na moru, odnosno na temperaturu mora.

Hidrološki uslovi vrlo su važni za pomorskodiverzantska dejstva. Oni su slijedeći: temperatura i slanost, prozirnost, dubina mora, prostiranje zvuka, morske struje, valovi i morske mijene.

Meteorološki uslovi, zavisno od godišnjeg doba, doba dana — noći, vremenskih uslova, različito utječu na izvršavanje pomorskodiverzantskih zadataka. U planiranju zadatka uvijek koristiti one uslove koji nepovoljno utječu na protivnike i u okviru toga koristiti i iznalaziti za nas najpovoljnije rješenje.

Geografski uslovi, razuđenost, karakteristike obalnog ruba i obale bitni su za planiranje i izvršenje pomorskodiverzantskih zadataka, posebno iz razloga maskiranja, mogućnosti osmatranja, izbjegavanje potjere, infiltracija, prikrivenog podilaženja cilju i dužine boravka pomorskih diverzanata.

43. Važnost pomorskodiverzantskih dejstava je u tome što njima prenosimo borbena dejstva naših OS na teritoriji i akvatoriji koju kontroliše neprijatelj ili što se dejstva prenose i na njegovu teritoriju.

44. Pomorskodiverzantska jedinica mora biti osposobljena za diverzije u moru, na obalnom rubu i na kopnu.

45. Osnovna jedinica pomorskih diverzanata koja je sposobna za izvršenje diverzantskog dejstva na pojedinačni objekt u moru je para pomorskih diverzanata. Para je opremljena za dejstvo u vodi. Para može ostati u vodi 6—8 sati. Za to vrijeme prepliva (preroni) 5—7 M, s tim da dio vremena pliva, a dio vremena provede na aparatu zatvorenog tipa disanja.

46. Oprema i sredstva za pomorskodiverzantska dejstva u vodi u mnogome diktiraju i taktiku dejstva pomorskog diverzanta. Ona se bazira na mogućnost neposrednog dolaska pod brod — objekat napada i fizičko — direktno postavljanje mine pod brod ili daljinsko dejstvo. Para se oprema jednom do dve mine ili naoružanjem za daljinsku diverziju.

47. Mogućnost uništenja — oštećenja manjeg ili srednjeg broda podvodnim diverzantskim minama izvodljiva je minsko-eksplozivnim naoružanjem koje nosi jedna para pomorskih diverzanata.

48. Dolazak pomorskih diverzanata pod objekat napada i postavljanje mina ili improviziranih eksplozivnih punjenja na podvodni dio objekta zahtijeva veliko psihofizičko naprezanje, savlađivanje i izbjegavanje protivdiverzantskog obezbjeđenja (PDivO), hrabrost i umješnost, a postoji i mogućnost gubitka pomorskih diverzanata.

49. Na uspješnost pomorskodiverzantskog dejstva u vodi, pored obučenosti, hrabrosti, požrtvovanja i moralno-psihološke spremnosti pomorskih diverzanata, vrlo bitno utječu i taktičke osobine, kao što su:

— mogućnost plivanja i ronjenja radi savlađivanja rastojanja od tačke ubacivanja do objekta napada koje treba da iznosi od 0,7 do 1 M,

— prevoženje pomorskodiverzantskim sredstvima (ronilicama); čiji radijusi dejstva se kreću od 10 M do 35 M i prosječnom brzinom od 3 čv. Postoji mogućnost da naše podmornice i brzi ratni brodovi budu nosioci ovih sredstava, a onda se ove norme mijenjaju,

— tačnost vođenja podvodne orijentacije — navigacije pomorskih diverzanata, diverzantskih brodova i njihovih nosi-

laca. Vjerovatnoća dolaska u rejon objekta mora biti oko 90%, pri čemu je srednja greška odstupanja 1—2 kabla.

50. Osnovna jedinica pomorskih diverzanata koja napada pojedinačni objekat na kopnu je grupa pomorskih diverzanata. Sastoji se od 4 do 6 diverzanata. Svaki diverzant može prenositi 20—25 kg tereta (oprema, eksploziv i naoružanje) na daljini 20—25 km tokom jedne noći, po ispresjecanom terenu sa visinskom razlikom 200—300 m. Ovom količinom eksploziva može se teško oštetiti ili porušiti određeni objekt.

51. S obzirom na očekivani broj objekata na kopnu i moru, vidljivo je da PDJ u RM u navedenom broju može pokriti samo manji broj objekata. Po preostalim objektima planira se dejstvo drugih diverzantskih snaga na JPV.

52. Oprema, sredstva i naoružanje za izvođenje diverzantskog dejstva na obalnom rubu — kopnu uslovljavaju i taktiku dejstva pomorskih diverzanata na kopnu. To je taktika neopaženog neposrednog dolaska na objekt napada i postavljanje formacijskih podvodnih mina, improvizovanih minsko-eksplozivnih punjenja sa različitim vrstama upaljača ili izvršenje daljinske diverzije iz nekoliko oruđa. Ovo je najbolji odgovor na jaka PDivO koje protivnik poduzima. Treba uvijek težiti da to bude napad sa određenim rastojanjem »daljinska diverzija«.

53. Za izvršenje daljinske diverzije upotrebljavaju se laka, brzometna i precizna oruđa većih dometa. Uglavnom su to prenosne protivoklopne i protivtenkovske i PVO rakete — oruđa koja mogu nositi (kroz vodu tegliti u kontejneru) jedan do dva pomorska diverzanta. Ovakav način izvođenja pomorsko-diverzantskog dejstva omogućava, uz daleko manje psiho-fizičko naprezanje pomorskih diverzanata, savladavanje samo dijela PDivO protivnika i uspješno izvršenje zadatka. Ovakav način dejstva treba da bude prioritetan, posebno kad se napadaju vatreni objekti. Isto pravilo vrijedi za napad na pokretne objekte — brodove — letelice, aerodrome, pa čak i lake pomorske snage u lukama, na PZT i na protivničkom obalnom području.

54. Borbene zadatke pripadnici PDJ uvijek izvršavaju u svojstvu obavještajno-izviđačkog organa, kako u sklopu pomorsko-diverzantskih zadataka, tako i u sklopu obavještajno-izviđačkih zadataka za operativnu i operativno-strategijsku komandu na JPV. Za uspješno izvršavanje obavještajno-izviđačkih zadataka pripadnici PDJ moraju poznavati:

- objekte napada na PZT i protivničkom obalnom području,

- širi rejon izvršenja zadatka,

- jezik i običaje stanovništva, naročito na protivničkom obalnom području,

- mogućnosti povezivanja sa agenturom radi usaglašavanja i koordinacije prihvata i izvlačenja sa teritorije protivnika, a na PZT sa službom i strukturama DPZ i društvenim strukturama na teritoriji, kao i sa obavještajnim organima iz teritorijalnih jedinica, partizanskih i ostavljenih diverzantskih jedinica.

55. U mirnodopskim, a posebno u ratnim uslovima PDJ je odgovorna za intenzivnu obuku iz šire problematike pomorske diverzije s drugim diverzantskim strukturama, prvenstveno s ronilačkim jedinicama RM i s pomorskodiverzantskim jedinicama TO duž JPV. U ovim strukturama su veliki resursi ronilaca, latentnih pojedinaca, grupa i odreda čije mogućnosti naročito dolaze do izražaja na PZT.

56. Diverzantske zadatke PDJ može izvršavati po svakoj vidljivosti. Noć i slaba vidljivost, a posebno dejstvo pod vodom i sa daljine, povoljniji su za ostvarivanje ciljeva. Oni PDJ i pojedincu omogućuju nanošenje efikasnih udara i pored tehnički dobre PDivO protivnika.

57. Za izvršenje svojih zadataka PDJ mogu koristiti razne vrste prijevoznih sredstava. Ukrcavanje, prevoženje i iskrcavanje se obavlja noću ili pri slaboј vidljivosti. Ukrcavati obavezno van naseljenih mjesta. Najpovoljnije prevoženje PDJ je podmornicama, naročito diverzantskim.

58. Borbene mogućnosti PDJ su velike, ali se mora voditi računa o naprezanju ljudstva i sredstava. Oni se moraju ekonomično i planski upotrebljavati. Naprezanje isključivo ovisi o broju osposobljenih PDJ i objekata koje treba napasti te udaljenosti i uređenosti pozadinskog i borbenog obezbjeđenja PDJ u rejonu baziranja.

5. — USLOVI IZVOĐENJA POMORSKODIVERZANTSKIH DEJSTAVA

59. Pomorskodiverzantska jedinica izvodi pomorskodiverzantska dejstva na svim vrstama zemljišta i u svim vremen-
skim, hidrološkim, meteorološkim, geografskim i drugim uslo-
vima.

60. Borbene uslove opredjeljuju savremena borbena dejstva u kojima će neprijatelj težiti da brzo ostvari ciljeve, angažu-
jući jake i savremene oklopno-mehanizovane i specijalne sna-
ge, posebno borbene helikoptere, brza desantno-jurišna sred-
stva i helikopterske desante.

Snažna, masovna i neprekidna dejstva iz vazduha bitna su karakteristika savremenog dejstva neprijatelja. Nastojat će da izviđanjem, udarima iz vazduha i vazдушnim desantima (posebno helikopterima) i upotrebom bojnih otrova stvori po-
voljne uslove za realizaciju svojih ciljeva. Neprijatelj će raspo-
lagati snažnim artiljerijsko-raketnim jedinicama (ARJ) za vat-
renu podršku, protivoklopnu i protivvazдушnu borbu. Dio ovih
snaga bit će angažovan za podršku i zaštitu snaga za kontrolu
i obezbjeđenje teritorije i akvatorije i protivpartizanske borbe.
Na izvođenje raznovrsnih borbenih dejstava utjecat će brojno
prisustvo ARJ, njihova velika vatrena moć, posebno nuklear-
nih i hemijskih projektila. Ova dejstva znatno će utjecati na
upotrebu PDJ, način, vrijeme i sadržaj borbenih dejstava.

Borbena dejstva neprijatelja pratit će obimna psihološko-
-propagandna aktivnost usmjerena na slabljenje otpora i oru-
žane borbe.

Neprijatelj će redovno sredstvima za elektronsko izviđanje
otkrivati prisustvo žive sile i borbene tehnike. Ometanjem će
nastojati neutralisati rad naših elektronskih sredstava i siste-
ma, posebno veza i sistema rukovođenja i komandovanja. Ma-
sovnost i raznovrsnost elektronskih sredstava neprijatelja zna-
čajno će utjecati na diverzantska dejstva na JPV. Snage i sred-
stva elektronskog izviđanja i ometanja bit će stalni objekti
dejstva pomorskodiverzantskih i drugih jedinica na PZT —
akvatoriji.

Nuklearno, hemijsko i biološko oružje (NHB/o) bitno će
utjecati na organizovanje, pripremu i izvođenje borbenih dej-
stava naših oružanih snaga, pa i na pomorskodiverzantska dej-
stva. Ovo oružje će nanijeti masovne gubitke u rejonima ciljeva

rušenjem, stvaranjem prepreka, požara, prekidanjem veza i osmatranja i nastajanjem kontaminiranih rejonu i zona dugog trajanja. Nuklearno oružje će neprijatelj upotrijebiti prvenstveno po snagama i objektima na slobodnim teritorijama i po snagama u kretanju radi: uništenja ili onesposobljavanja objekata za razmještaj, zaklanjanja i snabdijevanja snaga i stanovništva, stvaranja rejonu i zona radioaktivne kontaminacije, time i fizičkog uništenja snaga i stanovništva na tom prostoru, slabljenjem borbenog morala i volje za otporom. Neprijatelj će upotrijebiti nuklearno oružje vrlo male snage, prvenstveno nuklearnim eksplozijama u vazduhu. Hemijsko oružje će neprijatelj upotrijebiti u svim okolnostima, a posebno u protivpartizanskim i protivdiverzantskim dejstvima, kao i za slamanje svih vidova otpora, za odbranu posjednutih rejonu (položaja i objekata), otkrivanje naših snaga u prirodno maskiranim, zaklonjenim, skrivenim rejonima i za njihovo uništenje ili prisiljavanje na premještaj u rejone gdje ih može uništiti vatrom i udarom. Hemijsko oružje, punjeno smrtonosnim kratkotrajnim ili dugotrajnim bojnim otrovima i otrovima za privremeno onesposobljavanje ili herbicidima, može upotrijebiti iz vazduha ili sa zemljišta, bombardovanjem, polivanjem, artiljerijskim i raketnim udarima i na druge načine po snagama u pokretu i po slobodnoj teritoriji, poljoprivrednim i drugim proizvodnim površinama i važnim objektima. Ljudstvo izloženo ovom dejstvu mora koristiti sredstva za zaštitu, čime se umanjuje pokretljivost i izdržljivost, što u planiranju i izvođenju pomorskodiverzantskih dejstava treba voditi računa. Biološko oružje neprijatelj će upotrebljavati prvenstveno protiv jedinica i stanovništva, radi izazivanja masovnih oboljenja ljudi i životinja, stvaranje biološki kontaminirane atmosfere bombardovanjem, raspršivanjem bioloških agensa iz vazduha i sa zemlje ili raketnim udarima, odnosno kontaminacijom izvorišta vode i drugih objekata.

Zbog upotrebe NHB/o zahtijeva se od PDJ i svakog pojedinca neprekidno prilagođavanje razmještaja, kretanje i izvođenje pomorskodiverzantskog dejstva potrebama zaštite, sprječavanja, umanjivanja i uklanjanja posljedica od NHB/o. To zahtijeva: neprekidno prikupljanje podataka o NHB/o, namjerama neprijatelja i opasnostima od upotrebe, uništavanja neprijateljevog NHB/o, snaga i sredstava za njegovu upotrebu, mjera maskiranja, rastresit raspored, korištenje formacijskih zaštitnih sredstava, zaštitnih svojstava zemljišta i mora, izradu

zaklona i zaštitnih objekata, izbjegavanje i obilazak kontaminiranog zemljišta i vode, organizovanje i sprovođenje mjera i postupaka protivnuklearno-hemijsko-biološkog obezbjeđenja (PNHBOb).

61. Zemljište — akvatorij ima veliki utjecaj na pripremu i izvođenje pomorskodiverzantskih dejstava. Poznavanje i pravilno korištenje mora, otoka i obale koje je neprijatelj privremeno zaposjeo i akvatorija koji kontroliše i koristi, osnov je pravilne upotrebe PDJ i pojedinca, jer se time umanjuju eventualne prednosti neprijatelja uz istovremeno povećanje borbenih sposobnosti vlastitih PDJ.

Karakteristike prostora uslovljavaju značajnu zavisnost diverzantskih dejstava na moru i otocima od slobode manevra i saobraćaja morem i mogućnosti oslanjanja na obalu. To su iznenađenje, obilazak, ubacivanje u pozadinu neprijatelja, napad iz više pravaca, brzo prekidanje kontakta s neprijateljem, izvlačenje i diverzantsko dejstvo na drugo mjesto — objekat. Relativno kratki prostor između otoka i unutrašnjeg niza otoka u otočnim grupama i unutrašnjeg niza otoka i obale skraćuju vrijeme prevoženja — podilaženja i manevra morem. Izvlačenje PDJ i ponovni povratak na otok mogući su jedino morem ili vazdušnim putem. Mnogobrojni hridi, otočići, plićine, visoke obale, uvale i rtovi otežavaju plovidbu za vrijeme slabe vidljivosti i pored sigurnog funkcionisanja svjetionika i drugih objekata koji obezbjeđuju sigurnost plovidbe, posebno za pomorske snage koje ne poznaju akvatoriju i nisu naviknute na dejstva u takvim uslovima. Ovakve karakteristike međuotočne akvatorije otežavaju kontrolu, odnosno olakšavaju prikriveno plovljenje, posebno manjih i brzih sredstava i ronilica koje posjeduju PDJ.

Privremeno zaposjednute dijelove obale, otoka i akvatorije neprijatelj će pripremiti i koristiti kao operacijsku i pozadinsku osnovicu s koje će dejstvovati na druge dijelove JPV i u dubinu kopna. Upravo ovakav način upotrebe snaga neprijatelja omogućava izbor objekata i ciljeva za dejstvo naših PDJ. Najveću koncentraciju snaga i sredstava neprijatelja, njegove žive sile i ratne tehnike treba očekivati u rejonima luka, na aerodromima uz obalu, zatim na obali i otocima s kojih je najlakša odbrana pomorskog saobraćaja, na ulazno-izlaznim rutama prekomorskog saobraćaja i na dužobalnoj pomorskoj komunikaciji. Pomorske komunikacije neprijatelj će obezbjeđivati: ne-

prekidnim osmatranjem akvatorije, uspostavljanjem uporišta na otocima i obali u rejonu čvorišta komunikacija i u tjesnacima, povremenim pretraživanjem otoka i obale u širem rejonu pomorske komunikacije, saobraćajem za vrijeme dobre vidljivosti i povremenim neposrednim konvojiranjem brodova koji prevoze jedinice i ratnu tehniku.

Borbena dejstva na većini otoka uglavnom će izvoditi pješadijske jedinice naoružane lakim prenosnim naoružanjem podržane vatrom borbenih helikoptera, brodova i aviona ili artiljerije sa susjednih otoka i obale. Planinsko, krško, ispresijecano i pošumljeno zemljište na našim otocima i dijelu obale ograničava upotrebu i smanjuje efekte dejstva neprijateljeve borbene tehnike. Ovakvo zemljište je povoljno za naše snage, posebno PDJ, prije svega zbog poznavanja zemljišta, postizanja iznenađenja, posebno noću i u lošim meteorološkim uslovima. Naseljena mjesta (luke), zavisno od veličine, povezanosti s drugim mjestima (lukama), ekonomskog i političkog značaja, mogu biti više ili manje važne za neprijatelja i za vlastite snage. U ovim će mjestima (lukama) neprijatelj odvajati znatne snage koje nikada neće biti dovoljne da obezbijede okupacijski sistem i uspješnu odbranu. Gradovi i luke su povoljne za izvođenje diverzantskih dejstava. Maskiranje boravka i pokreta krupnih jedinica na moru i otocima veoma je otežano. Za boravak i izvođenje borbenih dejstava na moru, otocima i obali teritorija se uređuje prilagođavanjem zaklona i prepreka i korištenjem izgrađenih maskirnih vezova za brodove. Karakteristike ovog prostora omogućuju raznovrsno zaprečavanje MES i rušenje komunikacija i pristaništa. Ove i druge povoljne uslove PDJ mora da koriste. Ograničene mogućnosti snabdijevanja vodom otežavaju duži boravak i dejstva na većini naših otoka, posebno što će u ratu vodovodi koji se pružaju sa obale prema otocima najvjerojatnije biti uništeni. Prisutna je i stalna opasnost od zagađivanja i kontaminacije rezervoara i malobrojnih izvora pitke vode. Odbranu bazijskih rejonu od diverzantskih i drugih naših dejstava neprijatelj će zasnivati na više koncentričnih pojaseva odbrane. Na obali i otocima odbrambene pojaseve sačinjavale bi jedinice u uporištima, fortifikacijskim objektima i obalskim baterijskim osloncima kao jedinstveni vatreni sistem. Međuprostore i prilaze objektima masovno će neprijatelj zaprečiti i neprekidno osmatrati s mora, kopna i vazduha. Na prilazima bazama — lukama i oko pojedinih grupacija brodova organizovati će protivdiver-

zantsku odbranu. Treba računati da će neprijatelj radi kontrole teritorije i akvatorije raseljavati stanovništvo s otoka i dijelova obale, ograničavati ili zabranjivati plovidbu i ribarenje u određenim zonama, legitimisati, pretresati čamce i brodove i provoditi druge represalije. Za napade na naše jedinice, a posebno na PDJ, neprijatelj će koristiti posebne i specijalne jedinice.

62. Vrijeme mnogostruko utječe na pripremu i izvođenje diverzantskih dejstava. Njegovo se značenje ogleda u trajanju, kao atmosferskoj pojavi, dobu dana i godišnjem dobu.

Vrijeme kao trajanje je važan činilac za uspjeh svakog odlučivanja i dejstva. Pravovremeno poduzimanje pokreta, postupka, dejstva ili mjere može presudno da utječe na ishod određenog borbenog dejstva. Zakasniti u napadu, zasjedi, prepadu, vremenu zadržavanja pod vodom ili ronilici van predviđenih taktičko-tehničkih normi aparata i ronilica za PDJ i pojedinca, može da dovede do neuspjeha — do neizvršenja zadatka. Zato je važno da se stigne u određeno vrijeme na određeno mjesto, jer je to osnov svakog uspjeha. Ponekad i minimalno kašnjenje može prouzročiti neuspjeh.

Vrijeme kao atmosferska pojava ima poseban značaj za diverzantska dejstva. Magla, kiša, snijeg i druge atmosferske pojave čine pomorskodiverzantska dejstva složenijim. Atmosferske pojave posebno se negativno odražavaju na neprijatelja, ograničavaju mu upotrebu savremenih tehničkih sredstava. Zima na izvođenje pomorskodiverzantskih dejstava ima veliki utjecaj, posebno zbog hladnog mora i nemogućnosti dugog zadržavanja u vodi te hladnoće i dužine dana.

Vrijeme kao doba dana (noć, dan) također utječe na izvođenje pomorskodiverzantskih dejstava i upotrebu PDJ. Dejstva noću su redovna. Noć olakšava brze i smjele udare i smanjuje gubitke. Kretanje, prevoženje i podilaženje noću redovna je pojava za pomorskodiverzantska dejstva. Poseban uspjeh se postiže baš noću kada se dejstvuje iznenadno po neprijatelju koji je u pokretu ili se odmara te nema vremena ni snaga za sigurnije obezbjeđenje.

63. Hidrološki, meteorološki i geografski uslovi na različite načine utječu na uspješnost pomorskodiverzantskih dejstava.

64. Hidrološki uslovi važni za dejstva PDJ su: temperatura i slanost, prozirnost i dubina mora, prostiranje zvuka, morske struje, valovi i morske mijene.

Temperatura i slanost uslovljavaju jedna drugu i skupa se razmatraju. Na JPV različite su vrijednosti temperature i slanosti mora. Na otvorenom moru i uz obalno područje ne vladaju iste vrijednosti, zavisno od godišnjeg doba, prostora i dubine mora. Zimi je temperaturni gradijent pozitivan, dok je u ljetnim mjesecima izrazito negativan. Na ušćima rijeka, koje se ulijevaju u Jadran, površinski sloj mora je niskog saliniteta zbog utjecaja rijeka. Ovaj hidrološki uslov u pogledu izvođenja pomorskodiverzantskih dejstava treba posmatrati dvojako: sa stanovišta upotrebe nosilaca PDJ i samostalnih pomorskih diverzanata i njihova otkrivanja od protivničkih podvodnih sredstava i sa stanovišta dužine boravka pomorskih diverzanata u moru u odnosu na temperaturu. Upotreba PDJ i nosilaca pomorskih diverzanata najpogodnija je ljeti i u drugoj polovini proljeća kada su hidroakustički uslovi najpovoljniji.

Norma sa kojom se mora računati u pripremi i izvođenju pomorskodiverzantskog zadatka se kreće od 2 do 10 sati. Ona direktno zavisi od vrste ronilačkog odijela i temperature mora. Temperatura mora niža od 10°C naglo psihofizički iscrpljuje i umanjuje sposobnost izvršenja zadatka pomorskih diverzanata.

Prozirnost mora također je važan uslov u izvršavanju pomorskodiverzantskih dejstava. Slaba prozirnost može biti povoljna, a u određenim situacijama i nepovoljna za izvršenje zadatka. Prozirnost mora zavisi od: dubine mora, količine slatke vode koja se miješa s morskom, tj. odnosa gustine slane i slatke vode, vrste dna, boje mora, jačine sunčeve svjetlosti danju i astronomskih uslova noću, zagađenosti mora, godišnjeg doba i dr.

Povećanjem dubine prozirnost se smanjuje, a time i mogućnost vizuelnog otkrivanja diverzanta s površine. Treba voditi računa da miješanje slane i slatke vode izaziva različito prelamanje svjetlosnih zraka, što također smanjuje mogućnost vizuelnog osmatranja s površine. I vrsta morskog dna utječe na prozirnost mora. Muljevito i pjeskovito dno slabi prozirnost mora, dok je iznad šljunkovitog i kamenitog dna prozirnost mora bolja. Na dubinama do 10 m gdje je dno muljevito i pjeskovito, uslijed valova i blizine obale, more se zamućuje, što uveliko smanjuje prozirnost, a time i mogućnosti vizuelnog otkrivanja.

Boja mora zavisi od vrste dna, veličine riječnog sliva te bogatstva flore i faune, što direktno utječe na prozirnost.

Zagađenost mora nepovoljno utječe na prozirnost mora. Ona je posebno karakteristična na ušćima rijeka i u većim lukama i industrijskim naseljima.

Na osnovu iznijetog mora se u planiranju pomorskodiverzantskog dejstva voditi računa o prozirnosti, posebno što je ona promjenjiva i u tom smislu nepredvidljiva. Načelno smanjena prozirnost mora povoljno utječe na pomorskodiverzantska dejstva, otežava vizuelno otkrivanje i ograničava rad nekih podvodnih tehničkih sredstava.

Hidrodinamičke pojave, valovi, morske struje, morske mijene, također mogu nepovoljno ili povoljno utjecati na izvršenje zadatka, što sve pak zavisi od konkretnih uslova i date situacije na pojedinim područjima JPV. Na zapadnom dijelu JPV valovi su znatno veći nego na istočnom dijelu. Na plitkom obalnom području zahvaćaju morski talog, smanjuju prozirnost, otežavaju plovidbu površinskih sredstava. Veliki valovi su nepovoljni za manevar diverzantskih podmornica i diverzantskih ronilica prilikom iskrcavanja i prihvata pomorskih diverzanata. Isto se odnosi i na ronjenje samostalnih pomorskih diverzanata na manjim dubinama ili uz obalu. Prednost valova ispoljava se u nepovoljnosti na protivdiverzantske efekte protivničke odbrane, uglavnom u tome što protivniku otežava vizuelno osmatranje s površine i površinskih sredstava, otežava vožnju površinskih protivdiverzantskih sredstava i drugo.

Morske struje nepovoljno utječu na izvršenje pomorskodiverzantskih zadataka, i to najviše u pogledu tačnog vođenja podvodne navigacije. Stoga se u planiranju zadataka mora za svaki konkretni slučaj uzeti u obzir morska struja, njen smjer i brzina kretanja.

Morske mijene utječu u određenim uslovima na dejstva PDJ, posebno ako se o njima ne vodi računa.

Pojava bioluminiscencije ili fluorescencije mora ispoljava se pri kretanju, posebno noću i po mirnom moru, u obliku svjetlucanja i prilikom ronjenja pomorskih diverzanata i vožnje pomorskodiverzantskih sredstava. Umanjuje se odlaskom na veću dubinu i izvođenjem minimalnih pokreta pod vodom.

65. Geografski uslovi, razuđenost, karakteristike obalnog ruba bitni su za izvršenje pomorskodiverzantskih zadataka. Nerazuđena, ravna i jednolična obala otežava iskrcavanje PDJ površinskim i podvodnim sredstvima i njihovo maskiranje.

Izrazito nepovoljne su niske pjeskovite — muljevite obale s pješčanim sprudovima i nanosima jer ne omogućavaju prikriveno podilaženje cilju — rejonu ni povoljno maskiranje za duži boravak. Dio kopna prikriven šumom, makijom i travom pruža povoljne uslove za iskrcavanje — maskiranje i duži boravak PDJ na tim dijelovima obale. U planiranju pomorsko-diverzantskih dejstava voditi računa o ovim elementima:

- prikrivenom izlasku na obalu,
- maskiranju sredstava i opreme,
- prikrivenom podilaženju cilju,
- infiltraciji radi dužeg boravka,
- mogućnosti osmatranja i
- mogućnostima izbjegavanja potjere i tajnom izvlačenju.

66. Meteorološki uslovi, zavisno od uslova navedenih u t. 60, različito utječu na izvršenje pomorskodiverzantskih zadataka. U planiranju uvijek treba težiti da se koriste uslovi nepovoljni za protivnika, prvenstveno zbog otežanog rada njegovih tehničkih sredstava otkrivanja i osmatranja, kao i opadanja stepena budnosti i dr. Meteorološki uslovi, posebno na moru, ne smiju se potcjenjivati, već ih treba uvažavati u okvirima ljudskih i tehničkih mogućnosti PDJ i njenih tehničkih sredstava.

67. Pomorskodiverzantska dejstva se mogu izvoditi u zahvatu fronta, na PZT — akvatoriji i obalnom području agresora. Uslovi u kojima se dejstva izvode vrlo su složeni, a zavise od:

- vrste i faze rata,
- koncentracije protivničkih snaga, mjera i postupaka koje preduzima za zaštitu svog borbenog poretka i objekata koje koristi,
- opšte situacije na vojištu, odnosa snaga i sredstava i aktivnosti neprijatelja u pojedinim rejonima i zonama dejstva,
- geografskog sklopa zemljišta, naseljenosti, pokrivenosti i udaljenosti od objekata dejstva,
- rasporeda i mogućnosti sopstvenih snaga i njihove opremljenosti, odnosno snabdjevenosti borbenim sredstvima.

68. U zahvatu fronta aktivnost i gustina rasporeda neprijateljevog borbenog porетка je veća. Ne treba očekivati da će gustina rasporeda neprijateljskih jedinica i ratne tehnike biti

ravnomjerna. Bliže frontu ona će biti veća, po dubini slabija, osim plovnih objekata. Slabije će biti posjednuti i međuprostori, spojevi, teže prohodno i pokriveno zemljište, koje će biti osmotreno iz zemlje i vazduha, posebno međuotočni prostor.

U zahvat fronta PDJ se po pravilu može ubaciti ili ostaviti po grupama, na unaprijed pripremljenom skloništu — bazi. Potencijalni objekti dejstva najčešće su KM, vatreni položaji artiljerijskih i raketnih jedinica, pozadinski organi, luke, aerodromi s brodovima i letilicama, kao i osjetljivi objekti na komunikacijama, te tehnički elementi elektronskih sistema i sistema veze i komandovanja.

69. Na privremeno zaposjednutoj teritoriji i akvatoriji uslovi za pomorskodiverzantska dejstva znatno su povoljniji. Bez obzira na mjere i postupke koje će agresor poduzeti, i pod najtežim okolnostima moguće je organizovati i uspješno izvoditi pomorskodiverzantska dejstva na PZT.

Za to su potrebne dugotrajne, strpljive i temeljite pripreme. Treba računati na teškoće u održavanju veza, baziranju i rukovođenju grupama PDJ. O neprijatelju se stalno moraju prikupljati podaci i obezbijediti potpuna tajnost ne samo u toku pripreme, za vrijeme izvođenja diverzija nego i poslije njegovog izvođenja. Obavještajno-izviđačka djelatnost za potrebe PDJ posebno je značajna. Diverzantske akcije se uspješno mogu izvoditi jedino ako se raspolaže tačnim podacima o neprijatelju, objektima i zemljištu — akvatoriji. I ako će podatke PDJ — grupe dobijati raznim kanalima, svaki pomorski diverzant treba da bude istovremeno dobar izviđač — obavještajac. Nepochjenjiva je i prijeko potrebna stalna saradnja diverzanata, PDJ — grupa i »ilegalnih« društvenih struktura na terenu, na naročito u lukama. S obzirom na jake sisteme obezbjeđenja koje će protivnik primjenjivati, bit će potrebno najčešće koristiti daljinsku diverziju, primjenjujući za to pogodno oružje. Mora se obezbijediti da diverzantske grupe i jedinice još u miru imaju planirane, organizovane javke, određene baze i tajna skloništa i skladišta kako bi početkom agresije planski i energično počeli izvoditi manje i veće diverzije po cijeloj PZT i akvatoriji. Pri dejstvu na PZT i akvatoriji treba pravovremeno obezbijediti potrebna borbena sredstva i snabdijevanje iz tajnih skladišta i drugih mjesnih izvora. Posebno je važno da se obezbijedi tajnost baziranja PDJ — grupa, što zahtijeva čvrstu povezanost sa stanovništvom, partizanskim jedinicama TO koje dejstvuju u određenoj zoni.

70. Pretpostavljamo da budući agresor već sada, u miru, preduzima odgovarajuće protivdiverzantske mjere:

- proučava teritoriju kako bi utvrdio najvjerojatnije regione eventualnog baziranja diverzanata,

- proučava i utvrđuje moguća diverzantska dejstva na njegove snage i ratnu tehniku i utvrđivanje — predviđa odgovarajuće protivmjere.

- pokušava da pronađe saradnika u licima obavještajaca, kolaboranata i izdajnika,

- priprema, potpomaže organizovanje i obučavanje ekstremne političke emigracije,

- obučava i priprema specijalne jedinice opremljene savremenim sredstvima za PDivO i borbu,

- razrađuje i priprema organizaciju okupacijskog sistema.

Osim navedenog agresor će pri zauzimanju teritorije nastojati da ključne objekte od ekonomskog značaja ojača fortifikacijskim i minskoeksplozivnim preprekama i alarmnim uređajima, primjenjivat će određene administrativne mjere i zabrane nad stanovništvom. Ove elemente i uslove PDJ u svojim dejstvima na PZT moraju uvažavati.

71. U obalnom području agresora uslovi za izvođenje pomorskodiverzantskih dejstava bit će najteži i najsloženiji, naročito u obalnim područjima gdje nema našeg stanovništva — nacionalnih manjina.

Pomorskodiverzantske grupe — PDJ morat će biti opremljene za duži period samostalnog djelovanja. Na obalnom području protivnika, gdje žive naše nacionalne manjine, treba pronaći određeni broj saradnika — obavještajaca i vodiča. To će, uz aktiviranje stanovništva, djelovanje PDJ biti moguće uz pridržavanje naročito strogih mjera konspiracije i uz neprekidnu saradnju i uključivanje u rad nama naklonjenog stanovništva. U načelu na obalnom području protivnik ne bi trebao da boravi duže od tri dana. Na ovom području će pitanje organizacije ishrane, obezbjeđenja materijalno-tehničkim sredstvima i brige za ranjene i bolesne zahtijevati posebne mjere i postupke. Svi drugi uslovi koji vladaju na području protivnika zahtijevaju različit pristup rješavanju uslova života i borbe pomorskih diverzanata na obalnom području protivnika. Pravila koja se odnose na rad obavještajno-izviđačkih organa na PZT odnose se i na rad i dejstva na obalnom području protivnika.

6. — UTJECAJ OBLIKA ORUŽANE BORBE NA UPOTREBU POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE

72. Mjesto i uloga PDJ u raznim oblicima oružane borbe zavisilo bi od odnosa snaga koje bi agresor uspio uspostaviti u vlastitoj akvatoriji i na PZT — akvatoriji. Ako bi agresor ostvario prevlast na moru i u vazduhu nad otvorenim dijelom JPV, PDJ i podmornice, koje najmanje zavise od te prevlasti, bile bi jedine u stajnu da prenesu dejstva na protivničko obalno područje i akvatorij, koja bi zbog mnoštva objekata i fizičke nemogućnosti agresora da ih sve brani bili vrlo osjetljivi na diverziju. Ta dejstva bi u principu bila samostalna. Da bi kvalitet PDJ mogao da dođe do punog izražaja, neophodno je da Komanda VPO selektira najvrijednije objekte napada PDJ, preuzme funkciju obezbjeđenja diverzije i eksploatacije njenih rezultata.

Oblici oružane borbe klasifikovani su u:

— frontalni oblik, partizanski oblik i kombinovani oblik oružane borbe.

73. Frontalni oblik oružane borbe omogućuje upotrebu PDJ protiv objekata na PZT — akvatoriji. Od vrste i varijante agresije na našu zemlju zavisit će način, obim angažovanja i upotreba PDJ. Pri planiranju upotrebe PDJ u ovom obliku oružane borbe, posebno ako se izvodi diverzija na protivničkom obalnom području i akvatoriju, mora se cijeniti da je protivnik uspostavio dobru kontrolu i da su uslovi za dejstvo otežani. Ovo se posebno odnosi na obavještajno obezbjeđenje, ubacivanje i izvlačenje pomorskih diverzanata i na njihovo savlađivanje odnosno infiltraciju kroz protivničko protivdiverzantsko dejstvo. Po pravilu, u ovim akcijama Komanda VPO svojim angažovanjem u mnogome olakšava PDJ u razrješavanju navedenih problema. Relativno velike udaljenosti objekata napada od vlastitih baza utječe da PDJ trebaju za ova dejstva puno vremena (priprema, ubacivanje, dejstvo i izvlačenje), pa je ukupni broj zadataka u određenoj fazi agresije mali.

Imajući u vidu veliki broj vrijednih objekata na protivničkom obalnom području, samo masovno organizovana dejstva i upotreba PDJ daje krupne uspjehe, koji imaju snažno moralno dejstvo na snage agresora i njegovo stanovništvo.

74. U partizanskom obliku oružane borbe, za razliku od frontalnog oblika, situacija i uslovi za upotrebu PDJ znatno

se mijenjaju i direktno zavise od veličine akvatorije koje bi agresor uspio zaposjesti i o mogućnosti uspostavljanja režima kontrole na toj teritoriji. Pomorskodiverzantske jedinice treba da djeluju u okviru ostalih naših snaga na PZT i da se oslanjaju na sve vrste obezbjeđenja naših snaga i sadejstvo sa njima u svim fazama pripreme i izvođenja diverzije. Manje je vjerovatno da će protivnik uspostaviti jaču protivdiverzantsku odbranu i dovesti veće brodove u luke na PZT. Osnovni objekti napada bili bi manji brodovi i objekti infrastrukture. Treba očekivati da će protivnik morati uspostaviti pomorski saobraćaj radi pothranjivanja svojih snaga. Takvi objekti su ciljevi PDJ.

Za diverzije u partizanskom obliku oružane borbe treba imati u vidu otežano pozadinsko obezbjeđenje, posebno specijalne opreme (naoružanje). Stoga treba uključiti određene ronilačke jedinice iz TO, što donekle kompenzira navedeni nedostatak iz pozadinskog obezbjeđenja.

75. Kombinovani oblik oružane borbe je sinteza uslova stvorenih kod upotrebe PDJ u partizanskom i frontalnom obliku oružane borbe. Njihova karakteristika je istovremeno postojanje brojnih vrijednih objekata na PZT i u protivničkom obalnom području, pa je i načelo upotrebe da se 50% kapaciteta koristi za objekte na protivničkom obalnom području — akvatoriji, a drugi dio za objekte na PZT.

76. Operativno-strategijska komanda prilikom utvrđivanja mjesta i uloge PDJ u oblicima oružane borbe mora odrediti da li su PDJ planirane za samostalno dejstvo ili za operativno-taktičko sadejstvo sa ostalim snagama, kao i da li zadatke PDJ mogu preuzeti druge snage za podvodna dejstva u TO.

Pomorskodiverzantska dejstva u načelu se ne planiraju kao integralna dejstva ostalih snaga, već kao samostalna. Uspjeh u diverziji zavisi od niza slučajnosti koje se ne mogu unaprijed procijeniti. Ove slučajnosti u pomorskoj diverziji znatno više zavise od ljudskog faktora nego što je to npr. u rakete, mina, radara i sredstava veze, jer više podliježu zakonima fizike, a daleko manje psihologije. Ova se nepredvidljivost u diverziji ne može kompenzirati povećanjem broja diverzanata, jer to može kompromitovati diverziju. Uspjeh u diverziji suštinski zavisi od obavještajnog, bezbjednosnog, meteorološkog i drugih

vrsta operativnog obezbjeđenja, naročito kada se diverzija izvodi na protivničkoj akvatoriji — obalnom području.

77. Pri upotrebi PDJ u raznim oblicima oružane borbe treba imati u vidu proporcije koje moraju biti utvrđene na nivou operativne komande, a odnose se na: broj (postotak) diverzanata koji se može trenutno upotrijebiti, koji se pripremaju za naredna dejstva i koji se drže u operativnoj rezervi. Još u miru PDJ treba pripremiti proporcije i kriterijume za pojedine oblike oružane borbe.

78. Pošto će protivnik u pojedinim varijantama agresije na JPV raspolagati promjenljivim i različitim brojem ciljeva — objekata interesantnih za dejstva PDJ, operativna i operativno-strategijska komanda mora u svojoj procjeni planirati broj i prioritet ciljeva na kojima će PDJ djelovati. U frontalnom obliku oružane borbe na JPV treba računati na realne snage agresora, koje bi angažirao za realizaciju postavljenog cilja, kao i na već postojeću infrastrukturu privrednih i vojnih objekata. U ovoj procjeni treba računati na određeni broj raznovrsnih ratnih i transportnih brodova, raketne jedinice obala — more, obalske radarske osmatračke stanice, obalske baterije i skladišne grupe, KM i CV, helidrome i aerodrome. To je mnogo objekata, a zajedno sa brodogradilištima, petrohemijskim kombinatima, saobraćajnim i PTT strukturama, predstavlja previše objekata za diverziju. Za određeni period rata mjesečno se može realno planirati, organizovati i izvesti samo nekoliko diverzija, koje ne bi mogle same za sebe narušiti protivnički sistem, ako ne bi bio prethodno narušen dejstvima ostalih naših snaga.

Ako bi u partizanskom obliku oružane borbe protivnik uspio ovladati većim dijelom JPV, u svom bi sastavu najvjerojatnije morao imati veliki broj objekata pogodnih za diverziju. Tada bi i dejstva naših PDJ bila obimnija i učestalija nego što bi to bilo u frontalnom obliku oružane borbe.

Uz obimnija dejstva naših ostalih snaga i uspješnog sa-dejstva više bi se objekata i ciljeva protivnika moglo uništiti, a time i narušiti njegov sistem. Mnoštvo ciljeva agresora zahtijevali bi da se protiv njih vodi borba svim snagama i sredstvima. S većinom tih snaga borbu bi vodile osnovne snage ONO, koju PDJ mogu samo dopunjavati na onom dijelu koji ostale snage to ne mogu.

79. Uloga PDJ u raznim oblicima oružane borbe na JPV zavisi od vrste agresije i veličine PDJ. Ona ne može biti glavni nosilac ofanzivnih dejstava na JPV, ali može biti glavni nosilac ofanzivnih dejstava u obalnom području protivnika u kojoj je ne mogu zamijeniti druge snage. U dejstvima na PZT PDJ mogu zamijeniti partizanske jedinice, a djelomično i jedinice za podvodna dejstva iz struktura TO, koji mogu u određenoj borbenoj situaciji uspješno izvoditi diverzantska dejstva na luke, skladišta i slično.

Dugo vrijeme za obuku i osposobljavanje pomorskog diverzanta limitirajući su faktor ove jedinice. Isto pravilo važi i za ronilačke jedinice u JNA i TO. Izvlačenje pomorskih diverzanata nakon diverzije i njihovo ponovno osposobljavanje i obuka za naredni zadatak određuje se za mjesto i ulogu PDJ u raznim oblicima oružane borbe ne smiju mehanički koristiti pravila i norme koje važe za upotrebu diverzantskih jedinica na kopnu.

80. U pojedinim oblicima oružane borbe PDJ bi imale slijedeću ulogu:

- u frontalnom obliku oružane borbe sačinjavale bi prvi ešelon za napad na ključne objekte u obalnom području protivnika, koji bi bili nepristupačni ostalim oružanim snagama ili bi se iste izlagalo velikom riziku, otkrivanja i uništenja,

- u partizanskom obliku oružane borbe sačinjavale bi s partizanskim jedinicama glavnu udarnu snagu za napad na ključne objekte na PZT; pri tome bi im zadatak bio i da ako se ukaže potreba prerastu u instruktorsko jezgro za obuku pomorskih diverzanata u ronilačkim jedinicama TO.

- u kombinovanom obliku oružane borbe sačinjavale bi, kao i u frontalnom obliku, prvi ešelon za napad na one ključne objekte u protivničkoj akvatoriji koji bi bili nepristupačni ostalim našim snagama,

- u svim oblicima oružane borbe PDJ stvaraju povoljne uslove, bilo da dopunjavaju dejstva ostalih diverzantskih jedinica koje dejstvuju na kopnu ili dejstva ostalih snaga sa zadatkom da omoguće zamah navedenim jedinicama, ili da stvaraju uslove drugim snagama za korištenje pomorskih diverzanata,

- u raznim oblicima borbenih dejstava na JPV PDJ, učestvujući u diverzantskim borbama i bojevima, doprinose uspjehu pojedine operacije RM i obratno.

7. — OSNOVNI SADRŽAJI DIVERZANTSKIH DEJSTAVA U ORUŽANOJ BORBI

81. Osnovni sadržaj i namjena PDJ su pomorskodiverzantska dejstva. Ostala dejstva i sadržaje oružane borbe prihvataju u krajnjoj nuždi — kada ih ne mogu izbjeći. Bez obzira na osnovnu namjenu, PDJ moraju biti stalno spremne za: protivdesantnu borbu, pomorsku odbranu, protivvazдушnu odbranu, protivoklopnu borbu, protivartiljerijsko-raketnu borbu, protivelektronsku borbu, protivdiverzantska i protivteroristička dejstva i zaprečavanja. Ovim sadržajima i dejstvima uspješno se obezbjeđuje suprotstavljanje glavnim nosiocima vatrene i udarne moći kao i manevarskih mogućnosti vazduhoplovnih, oklopnomehanizovanih, desantnih, pomorskih i artiljerijsko-raketnih snaga agresora. Zavisno od toga koje su snage i ratna tehnika protivnika u konkretnoj situaciji nosilac borbenih dejstava, svaki od navedenih sadržaja oružane borbe može imati veći ili manji značaj i uticaj na tok i ishod diverzantskog dejstva. Sadržaji oružane borbe su relativno samostalni, međusobno se dopunjavaju i uslovljavaju i čine jedinstvenu cjelinu.

1) Protivdesantna borba

82. Pomorskodiverzantske jedinice moraju uvijek biti spremne da aktivnostima i borbenim dejstvima učestvuju i doprinose uspjehu protivdesantne borbe, i to u:

- planiranju i izvođenju dejstva u rejonima (lukama-aerodromima) prikupljanja protivničkih desantnih snaga i sredstava;

- organizaciji osmatranja vazdušnog i morskog prostora radi otkrivanja neprijateljskih desantnih snaga i sredstava;

- održavanju gotovosti PDJ za borbu protiv vazdušnih i pomorskih desanata u svom rejonu;

- organizaciji sadejstva pri vođenju protivdesantne borbe;

- procjeni pojedinih rejona za spuštanje — iskrcavanje neprijateljskih desanata i načelno ih izbjegavati;

- obavještavanju o pojavi vazdušnog — pomorskog desanta.

Najbolji uspjeh u borbi protivvazdušnih i pomorskih desanata PDJ može postići u fazi ukrcavanja ljudstva i tehnike na desantne brodove i letjelice klasičnim dejstvima ili daljinskom diverzijom.

83. Izvođenjem diverzija na aerodrome, helidrome, luke, desantne brodove (avione i helikoptere na stajankama), radarsko-osmatračke stanice, ARJ i sl., PDJ slabe ukupnu borbenu moć pomorskovazdušnih desantnih snaga neprijatelja. Ova dejstva se najčešće izvode na protivničkom obalnom području ili PZT.

84. Pomorskodiverzantske jedinice izbjegavaju prihvatanje frontalne borbe i dužu borbu s određenih položaja, osim u krajnoj nuždi kad se jedino na taj način mogu zaštititi sopstvene snage i sredstva.

2) Pomorska odbrana

85. Osnov pomorske odbrane za PDJ čine protivbrodska, protivpodmornička, protivminska, osmatračko-izviđačka dejstva. Za ovakvu odbranu PDJ još u miru treba obučiti i opremiti naoružanjem i MES da mogu uspješno izvršavati diverziju na sve vrste ratnih i pomoćnih brodova, podmornica, skladišta gdje je smještena oprema, gorivo, municija, minsko-raketna-torpedna oružja i dr. Izvršavanjem osnovnih zadataka PDJ ujedno izvode sadržaje oružane borbe.

86. Protivbrodska borba se izvodi neposredno dejstvom na pomorske snage protivnika i posredno dejstvima PDJ po elementima infrastrukture njegovih pomorskih snaga. Postavljanjem pomorskodiverzantskih sredstava ispod brodova i elementa infrastrukture PDJ znatno doprinose opštem cilju protivbrodske borbe.

Organizacija protivbrodske borbe mora pravovremeno da se planira i prati kretanje i baziranje pomorskih snaga protivnika. Dejstva se planiraju na PZT i u lukama — sidrištima u obalnom području protivnika. Ova dejstva mogu biti uspješna ako se planiraju i izvode u sadejstvu sa jedinicama TO, s tim da na plovna sredstva s kopna dejstvuju teritorijalne jedinice, a sa mora PDJ.

87. Protivpodmornička borba PDJ se izvodi dejstvom na podmornice, i to isključivo kada se u lukama, na sidrištima i u podmorničkim skloništima. Zadaci obavještajne službe operativne i operativno-strategijske komande su da prati i otkriva boravak i baze podmornica kako bi PDJ mogle uspješno izvršavati zadatke protivpodmorničke borbe. Ako se to ostvari, PDJ imaju velike mogućnosti da malim snagama i sredstvima izbace iz upotrebe protivničku podmornicu za duže vrijeme.

88. Protivminska borba se sastoji od niza mjera, postupaka, dejstava i aktivnosti PDJ na smanjenju, sprečavanju, otkrivanju i otklanjanju opasnosti od mina protivnika.

Zadatke protivminske borbe PDJ izvršavaju pomorsko-diverzantskim dejstvima po objektima za proizvodnju i uskladištenje morskog oružja i po nosiocima morskog oružja u rejonima i lukama baziranja i ukrcavanja mina. Ako nema drugih snaga, PDJ se mogu upotrijebiti i za otkrivanje i uništavanje mina koje je protivnik postavio ofanzivnim polaganjem u rejonima luka, baziranja, maskirnih vezova i u uređenim rejonima baziranja.

U sklopu protivminskih dejstava PDJ se još u miru mogu osposobljavati za uspješnu protivminsku borbu i dejstva koja sačinjavaju: protivminsko osmatranje i javljanje, protivminsko pretraživanje i traženje mina, identifikaciju otkrivenih mina, uništavanje mina, neposredno i posredno dejstvo na minska skladišta i nosioce mina. Za ova protivminska dejstva PDJ naredbu izdaje najstarija komanda na JPV.

89. Osmatračko-izviđačka djelatnost PDJ je skup mjera, postupaka i dejstava kojima se prikupljaju podaci o pojavi, prisustvu i kretanju pomorskih snaga agresora. U okviru zadatka PDJ izvode se i obavještajno-izviđački zadaci i dejstva, kako za svoje potrebe tako i za potrebe više komande. Jedan od osnovnih principa ove djelatnosti je pravodobno izvještavanje i obavještavanje, što se još u miru uvježbava. Zadaci se izvode kao samostalna dejstva tajno ili nasilno ili u sklopu diverzantskih dejstava.

90. Osmatračko-izviđačka djelatnost mora da obuhvati: planiranje i organizovanje osmatračko-izviđačkog rada, prikupljanje osmatračko-izviđačkih podataka, obradu podataka, izvještavanje i obavještavanje. Ova djelatnost je element obavještajnog obezbjeđenja pomorskodiverzantskih dejstava. U načelu

obavještajno-izviđačku djelatnost PDJ obavlja svojim snagama, za vlastite potrebe ili više komande. Kada se obavlja zadatak za potrebe više komande, odgovarajući organ određuje cilj, snage i sredstva za izviđanje, vrijeme i rejon dejstva, način angažovanja i veze te i oblik prevoženja do rejonu izviđanja.

91. Izviđačke zadatke može da obavlja para, grupa ili odred pomorskih diverzanata. S obzirom na cilj, snage i prostor na kome se izvodi, osmatračko-izviđačka djelatnost može biti strategijskog, operativnog i taktičkog značaja. Prema objektima koji se izviđaju, PDJ mogu izvoditi ove djelatnosti: izviđanje objekata na neprijateljskom obalnom području ili PZT, protivdiverzantsko, protivpodmorničko, površinsko i protivmínsko izviđanje i osmatranje za vlastite potrebe ili potrebe operativno-taktičkih komandi.

3) Protivvazdušna odbrana

92. Protivvazdušna odbrana (PVO) u PDJ organizuje se radi odbrane i zaštite od napada iz vazduha. Sastoji se od dejstava, postupaka i mjera koje poduzimaju PDJ na maršu, u rejonima baziranja i u rejonima dejstva. Osnovni zadaci PDJ u PVO su:

- neprekidno osmatranje,
- pravovremeno otkrivanje,
- vođenje borbe protiv aviona i helikoptera koji lete na malim visinama,
- primjena mjera zaštite radi izbjegavajna dejstava iz vazduha.

U svim situacijama PDJ su dužne da odrede osmatrače vazdušnog prostora i regulišu postupke na signal ili upozorenje o vazdušnoj opasnosti u skladu sa planom PVO teritorije.

Uspješnim diverzantskim dejstvima po aerodromima i helidromima i objektima na njima, posebno na PZT i obalnom području protivnika, PDJ najbolje doprinose ukupnoj PVO na JPV.

93. Mjere protivvazdušne zaštite kao najvažnijeg elementa PVO PDJ poduzimaju u svim situacijama i uslovima dejstva. One u načelu sadrže:

- maskiranje, ukopavanje, zaronjavanje,

— kretanje, plivanje noću po naboranom moru i u drugim uslovima slabe vidljivosti, a na kopnu korištenjem pokrivenim zemljištem,

— što duže zadržavanje pod vodom,

— brzo savladavanje otkrivenih prostora ronjenjem i plivanjem uz obalu,

— uzbunjivanje i zaklanjanje PDJ,

— korištenje zaklona koje čine pojedini otoci i sl.

Svestranom primjenom mjera protivvazdušne zaštite značajno se poboljšava efikasnost PVO, a često će za PDJ predstavljati najefikasniji i jedini način odbrane od dejstva iz vazduha.

4) Ostali sadržaji oružane borbe

94. Protivoklopna borba PDJ obuhvata dejstva, mjere protivoklopnog obezbjeđenja i aktivnosti svih drugih snaga koje učestvuju u protivoklopnoj borbi. Dominantna je borba protiv tenkova i oklopnih transportera. Ta borba se izvodi formacijskim sredstvima i pridatim protivoklopnim i improvizovanim sredstvima — minama, kao i sredstvima ratnog plijena. Za ova dejstva PDJ moraju biti obučene i spremne.

Svojim aktivnim dejstvima, samostalno i u sadejstvu sa drugim jedinicama, posebno teritorijalnim jedinicama na PZT, napadajući neprijateljeve oklopno-mehanizovane kolone u pokretu, na odmoru i u drugim prilikama, PDJ uspješno doprinose opštem uspjehu protivoklopne borbe. Protivoklopna borba je bitna za odbranu na otocima i obali. Najefikasnije rezultate bilježi kada se diverzantskim dejstvom unište brodovi koji prevoze oklopna borbeno sredstva i pogonsko gorivo još u lukama ukrcavanja.

95. Protivartiljerijsko-raketna borba bitan je sadržaj oružane borbe za PDJ na JPV u svim uslovima i periodima rata i sastavni je dio pomorske i obalske odbrane. Pomorskodiverzantske jedinice svojim dejstvom po protivničkim ARJ najneposrednije neutrališu, slabe i uništavaju snagu — vatru agresora i time doprinose ukupnom uspjehu pomorske odbrane. Ova dejstva najčešće izvršavaju u sadejstvu sa drugim jedinicama na PZT, a koje planira najstarija komanda na JPV. Najbolji rezultati se postižu dejstvom po komunikacijama i sistemu snabdijevanja.

96. Protivelektronska borba za PDJ skup je dejstava, mjera i postupaka koji se planiraju, organizuju i izvode radi protivelektronske zaštite diverzantskih ronilaca i sredstava, elektronskih sredstava i sistema, ljudstva i borbene tehnike i radi onemogućavanja ili otežavanja funkcionisanja elektronskih sredstava agresora, obmanjivanja agresora i uništavanja njegovih elektronskih sredstava i sistema, te savlađivanja tih sredstava organiziranih u PVO protivnika.

Protivelektronska borba se sastoji od elektronskog izviđanja, protivelektronske zaštite i protivelektronskih dejstava.

97. Elektronsko izviđanje PDJ može biti taktičko, operativno i dopunsko, za potrebe više komande. Izviđaju se objekti, izvori zračenja (telekomunikacijska sredstva, sredstva osmatranja, upravljanja, vođenja i samonavođenja) i elektronski osmatraju ciljevi (radarski, optoelektronski, hidroakustički i magnetski). Elektronskim osmatranjem utvrđuje se prisutnost cilja, locira osmotreni cilj i određuju njegove karakteristike. Elektronsko izviđanje može biti jedan od zadataka PDJ.

98. Pomorskodiverzantske jedinice protivelektronsku zaštitu moraju neprekidno da izvode. Provode se organizacijske, operativno-taktičke i tehničke mjere koje se ostvaruju protiv-elektronskim maskiranjem i mjere koje se ostvaruju samozaštitnim protivelektronskim dejstvima. Za svaku vrstu elektronskih sredstava i sistema u PDJ mora da postoje tehničke mjere protivelektronske zaštite kojih se moraju pridržavati i u borbenim dejstvima znalački primjenjivati i time doprinositi vlastitom maskiranju.

99. Protivelektronska dejstva obuhvataju mjere i postupke za elektronsko ometanje i onemogućavanje rada elektronskih sredstava i sistema agresora. Pomorskodiverzantske jedinice najuspješnije doprinose opštoj protivelektronskoj borbi oštećenjem — uništenjem izvora napajanja energije ili direktnim uništenjem elektronskih sistema i sredstava protivnika. Ovaj zadatak planira operativno-strategijska komanda na JPV, a najčešće ih izvode PDJ koje poznaju elektronska sredstva, važnost i osjetljivost njihovih elemenata. Iz ovoga proističu i zadaci za obuku još u miru.

100. Zaprečavanje je jedan od osnovnih sadržaja oružane borbe i težišni je zadatak inženjerijskog obezbjeđenja PDJ.

Zaprečavanje se poduzima neprekidno i u svim oblicima borbenih dejstava, u svim zemljišnim i vremenskim uslovima, na obalnom rubu, otocima, moru i rijekama. Obuhvaća raznovrsne vještačke prepreke u rejonu dejstva usklađenim s prirodnim preprekama, sistemom zaprečavanja ili diverzantskom akcijom zaprečavanja.

101. Cilj zaprečavanja za PDJ je da se ograniči, kanališe i uspori pokret — gonjenje i dejstvo snaga neprijatelja, otežava saobraćaj i snabdijevanje, nanose gubici na moru, obalnom rubu i otoku i stvore povoljni uslovi za sopstveno dejstvo ili dejstva naših drugih snaga. Zaprečavanje mora biti raznovrsno po vrsti, veličini i rasporedu izrađenih prepreka, načinu njihovog aktiviranja i upotrebljenim sredstvima, najčešće improvizovanim MES sopstvene izrade.

102. Osnovni sadržaj zaprečavanja PDJ je izrada i postavljanje minskih naprava i sredstava na komunikacijama i objektima infrastrukture vitalne važnosti za protivnika. Postavljanje minskih prepreka radi obezbjeđenja sopstvenih dejstava i baziranja, kao i radi sprečavanja gonjenja od strane agresora. Skupa sa mornaričko-inžinjerijskim odredom za podvodna dejstva i pomorskim teritorijalnim jedinicama mogu vršiti zaprečavanje pojasa plitkog mora od 0,5 do 10 m dubine. Zajednički dejstvovati u rušenju i onesposobljavanju luka, lučkih postrojenja, pristaništa, sidrišta, aerodroma i drugih objekata važnih za agresora. Većinu ovih zadataka PDJ izvode samostalno ili u sadejstvu sa drugim jedinicama OS i TO, najčešće na PZT.

8. — MJESTO I ULOGA DIVERZANTSKIH DEJSTAVA U OSNOVNIM OBLICIMA BORBENIH DEJSTAVA

103. Namjenjeni zadaci, organizacija i borbene mogućnosti PDJ omogućuju učestvovanje u pripremi i izvođenju svih oblika borbenih dejstava u svim oblicima oružane borbe i u svim vidovima borbenih dejstava: na frontu, na PZT, u vlastitoj pozadini i na protivničkom obalnom području.

Borbena dejstva na JPV, odvijat će se u obliku borbi, bojeva, operacija i pružaju mogućnost, da se diverzantska borbena dejstva uklope u svaki od navedenih oblika borbenih dejstava ili da diverzantska borbena dejstva opredjeljuju oblik borbenih dejstava.

104. Oblik borbenog dejstva i način angažovanja PDJ, zavisi od oblika oružane borbe, vida i cilja borbenog dejstva, a što će ovisiti o operativnoj situaciji na JPV, prvenstveno o strukturi i stanju snaga ONO i DSZ u rejonu predstojećih borbenih dejstava.

105. Operacija u kojoj će u okviru snaga RM i OO učestvovati PDJ najviši je i najsloženiji oblik borbenih dejstava u kojima se prema jedinstvenom planu, na određenom prostoru i za određeno vrijeme objedinjavaju i usmjeravaju bojevi, borbe i aktivnosti drugih subjekata ONO i DSZ na JPV radi ostvarenja jedinstvenog cilja operacije.

U odnosu na cilj, prostor i stepen angažovanja PDJ u pojedinim operacijama koje izvode snage RM i OO na JPV, mogu imati operativni značaj. Načelno PDJ u operacijama najčešće dejstvuju samostalno u skladu sa postavljenim ciljem.

106. Osnovne operacije u kojima će u okviru snaga RM i OO najčešće učestvovati PDJ su: operacije protiv pomorsko-vazdušnog desanta, pomorskog desanta, pomorska operacija, diverzantska operacija i operacija na PZT na JPV.

107. Operacijama RM rukovodi Komanda VPO, komanda VPS ili posebna namjensko formirana komanda operacije i kao takva određuje mjesto i ulogu PDJ. Priprema operacija obuhvaća: planiranje i organizovanje snaga, vrstu obezbjeđenja, komandovanje, vezu, sadejstvo i saradnju.

108. Osnovni doprinos PDJ u operacijama na JPV ogleda se u tome što PDJ mogu da prenose dejstva na protivničku obalu i akvatoriju. Prethodnim dejstvima mogu stvoriti povoljne uslove za uspješno izvršenje operacije i nadoknaditi inferiornost vazduhoplovnih i drugih snaga na JPV.

Za upotrebu PDJ u operacijama na JPV moraju biti uspješno realizovane aktivnosti na nivou komande operacije koje prethode diverzantskim dejstvima. To su:

- procjena objekta čijim se uništenjem i onesposobljavanjem ostvaruje uspješan tok konkretnih operacija,

- procjena snaga koje dolaze u obzir za uništenje tih objekata i selektiranje svih objekata koji dolaze u obzir kao cilj diverzantskog dejstva, podjela mjesta i uloge PDJ, diverzantskih odreda TO i odreda za podvodna dejstva VPS,

— obezbjeđenje uspjeha diverzije koje se ostvaruju obavještajnim, bezbjednosnim, meteorološkim, pozadinskim i drugim vrstama obezbjeđenja, kao i odgovarajućim združivanjem taktičkih i borbenih grupa koje ubacuju PDJ,

— obezbjeđenje prevoženja i ubacivanja PDJ u rejon dejstva,

— obezbjeđenje izvlačenja PDJ iz rejona dejstva,

— varijante eksploatacije uspjeha pomorskodiverzantskih dejstava,

— organizacija sadejstva i saradnje između PDJ i ostalih snaga angažovanja i u operaciji.

Nakon realizovanih aktivnosti za PDJ stvoreni su uslovi da se može prići planiranju pomorskodiverzantskih dejstava. Dejstva PDJ u obalnom području agresora nisu samo dejstva PDJ, jer u fazi priprema zahtijevaju angažovanje štaba i operativne komande nadležne za pripremu i izvođenje operacije na JPV i angažovanje obavještajnih, bezbjednosnih i drugih komponenti operativno-strategijskog obezbjeđenja.

109. Diverzantskim dejstvima na protivničkoj obali i u lukama narušava se funkcionisanje dužobalne putne mreže, aerodroma, skladišta vojnih i civilnih potreba, industrijskih postrojenja, remontnih zavoda i drugih elemenata operativnog poretka protivnika, čije bi se posljedice odražavale kroz politički, psihološki, ekonomski i vojni aspekt moralnog stanja protivnika.

110. Pomorskodiverzantskim jedinicama pogoduje plansko i samostalno dejstvo u okviru izvođenja pomorskih operacija na JPV, posebno kad su predviđena da budu realizovana na dužu stazu. Pomorskodiverzantske jedinice se ne mogu upotrebljavati za hitne intervencije i munjevite udare kako se upotrebljavaju udarne pomorske snage (UPS), pa prilikom planiranja operacija u kojima se upotrebljavaju PDJ moraju se poštivati operativni aspekti upotrebe PDJ.

1) Operacija protiv pomorsko-vazdušnog desanta

111. Operacija protiv pomorsko-vazdušnog desanta je naj-složeniji i najviši oblik organizovanja protivdesantne borbe u kojoj se po jedinstvenoj odluci i planu po mjestu i cilju obje-

dinjavaju i usmjeravaju bojevi i borbe na moru, otocima, obalnom rubu i vazduhu, te aktivnosti drugih snaga i subjekata ONO i DSZ na JPV, radi ostvarenja jedinstvenog cilja operacije, u kojoj značajnu ulogu mogu imati diverzantska dejstva.

112. U operaciji protiv pomorsko-vazdušnog desanta izvodit će se diverzantska dejstva radi nanošenja što većih gubitaka snagama agresora na obalnom području agresora, na moru, otocima i vlastitom obalnom području. Dejstva PDJ moraju biti usklađena sa udarima pomorskih, vazduhoplovnih, obalskih i kopnenih snaga i aktivnostima ostalih subjekata ONO i DSZ.

113. Operacija se dijeli na period pripreme i izvođenja. Priprema PDJ za učešće u operaciji započinje u miru na osnovu procjene desantno-opasnih rejonu i pravaca, i procjene agresorovih rejonu prikupljanja i ukrcavanja — aerodroma, luka i helidroma. Period izvođenja operacija za PDJ obuhvata faze: planiranje, neposredne pripreme PDJ i diverzantskih sredstava, prevoženje, podilaženje rejonu dejstva — objektu izvršenja napada, ubacivanje, izvršenje diverzantskog dejstva i izvlačenje iz rejonu ili objekta napada.

114. U operaciji protiv pomorsko-vazdušnog desanta PDJ svoja dejstva može izvoditi u vidu: protivdesantne borbe na frontu na PZT, u vlastitoj pozadini i na obalnom području agresora.

Najčešće dejstva će se ispoljiti kao planirana, prvenstveno prethodna dejstva, a u okviru operacije protiv pomorsko-vazdušnog desanta ili u eksploataciji rezultata glavnog udara.

115. U okviru ove operacije dejstva PDJ se mogu organizovati s mirnodopske operativne osnovice ili sa osnovice na PZT (obali i otocima). Ogledaju se prije svega u napadnim dejstvima na objekte i infrastrukturu na moru i obalnom rubu, prvenstveno radi uništenja žive sile i tehnike agresora, onesposobljavanja desantnih brodova, desantno-iskrcnih sredstava, aerodroma, luka, radara, artiljerijskog oruđa raketnih jedinica i njihove infrastrukture i to u zahvatu PZT i na obalnom području agresora. PDJ može izvršavati zadatke i u rejonu mostobrana, prvenstveno po desantno-iskrcnim sredstvima i objektima infrastrukture koji obezbjeđuju prihvati

drugog ešelona ili su u sastavu drugog ešelona dejstvom po najosjetljivijim objektima snabdijevanja iskrcanih snaga gorivom, municijom, hranom i drugo. Ova dejstva PDJ obično izvršavaju u sadejstvu sa drugim jedinicama, prvenstveno sa diverzantskim jedinicama TO.

116. Prijemom naređenja od Komande VPO PDJ otpočinje pripremu diverzantskih dejstava, a time i svoje učešće u operaciji protiv pomorsko-vazdušnog desanta. Priprema PDJ obuhvata:

- planiranje diverzantskih dejstava,
- izbor objekta dejstva i ljudstva za izvršenje tog dejstva,
- organizovanje snaga,
- izvršenje zadatka,
- organizaciju komandovanja i veze,
- organizaciju sadejstva i saradnje.

Osnova za sve aktivnosti je odluka komandanta operacije. Komanda organizira sadejstvo i saradnju određivanjem: zadatka, težišta dejstva, naprezanja, rejonu dejstva, snaga podrške i sredstava za ubacivanje i izvlačenje iz rejonu dejstva. Odgovornost za organizaciju sadejstva u principu snose: Komanda VPO za sva dejstva na JPV, Komanda Flote za dejstva na otvorenom moru, komanda VPS za dejstva u obalnom moru, otocima i na obalnom rubu, a najstarija komanda KoV-a za dejstva na kopnu u širem rejonu mostobrana. Sigurnost sadejstva sa obezbjeđujućim jedinicama komanda PDJ postiže ličnim dogovorom ili preko predstavnika.

2) Pomorskodesantna operacija

117. Pomorskodesantna operacija snaga RM i OO je najviši oblik desantnih dejstava kojim se objedinjavaju bojevi i borbe u pripremi, prevoženju, iskrcavanju i dejstvima iskrcanih snaga na otocima i obali radi postizanja jedinstvenog cilja operacije. Kao najsloženija operacija na JPV, izvodi se u dva perioda: pripremu i izvršenje, uz obezbjeđenje, podršku i sadejstvo svih snaga na JPV. Zbog toga je ova operacija uvijek intervidovska, a podrazumijeva obavezno učešće PDJ.

118. Uloga PDJ u pripremi operacije je da naruši neprijateljski sistem protivdesantne odbrane (PDO) dejstvom po

sistemu osmatranja i veze, sistemu vatre, zaprečavanja i sistemu rukovođenja i komandovanja (RiK), da prikupi podatke o PDO koji se ne mogu prikupiti na drugi način.

119. Učešćem u pomorskodesantnoj operaciji PDJ izvršava zadatak čiji rezultati mogu imati operativni značaj.

Najčešće svoja diverzantska dejstva ispoljava na protivničkim snagama i sredstvima raspoređenim na PZT ili na obalnom području protivnika.

120. Ciljevi koje PDJ ostvaruju u pomorskodesantnoj operaciji na JPV ogledaju se u:

- narušavanju sistema PDO protivnika,
- narušavanju borbene gotovosti neprijateljskih snaga,
- narušavanju i otežavanju normalnog saobraćaja,
- maskiranju prave namjere naše pomorskodesante operacije,
- narušavanju snabdijevanja protivničkih snaga na PZT,
- izviđanju sistema PDO protivnika,
- izviđanju sistema zaprečavanja,
- organizaciji kontrolne zaštitne službe.

Posebno je važno da diverzantska dejstva izazovu opštu dezorganizaciju u PDO neprijatelja, posebno u dubini PZT i zoni operacije, da spriječe brzo dovodenje neprijateljskih rezervi na ugrožene pravce — rejone i njihovo uvođenje u PDO neprijatelja.

121. U pogledu načina pripreme izvršenja i izbora objekta upotrebljavaju prema načelima datim u t. 103—111 ovog pravila.

Objekti napada i njihov izbor bit će odraz prilika na JPV i konkretnih odluka komandanta koji komanduje pomorskodesantnom operacijom.

3) Pomorske operacije

122. Pomorska operacija je najviši oblik organizovanja i izvođenja napadnih ili odbrambenih dejstava operativnih razmjera na moru. Pomorskodiverzantske jedinice se u operacijama upotrebljavaju prema načelima datim u t. 103—111 ovog pravila.

123. Pomorske operacije se prema ciljevima dijele na:

- operaciju protiv pomorskog saobraćaja neprijatelja,

- operaciju protiv pomorskih snaga neprijatelja i
- operaciju za obezbjeđenje obimnijeg miniranja mora.

Svaka od navedenih operacija ima svoje težište, snage i cilj. Pomorskodiverzantske jedinice u okviru svojih namjenskih zadataka utječu na konačan ishod svake operacije.

124. Operacija za odbranu vlastitog pomorskog saobraćaja ili važnih trupnih prevoženja morem ima za cilj da stvori uslove da se sopstveni tereti ili jedinice prevezu pomorskim komunikacijama u predviđeno vrijeme, uz što manje gubitke, i to iz luka ukrcavanja do luka iskrcavanja. Brane se brodovi koji prevoze, iskrcno-ukrcne luke i odgovarajuća infrastruktura, kao i plovne rute kojima se odvija saobraćaj. Uništavaju se snage i instalacije. Shodno tome se upotrebljava PDJ.

125. Operacija protiv pomorskog saobraćaja neprijatelja ima za cilj da se stvore uslovi da se neprijatelju smanji — oteža prevoženje morem, nanese što veći gubici u trgovačkim brodovima ili u najvećoj mjeri uspori pomorski saobraćaj. Osnovni objekti za napad su: trgovački i ratni brodovi, luke sa infrastrukturom i plovne rute kojima se vrši saobraćaj. To je okvir za dejstva PDJ.

Pomorskodiverzantska jedinica će svoja dejstva ispoljiti u luci po trgovačkim i ratnim brodovima, a naročito po infrastrukturi i lučkim instalacijama, i to na PZT i na obalnom području agresora.

126. Operacija protiv pomorskih snaga neprijatelja ima za cilj da se neprijateljskim plovnim sastavima, koji nastoje da blokiraju određenu zonu ili da ostvare nad njom kontrolu, nanese što veći gubici ili razbiju. Osnovni objekti za napad su ključni ratni brodovi neprijatelja i bazijska infrastruktura na koju se oslanjaju.

Pomorskodiverzantske jedinice u ovoj vrsti pomorske operacije mogu ispoljiti svoja borbena dejstva najprije po bazijskoj infrastrukturi neprijatelja, a onda po ratnim brodovima u obalnom području protivnika i u lukama i sidrištima na PZT u sadejstvu sa jedinicama za podvodna dejstva i diverzantskim jedinicama TO.

127. Operacija za obezbjeđenje obimnijeg miniranja mora ima za cilj da omogući sopstvenim plovnim sastavima minopolagača i minskim skladištima da uspješno izvrše zapre-

čavanje. Osnovni objekti koje treba braniti su minopolagači i minska skladišta.

128. Pravilske odredbe koje su regulisale komandovanje i vezu, planiranje, vrijeme trajanja, organizovanje snaga sa dejstva, način angažovanja snaga, a vezane su za izvođenje operacije na JPV i odnosile su se na navedene operacije, važe i za pomorsku operaciju i učešće PDJ u njoj.

129. Odredbe ovog pravila mogu se i moraju primijeniti i za sve vrste pomorskih operacija, s tim da je mjesto i uloga PDJ u svakoj pomorskoj operaciji regulisana i planirana u okviru operativnog rasporeda, i to najčešće kao:

- snage za izvođenje prethodnih dejstava,
- snage za eksploataciju glavnog udara,
- snage koje sarađuju sa snagama koje izvode borbena dejstva,
- snage za izvođenje demonstrativnih, demaskirajućih i obavještajno-izviđačkih dejstava za račun pomorske operacije.

4) Diverzantska operacija

130. Diverzantska operacija je najviši oblik organizovanja i izvođenja diverzantskih dejstava. U ovoj operaciji po jedinstvenom planu, prostoru i vremenu usmjeravaju se i obedinjuju diverzantska napadna dejstva. Diverzantska operacija se izvodi radi uništenja, oštećenja — onesposobljavanja komunikacija, energetskih izvora, sistema veza i komandovanja i drugih privrednih i vojnih objekata koji koristi neprijatelj.

131. Ciljevi diverzantske operacije su:

- paralisanje saobraćaja i slabljenje borbene sposobnosti snaga neprijatelja,
- narušavanje sistema komandovanja i javnog informisanja,
- sprečavanje neprijatelja da organizuje okupacioni sistem i kontroliše zaposjednutu teritoriju, koristi energiju i materijalna dobra i organizuje proizvodnju.

132. Diverzantska operacija se izvodi u okviru napadne ili odbrambene operacije strategijskog značaja, a može i kao samostalna. Nosioци su im strategijsko-operativne grupacije KoV. Operaciju izvode snage TO i JNA uz učešće ostalih struktura ONO i DSZ na vojištu. Ako diverzantska operacija zahvati i JPV ili dio ovog vojišta, snage RM i OO najčešće su nosioci diverzantskih dejstava na moru, obali i otocima uz učešće snaga TO i ostalih struktura ONO i DSZ na JPV.

133. Pored diverzije, kao osnovnog sadržaja i načina dejstva, u ovoj se operaciji izvode: napad, odbrana, demonstrativna dejstva i sabotaze. Dejstvuje se na širokom prostoru vojišta, zoni, i to na PZT ili velikom gradu. Objekti dejstva su: komunikacije i objekti na njima, aerodromi, luke, PTT sistemi, objekti za komandovanje i vezu, energetski izvori, vodoпривredni i drugi objekti i sistemi.

134. Snage u diverzantskoj operaciji načelno se dijele na one za:

- diverzantska dejstva,
- napadna dejstva,
- odbrambena dejstva,
- obezbjeđenje,
- prihvati,
- demonstrativna dejstva i rezervne.

Na JPV u diverzantske snage ubrajamo PDJ i odrede za podvodna dejstva. U TO spadaju jedinice za podvodna dejstva i diverzantske jedinice kao i jedinice SUP-a. Prema namjeni, obučenosti i broju jedinica istim će se dodijeliti zadaci u okviru diverzantske operacije.

135. Da bi se planirani ciljevi ostvarili, potrebno je obezbijediti: iznenađenje u pogledu mjesta, vremena i načina izvršenja diverzije, dovoljno jake i opremljene snage za diverziju, tajnost i temeljitost priprema, precizno i blagovremeno planiranje i organizaciju svih predviđenih aktivnosti, što sve čini bitni preduslov za uspješnu diverzantsku operaciju.

Diverzantsku operaciju priprema i njom rukovodi štab — komanda operativnog ili operativno-strategijskog nivoa. U pripremi operacije učestvuju odgovarajuća rukovodstva OS i snage ONO i DSZ na vojištu.

5) Operacija na privremeno zaposjednutoj teritoriji jadranskog pomorskog vojišta

136. Operacija na PZT JPV je operacija snaga RM i OO. One skupa sa snagama TO i drugim strukturama ONO i DSZ po jedinstvenoj zamisli u određenom vremenu izvode raznovrsna napadna i odbrambena dejstva po snagama agresora na privremeno zaposjednutoj obali, otocima i akvatoriji.

Snage RM i OO angažuju se u dejstvima operativnog nivoa na osnovu normativnih odredbi i doktrinarnih opredjeljenja vezano za teritorijalnost operativnih komandi na JPV. To znači da operativne komande (VPS) na JPV nastavljaju rukovoditi i komandovati dejstvima snaga u zoni svoje odgovornosti i u uslovima PZT, a sve ovo karakteriše učešće i daje veći značaj dejstvima PDJ.

137. Uslovi koji omogućuju da snage RM i OO budu nosioci priprema i izvođenja operacija na PZT na JPV su:

- postojanje slobodnih teritorija na obali i otocima koji se taktičkim dejstvima mogu povezati u veće operativne cjeline.
- postojanje osnovnih i združenih taktičkih jedinica RM i OO na JPV namijenjenih dejstvima na moru, otocima i obali,
- postojanje veze između slobodnih teritorija na vojištu,
- mogućnost manevra snaga morem,
- postojanje veze sa snagama na slobodnoj teritoriji — susjednih vojišta i
- uslovi za organizaciju obavještajnog, pozadinskog i drugih vrsta obezbjeđenja snaga u operaciji.

138. Snage PDJ koriste slobodne teritorije kao operacijsku osnovicu za pripremu i izvođenje diverzantskih akcija. Ako su slobodne teritorije povezane kopnenim pravcima koji vode u dubinu ratišta ili pomorskim komunikacijama ka prekomorskim zemljama, uslovi za organizovanje diverzantskih dejstava i materijalno obezbjeđenje znatno su povoljniji.

Snage PDJ sa osnovice dejstvuju po ciljevima na akvatoriji, otocima i obali pod kontrolom agresora. Dejstva se koordiniraju sa dejstvima snaga ONO i DSZ na kontroliranom dijelu PZT, a glavni i obezbjeđujući udari sinhronizuju se po cilju, prostoru i vremenu.

Iznenadenje, odlučnost i obavještajna preglednost situacije na vojištu osnovni su faktori kojima snage PDJ u dejstvima

na PZT nadoknađuju tehničku i brojnu inferiornost u odnosu na agresora.

139. Za ishod operacije na PZT značajna su dejstva u primorskim gradovima i drugim većim naseljenim mjestima. Pored snaga ONO i DSZ, u gradove se redovno ubacuju svježije snage koje izvode diverzantska i druga napadna dejstva, nanose gubitke agresoru i vezuju snage u vrijeme dejstava na širem prostoru operacijske osnovice.

Operacijom na PZT, čiji su osnovni nosioci snage RM i OO, rukovodi Komanda VPO, a komanda VPS i štabovi u zoni operacije nosioci su osnovnih zadataka. Dijelovi PDJ mogu se pridodati komandi VPS. Uništavanje objekata najčešće izvršava u sadejstvu sa diverzantskim odredima TO. Komanda VPS rukovodi i komanduje borbenim dejstvima na moru, otocima i obali, a štabovi na kopnenom dijelu zone operacije.

6) Pomorskodiverzantski boj i borba

140. Pomorskodiverzantski boj je najviši taktički oblik borbenih dejstava koje izvodi PDJ. Izvodi se po jedinstvenom planu na određenom prostoru i za određeno vrijeme. Objedinjava borbe, borbene taktičke radnje i druga dejstva PDJ protiv ratnih i desantnih brodova, desantno-iskrenih sredstava, transportnih i trgovačkih brodova, lučkih i aerodromskih instalacija i kompletne infrastrukture i objekata na kopnu; obalskih baterija, obalsko-raketnih baterija, obalskih radarskih osmatračkih stanica (OROST), KM, CV; skladišta, aviona, helikoptera, komunikacijskih objekata i ostalih objekata vojne i druge infrastrukture agresora. Pomorskodiverzantski boj se izvodi samostalno ili u sklopu operacije drugih snaga.

Cilj pomorskodiverzantskog boja je uništenje ili nanošenje takvih gubitaka neprijateljskim plovnim objektima, objektima na obalnom rubu i kopnu, da ga primoravaju da odustane od izvršenja zadatka, ili odloži za drugo vrijeme.

141. Pomorskodiverzantski boj se izvodi u vlastitom obalskom području, PZT i u obalnom području neprijatelja kao samostalni ili u sadejstvu sa drugim snagama TO, strukturama ONO i DSZ kao boj u sklopu operacija.

142. Pomorskodiverzantski boj se izvodi u različitim uslovima i pod utjecajem različitih faktora. To ovom boju daje određene specifičnosti i zahtijeva od komandanta PDJ da do maksimuma ispolje inicijativu, ofanzivnost i odlučnost u postizanju cilja. Za izvođenje boja PDJ izdvajaju se snage za nanošenje glavnog udara, obezbjeđenje udara, obezbjeđenje udara i eksploataciju njegovih rezultata.

143. Ako pomorskodiverzantski boj izvode PDJ samostalno, onda se dijele na snage za obezbjeđenje udara i snage za nanošenje glavnog udara. U boju gdje sadejstvuju diverzantske jedinice TO ili jedinice za podvodna dejstva one se svrstavaju u snage za obezbjeđenje udara i eksploataciju njegovih rezultata.

144. Pomorskodiverzantski boj i borba sastoje se od pripreme, obezbjeđenja i izvođenja diverzantskih dejstava.

Da bi se uspješno planirao i izvršio diverzantski boj moraju se zadovoljiti slijedeći uslovi:

- da se raspolaze snagama za izvođenje diverzije,
- da se zna cilj i raspored objekata napada,
- da se zna vrijeme u kome dejstvuje i
- da postoji razrađeni plan napada.

145. Osnovna jedinica koja napada pojedinačni objekat je para diverzanata. Za napad na pojedinačni cilj određuju se 2—4 pare i nazivaju se borbena grupa, a dejstvo koje ona izvršava naziva se diverzantska borba. Dvije do četiri borbene grupe formiraju taktičku grupu koja izvodi diverzantski boj.

146. Objekat koji diverzanti napadaju sastoji se od snaga koje ga obezbjeđuju i samog objekta. U diverzantskoj borbi objekt napada može biti pojedinačni ratni brod, grupa od 2 do 4 ratna broda manja od razarača, veći pojedinačni trgovački brodovi, OROSt, obalska raketna baterija, obalska baterija, KM nižih taktičkih jedinica, pojedinačni mostovi do 60 m dužine, grupa tankova goriva i sl. U diverzantskom boju kao objekt napada tretira se ratni brod veći od razarača, grupa od više manjih ratnih brodova, grupa od više trgovačkih brodova, KM jačine puka i više, duži mostovi, pojedinačne luke i lučke instalacije, aerodromi i njihove instalacije itd.

Cilj napada može biti: trajno onesposobljavanje objekta (grupe objekata), njegovo onesposobljavanje za borbu ili da se

poremeti njegovo funkcionisanje. Međusobna ovisnost postoji između cilja napada i jačine snaga koje izvode diverzantsku borbu i boj.

147. Prostor u kome se izvodi pomorskodiverzantski boj i borba obuhvaća polaznu osnovicu — rejon diverzanata, pravce kojima se ubacuju diverzanti u rejon objekta napada, rezervni objekt napada i pravci izvlačenja diverzanata. Prostor utječe na trajanje diverzije zbog toga što diverzantske borbene ili taktičke grupe često ne mogu vlastitim sredstvima samostalno savladati određeni prostor. Stoga se organizira sadejstvo između borbene i taktičke grupe PDJ i jedinice koju operativna komanda određuje za ubacivanje — izvlačenje diverzanata. Ova dinamika je prisutna kada PDJ izvode diverziju sa daljine (daljinska diverzija) i kada dometi ovih oružja nadmašuju autonomiju diverzantskih prevoznih sredstava, pa se dijelovi PDJ zadržavaju sa nosiocima te stvaraju novu cjelinu.

Operativna komanda postavlja zadatak grupi diverzanata, određuje snage koje će grupu diverzanata ubaciti, poduzima mjere obezbjeđenja (meteorološko, obavještajno, pozadinsko i dr.) u kojima se angažuju druge snage van formacijskog sastava PDJ. Svaka veća diverzija, posebno ona koja se izvodi na protivničkoj obali ili na PZT, po pravilu ima operativnu i taktičku dimenziju.

148. Trajanje pomorskodiverzantskog boja — borbe obuhvaća: vrijeme pripreme diverzantskog boja — diverzije, vrijeme izvođenja diverzije i vrijeme izvlačenja snaga nakon diverzije.

149. Aktivnost PDJ koja učestvuje u diverzantskoj borbi ili boju mora biti povezana u cjelinu. Za njenu izradu nadležna je komanda PDJ, koja upućuje diverzante na zadatak. Plan pripreme diverzije, komande PDJ mora biti usklađen s planom operativne komande, koja joj daje zadatak i koja određuje snage za ubacivanje i izvlačenje i druga obezbjeđenja. Planom diverzije mora biti obuhvaćeno sadejstvo između borbених група PDJ i predviđeni rezervni objekti diverzantskog napada. Situacija u zoni boja nalagat će da se diverzantske borbe ne objedine u diverzantski boj, nego ostanu u sistemu koordiniranih borbi. Ovo treba uvažavati.

150. Pomorskodiverzantski boj obilježavaju:

— specijalno obučene snage,

- velika mogućnost manevra, iznenadnost i tajnost,
- kratkotrajnost dejstva i preciznost vatrenog dejstva,
- nagla promjena borbene situacije,
- mogućnost dejstva pod najtežim vremenskim uslovima.

Navedene karakteristike uslovljene su taktičko-tehničkim, psihofizičkim i moralnim osobinama učestvujućih snaga (PDJ) koje omogućavaju tajno i iznenadno dejstvo po najtežim vremenskim uslovima na najosjetljivijim objektima protivnika, mogućnost manevra, preciznost i razorno dejstvo MES i oružja na odabranim protivničkim ciljevima.

151. Diverzantski boj na moru obuhvaća određene faze, koje zavise od sastava i karakteristika snaga. Načelno, boj na moru ima slijedeće faze:

- ubacivanje u širi rejon — izvršenja pomorskodiverzantskih dejstava,
- podilaženje rejonu boja — borbe,
- taktički razvoj i izvršenje napada i
- prikupljanje — izvlačenje iz rejona nakon napada.

152. Više je načina ubacivanja PDJ u širi rejon dejstva, što će uslovljavati konkretni zadatak i mogu biti: pod morem, površinom mora, vazdušnim putem, kopnenim putem i kombinacijom navedenih načina. U izboru načina moraju se riješiti neka osnovna pitanja: objekt napada — njegova lokacija i položaj, mogućnost tajnog i iznenadnog ubacivanja, geografski, hidrografski, hidrometeorološki uslovi u rejonu dejstva, operativna situacija na dijelu vojišta, mogućnost sadejstva sa drugim snagama na vojištu, vjerojatnoća sigurnog prihvata PDJ, obučenost PDJ i drugo.

153. Podilaženje rejonu boja obuhvata manevar taktičke jedinice kojom se želi prikriveno zauzeti povoljan položaj za taktički razvoj. Od momenta iskrcavanja sa sredstvima ubacivanja PDJ do objekta napada, započinje faza podilaženja. S obzirom na ambijent, podilaženje može biti: morem, kopnom i kombinovano. Kombinovani način podilaženja će se koristiti ako su objekti napada na kopnu, a ubacivanje je morem, ili obratno.

154. Taktički razvoj i izvršenje napada, se izvodi u skladu sa načinom manevra (diverzantski napad, diverzantski prepad i zasjeda) koji se žele postići. Ima za cilj dovođenje taktičke ili

borbene grupe na polaznu poziciju — položaj za napad. Napadna, prepadna i zasjedna dejstva na neprijatelja kombinuju se rušenjem, paljenjem, miniranjem, hvatanjem i sl.

Ova je faza u čitavom zadatku najvažnija. Započinje od momenta završenog podilaženja i identifikacije i traje do izvlačenja PDJ iz mikrorejona objekta napada. S obzirom na lokaciju objekta napada, izvršenje napada može biti na ciljeve na moru i na objekte na obalnom rubu, otocima i kopnu. Napadu prethodi detaljno izviđanje objekta napada, izbor mjesta za postavljanje sredstava daljinske diverzije te mogućnosti izvlačenja po ispoljenom dejstvu. Uspješnost napada u mnogome ovisi o dobrom obavještajnom obezbjeđenju, koje se na PZT temelji na sadejstvu i saradnji diverzantskih jedinica i jedinica za podvodna dejstva snaga TO.

155. Prikupljanje — izvlačenje iz rejonu izvršenja napada započinje u momentu izvršenja napada i traje do momenta prikupljanja na mjestu određenom za prihvata taktičke ili borbene grupe pomorskih diverzanata. U izvlačenju se određuje više pravaca. Odabiru se tako da neprijatelja dovedu u zabludu o mjestu i rejonu izvlačenja. Izvlačenje osigurati grupom za osiguranje. Mjesto prihvata određuje se u rejonu van domašaja neprijateljskih vatrenih i borbenih sredstava i ima ih više.

156. Snagama u boju komanduje taktički komandant koji se nalazi s taktičkom ili borbenom grupom. Taktičkom komandantu podređeni su komandanti grupa i komandiri pare. Odgovoran je za organizaciju taktičkog sadejstva sa grupama PDJ koje učestvuju u pomorskodiverzantskom boju.

157. Borba je osnovni oblik borbenih dejstava borbenih grupa, pare i pojedinca — pomorskog diverzanta, samostalno ili u okviru pomorskodiverzantskog boja. Izvodi se minsko-eksplozivnim i zapaljivim sredstvima, sredstvima daljinske diverzije, podvodnim minama, vatrenim i hladnim oružjem i ostalim borbenim sredstvima kojima raspolažu PDJ.

158. Diverzantskom borbom se postižu ciljevi taktičkog značaja: uništavanje pojedinačnog broda, grupe brodova ili podmornice, polaganje podvodnih diverzantskih mina, slabljenje vatrene mogućnosti obalskih baterija, obalskih raketnih baterija, OROSt, rušenje objekata u lukama i aerodromima, sredstava komunikacije i infrastrukture u većim lukama i gradovima i drugih materijalnih sredstava i žive sile. Bobom se

ostvaruju taktički ciljevi. Zbir učinaka više međusobno usklađenih borbi na JPV može imati operativni značaj. Cilj svake borbe uslovljen je vidom dejstva, sastavom i jačinom snaga, koje se angažuju, prostorom na kojem se izvodi i očekivanim dejstvom protivnika.

159. Borba se vodi uvježbanim postupcima. Ona zahtijeva visoku obučenost pomorskodiverzantskog i komandnog kadra PDJ, tehničku spremnost naoružanja i sredstava, moralnu i psihofizičku spremnost, te poduzimanje svih mjera borbenog obezbjeđenja. Uspjeh u borbi se postiže smjelošću, a često i drskošću postupaka, koji dovode protivnika u neočekivanu situaciju, zbunjuju ga i dovode do poraza.

160. Za izvođenje diverzantskog boja i borbe moraju se temeljito poznavati oružni sistemi, tehnička sredstva i naoružanje stranih armija, taktička upotreba pojedinih vrsta brodova, sastavi specijalnih službi agresora, taktičko iskustvo iz NOR-a, lokalnih ratova i iskustava iz mirnodopskih vježbi. Postupci pomorskih diverzanata u borbi regulišu se: »Pravilom za upotrebu diverzanata«, »Osnovama taktike pomorskih diverzanata« i uputstvima i instrukcijama oružja koje upotrebljavaju.

161. Vezano za specifičnost izvođenja pomorskodiverzantskih dejstava postoji mogućnost da se pojedine diverzantske borbe ne povežu unutar pomorskodiverzantskog boja, već unutar desantong, protivdesantnog ili boja na moru koje izvode snage RM i OO na JPV. Ova mogućnost i način dejstva PDJ bit će česta pojava u upotrebi snaga RM i OO na JPV.

Pomorskodiverzantske jedinice će biti najčešće korištene u bojevima — borbama u kojima će se nastojati protivničke snage i njihova borbeno sredstvo uništiti u obalnom području agresora, u njihovim lukama, aerodromima i lukama, sidrištima na PZT. S obzirom na ograničenu podvodnu autonomiju ronilaca, brzinu njihova kretanja i vrijeme trajanja, teško je s njima održavati vezu, po stoga dejstva PDJ moraju biti planska. Sve što je izloženo u domenu taktičke upotrebe PDJ kroz boj i borbu na JPV odnosi se i za upotrebu PDJ u operacijama na JPV. Princip je da PDJ centralizovano upotrebljava najstarija operativna komanda na JPV.

G l a v a   I I

ORGANIZACIJA RUKOVOĐENJA I KOMANDOVANJA

1. — ORGANIZACIJA POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE

1) Organizacija

162. Pomorskodiverzantska jedinica je dio udarnih pomorskih snaga RM. Po redovnoj organizaciji formirana je u mirnodopski Pomorski centar (PC) u okviru Komande VPO. Pomorski centar u svom sastavu ima školske i operativne divizione, pozadinski dio te organe s pomoćnim jedinicama.

163. Divizion pomorskih diverzanata je najveća i osnovna organizacijsko-formacijska jedinica za pomorskodiverzantska dejstva na JPV. Sastavljena je od komande divizona pomorskih diverzanata i od 3 do 4 odreda pomorskih diverzanata.

164. Odred pomorskih diverzanata je niža taktička jedinica sastavljena od vodova i odjeljenja. Iz odreda pomorskih diverzanata za izvršenje borbenog zadatka formiraju se: diverzantske taktičke grupe, diverzantske borbene grupe i diverzantske »pare« i pojedinac — pomorski diverzant.

165. Pojedinac — pomorski diverzant i para pomorskih diverzanata je osnovna i najniža taktička jedinica. Ona se formira i namijenjena je za izvršenje diverzantskog zadatka na moru i kopnu.

166. Borbena grupa pomorskih diverzanata se privremeno formira iz sastava odreda pomorskih diverzanata za izvršenje zadataka. Borbena grupa se sastoji od 2 do 4 pare pomorskih diverzanata.

167. Taktička grupa pomorskih diverzanata se privremeno formira, načelno, za izvršenje zadataka u okviru boja ili više samostalnih borbi pomorskih diverzanata. Ona se sastoji od 2 do 4 borbene grupe.

168. Divizion pomorskih diverzanata je kadrovski popunjen starješinama i mornarima u omjeru 4:1 u korist starješinskog sastava. Stepenu obučenosti se verifikuje stjecanjem jedne od tri kategorije, koje se dodjeljuju dostizanjem određenog stepena obučenosti.

169. Obuka pomorskih diverzanata izvodi se u odredima pomorskih diverzanata, koji su formirani prema namjeni i sredstvima u svom sastavu. Obuka je specijalistička u odnosu na namjenske zadatke, vodeći računa o načelu univerzalnosti, vrsti zadatka, sredstvu koje će upotrebljavati i ambijentu u kojem će djelovati.

2) Komandovanje

170. Komandovanje PDJ sastoji se u neprekidnom provođenju svih mjera i postupaka u organizaciji obuke, popuni ljudstvom i borbenim sredstvima, pripremi i izvođenju borbenih dejstava. Specifičnosti i uloga sistema RiK-a pomorsko-diverzantskim dejstvima proistječu iz složenih zahtjeva obuke i vaspitanja u miru i visokih zahtjeva u izvođenju zadataka u ratu.

171. Za upotrebu PDJ i njihovu gotovost, pripremu i komandovanjima nadležni su i odgovorni:

- Komanda VPO,
- Komanda PC,
- komandant divizionu pomorskih diverzanata i
- komandanti odreda pomorskih diverzanata.

172. Komanda VPO planira i organizuje upotrebu PDJ i neposredno komanduje PDJ na zadatku, usklađuje sadejstvo i saradnju s jedinicama VPO, odnosno štabovima TO i strukturama ONO i DSZ u čijim se zonama — teritoriji izvode borbena dejstva.

173. Komanda VPO ili komanda VPS, ako joj se dodijeli PDJ, prilikom postavljanja zadatka za PDJ Komandi Pomorskog centra određuje:

- borbeni zadatak i cilj dejstva PDJ,
- način ubacivanja PDJ u rejon dejstva,
- način dejstva,
- rejon dejstva ukrcavanja, iskrcavanja, prihvata, rezervne rejone,
- vrijeme dejstva,
- osnovne elemente marš-rute,
- elemente, način, snage i sredstva za sadejstvo i saradnju,
- obezbjeđuje elemente i podatke obavještajne prirode o rejonima i objektima dejstva,
- elemente komandovanja i veze,
- vrijeme gotovosti,
- način izvještavanja.

174. Na planu održavanja brobene gotovosti PDJ Komanda VPO:

- određuje rejone baziranja PDJ, poligone i rejone za praktičnu obuku,
- planira potrebe pozadinskog obezbjeđenja PDJ i određuje nosioce njegove realizacije (opravku, sanitetsko obezbjeđenje, smještaj i dr.),
- stara se o popuni PDJ starješinskim i mornaričkim kadrom.

175. Komanda PC je odgovorna za borbenu gotovost divizionu pomorskih diverzanata i njihovu potpunu i pravovremenu pripremu za izvršenje zadatka. Komandovanje divizionom pomorskih diverzanata mora zadovoljiti slijedeće zahtjeve:

- originalnost rješenja u izvođenju pomorsko-diverzantskih dejstava radi postizanja iznenađenja. Razvijanje stvaralačke mašte i dosjetljivosti pomorskog diverzanta u pronalaženju najboljeg načina realizacije diverzantskog zadatka,
- kontinuitet u praćenju i procjeni situacije na JPV i organizovanom prikupljanju podataka o neprijatelju i potencijalnim objektima za napad radi skraćivanja vremena za organizaciju dejstva i postizanja maksimalnog uspjeha,
- izmjene i korekcije uz već pripremljene varijante su u toku diverzije česte, naročito kad se prekine veza sa sadejstvjućim, kako međusobno tako i sa drugim jedinicama. Stoga pripreme moraju biti dobro planirane u više varijanti s predviđenim rezervnim vremenom i proračunom,

— stvaralačka inicijativa starješina izražena je u fazi priprema i organizacije diverzantskih dejstava uz apsolutnu disciplinu i realizaciju planiranih i sinhronizovanih postupaka,

— komandovanje divizionom pomorskih diverzanata (odredom, vodom i odjeljenjem) ostvarit će se neprekidnim i stalnim prikupljanjem, proučavanjem i procjenom podataka o neprijatelju, zemljištu, akvatoriji; procjenom situacije i donošenjem odluke, postavljanjem zadataka potčinjenim i pripremom jedinice i pojedinaca.

Poslije svakog zadatka obavezna je analiza i izbor novih načina diverzantskih dejstava. Održavanje pune borbene gotovosti PDJ stalan je zadatak svih nivoa komandovanja i svakog starješine u PDJ.

176. Komanda PC je različitog sastava i jačine. Divizionom pomorskih diverzanata komanduje komandant PC direktno ili preko komandanta diviziona. Komanda PC je dužna da:

— priprema i stalno održava visoki stepen borbene gotovosti Komande i jedinica u miru i ratu;

— prati razvoj tehničkih dostignuća i taktičkih postupaka pomorskodiverzantskih i protivdiverzantskih dejstava u stranim armijama i aktivno učestvuje u izgradnji sopstvene organizacije i taktike;

— planira, organizuje i izvodi borbenu obuku uz najoštrije kriterijume pod najsloženijim uslovima vremena, terena i psihofizičkog naprezanja; organizuje maksimalnu borbenu aktivnost PDJ u ratu;

— omogući trajnost i bezbjednost baziranja PDJ radi uspješnih priprema za izvršenje borbenih zadataka;

— organizuje obavještajno-izviđačku djelatnost radi prikupljanja i proučavanja podataka o neprijatelju i zemljištu — akvatoriji; prima podatke od pretpostavljene komande, a podatke do kojih sopstvenim snagama dođe najbržim putem šalje pretpostavljenoj komandi;

— organizuje saradnju s DPZ, radnim organizacijama, SUP-om, mjesnim zajednicama i štabovima TO i sa ostalim subjektima ONO i DSZ na teritoriji na kojoj dejstvuje;

— održava stalni kontinuitet poznavanja situacije na prostoru dejstva PDJ i pravovremeno donosi ili predlaže pretpostavljenoj komandi odluke za organizovanje i izvođenje pomorskodiverzantskih dejstava;

— prati i organizuje rad na proučavanju tehničkih i taktičkih mjera koje neprijatelj poduzima na obezbjeđenju objekata radi iznalaženja odgovarajućih taktičko-tehničkih mjera i postupaka i umanjenja njihovih efekata na naša dejstva;

— organizuje pozadinsko obezbjeđenje i poduzima mjere za preživljavanje ljudstva.

177. Zamjenik komandanta PC odgovara za dio poslova kojim je zadužen. U odsutnosti komandanta PC zamjenjuje ga sa svim pravima i dužnostima; pomaže komandantu u pripremi, organizaciji i izvođenju diverzantskih dejstava. U toku dejstava, kada je komandant PC na KM VPO, nalazi se sa PDJ, priprema i rukovodi narednim dejstvima. Izvršava i ostale zadatke koje mu naredi komandant, najčešće, poslove iz domena pozadinskog obezbjeđenja mjera i aktivnosti za neposrednu moralnu i psihološku pripremu ljudstva PDJ.

178. Komandant divizionara pomorskih diverzanata odgovoran je za organizovanje, izvođenje borbene obuke i održavanje naređenog stepena borbene gotovosti PDJ i njihovu potpunu i pravovremenu pripremu za izvršenje zadataka, kao i za tehničku ispravnost diverzantskih podvodnih sredstava i naoružanja. S komandom PC učestvuje u štabnom procesu i donošenju odluke o upotrebi PDJ.

179. Pomoćnik komandanta za politički rad odgovoran je za moralno stanje u PDJ i postupke protiv psihološkog utjecaja neprijatelja. Pored navedenog dužan je da:

— poduzima mjere za jačanje jedinstva kolektiva i moralnog stanja u PDJ,

— na osnovu zaključaka iz stanja morala i psihološke procjene i plana mjera pretpostavljene komande predlaže komandantu PDJ mjere i aktivnosti za neposrednu pripremu ljudstva PDJ,

— stalno informiše jedinicu o svim događajima važnim za izvršenje borbenih zadataka PDJ,

— organizuje praćenje situacije preko sredstava informisanja i daje potrebna obavještenja,

— analizira izvršene borbene zadatke, ističe primjere pojedinaца, pare, grupe, odjeljenja, odreda,

— u mjestu baziranja PDJ organizuje saradnju sa jedinicama i organima TO, DPZ i ostalim strukturama ONO i DSZ,

- organizuje podjelu i korištenje štampe i časopisa,
- organizuje mjere i postupke protiv neprijateljske psihološko-propagandne aktivnosti, poduzima mjere samozaštite PDJ.

180. Referent za obavještajne poslove izvršava ove zadatke: prati, prikuplja i obrađuje podatke o neprijatelju i objektima predviđenim za napad, oslanja se na organe TO, DPZ, društvene strukture i druge organe na teritoriji, na osnovu procjene neprijatelja, odluke komandanta i drugih uslova i mogućnosti planira i organizuje obavještajno obezbjeđenje — izviđanje u PDJ, učestvuje u planiranju pomorskodiverzantskih dejstava.

181. Referent za bezbjednost organizuje: kontraobavještajni rad radi sprečavanja obavještajne i druge subverzivne djelatnosti spoljnog i unutrašnjeg neprijatelja, učestvuje u predlaganju i organizovanju mjera bezbjednosti i samozaštite tajnosti koje organizuje i sprovodi komanda PC i PDJ, upoznaje komandu PC i posebno dviziona pomorskih diverzanata, a po potrebi i druge starješine s pojavama iz oblasti bezbjednosti koje negativno utječu na borbeni moral i spremnost jedinica, cijeni, prikuplja i obrađuje detaljne podatke o neprijatelju i objektima predviđenih za napad, predlaže i planira bezbjednosne mjere i samozaštitu u okviru plana dejstava i naređenja komandanta PDJ.

182. Pomoćnik komandanta za pozadinu koordinira rad referenata za MT i T službu, sanitetsku i intendantsku službu. Izvršava slijedeće zadatke: nosilac je i najodgovorniji za mornaričkotehničko obezbjeđenje PDJ, neposredno rukovodi pozadinskim jedinicama i jedinicama za MT snabdijevanje i održavanje ronilačke opreme, diverzantskih sredstava, plovnih sredstava, ronilaca, vanbrodskih motora, naoružanja i drugih materijalnih sredstava. Preko pozadinske jedinice razvija potrebne stanice u rejonima razmještaja PDJ ili njihovoj blizini, i to: stanicu tehničkog održavanja i snabdijevanja, sanitetsku i intendantsku stanicu. Sanitetsku stanicu obavezno razvija, a ostale kada je ljudstvo na okupu i ako to borbeni situacija dozvoljava. Organizuje, priprema i direktno utječe na tehničku ispravnost i pouzdanost pomorskodiverzantskih sredstava, opreme i naoružanja. Odgovoran je za obuku u PDJ iz poznavanja taktičko-tehničkih osobina pomorskodiverzantskih sredstava i tehnike, pravilno rukovanje i upotrebu navedenih sred-

stava, za redovno osnovno održavanje, redovne tehničke preglede, opravke, remont i zamjenu dotrajalih sredstava i upućivanje blagovremenih zahtjeva Komandi VPO ili pozadinskoj bazi na kojoj je prema šemi zbrinjavanja PDJ oslonjena. Neposredno prije izvršenja zadatka sa svojim organima vrši detaljnu pripremu i kontrolu naoružanja, ubojnih sredstava, opreme i odjeće. Organizuje popunu nedostajućim sredstvima, obezbjeđuje ishranu i potreban sanitetski materijal.

183. Pomoćnik komandanta za sanitetsko obezbjeđenje brine se o zdravlju pomorskih diverzanata, poduzima mjere za poboljšanje psihofizičkih sposobnosti i kondicije pomorskih diverzanata. Specifični zadaci obuhvataju:

- preventivno-medicinski rad, medicinski nadzor i lje-karski pregled, sanitarni nadzor (kontrola ronilačke opreme), zdravstveno-odgojni rad (odvikavanje pomorskih diverzanata od pušenja, alkohola, jake kalorične hrane itd.) i privikavanje na uredan sportski život;

- nastavne aktivnosti, specijalističku obuku i prekvalifikacionu obuku radi osposobljavanja pomorskog diverzanta za pružanje neposredne prve pomoći unesrećenom drugu;

- sanitetsko obezbjeđenje, kao skup svih preventivnih mjera i postupaka koji se planiraju za svako pomorskodiverzantsko dejstvo, sprečavanje pojave specifičnih oboljenja ronilaca; zdravstvenu pripremu pomorskih diverzanata planira, organizuje i sprovodi u PDJ lekar, na PZT planira se i organizuje preko štabova TO u saradnji sa nadležnim organima zdravstvene službe na određenom terenu;

- organizovanje zbrinjavanja povrijeđenih i oboljelih; teže oboljeli se evakušu u tajne bolnice, lakše povrijeđeni se zbrinjavaju vlastitim snagama i sredstvima, za što je obučen svaki pomorski diverzant.

184. Komandant PDJ komanduje lično ili preko organa svoje komande, zapovijestima ili naredenjima: usmeno, pisмено i preko sredstava veze. Zadatke upisuje u ratni dnevnik i unosi u šeme zapovijesti. Komandant PDJ snosi punu odgovornost za izvršenje postavljenog zadatka.

185. Komandant PDJ mora stalno pratiti situaciju i uvijek biti spreman da donese pravilnu odluku, uzimajući u obzir sve elemente situacije. Mora biti čvrsto riješen da odluku sprovede do kraja uz razuman rizik.

186. Komandant PDJ komanduje sa KM, koje može biti na KM KVPO, VPS ili na KM jedinice sa kojom u sadejstvu izvršava težišni zadatak. Brze promjene situacije u toku diverzantskih dejstava zahtijevaju od komandanta PDJ naročitu elastičnost pri komandovanju zbog karaktera diverzantskih dejstava, a ostvaruje se:

- predviđanjem razvoja situacije i brzim reagovanjem na promjene,
- ispravnim izborom taktičkih postupaka u diverzantskim dejstvima,
- smjelim prihvatanjem odgovornosti za vlastite odluke potčinjenih,
- davanjem što veće samostalnosti potčinjenima, naročito u fazama diverzantskih dejstava u kojima se ne može ispoljiti utjecaj komandovanja, prepuštajući im punu inicijativu radi postizanja što boljih rezultata.

187. Komandant PDJ je za vrijeme diverzantskih dejstava dužan da:

- neprekidno prati i procjenjuje situaciju u rejonu dejstava PDJ,
- blagovremeno donosi odluke shodno nastaloj situaciji,
- dijelovima PDJ naređuje dopunske zadatke u vezi novonastale situacije.

Privremena nemogućnost komandovanja PDJ za vrijeme pomorskodiverzantskih dejstava ne oslobađa komandanta odgovornosti za izvršenje diverzantskih zadataka. Komandanti nižih PDJ, ako za vrijeme izvršenja zadatka ne prime dopunska naređenja a dođu u sumnju šta da rade, izvršavaju svoj zadatak u duhu primljenog naređenja pretpostavljenog.

188. U savremenim diverzantskim dejstvima neprijatelj će primijeniti elektronska protivdejstva. Ona na PDJ mogu imati ove posljedice:

- otežano komandovanje radi ometanja sistema veze,
- otežano izvršenje i prikupljanje podataka,
- otežano sadejstvo sa svim strukturama ONO,
- nemogućnost daljeg utjecaja komandanta na diverzantska dejstva.

Ova okolnost nameće potrebu da se svi dijelovi PDJ detaljno upoznaju sa dobijenim diverzantskim zadatkom, nači-

nom izvršenja, da budu uvježbani u postupcima, samostalno i u sastavu sa drugim jedinicama. Važan preduslov je međusobno poznavanje i kontakt komandanta, komandira i njihovo jedinstveno shvaćanje zadatka.

2. — RAD KOMANDE NA PRIPREMI I ORGANIZOVANJU BORBENIH DEJSTAVA

1) Rad komande pomorskodiverzantskih jedinica do prijema borbenog zadatka

189. Rad komande PDJ do prijema diverzantskog zadatka je neprekidan proces održavanja borbene gotovosti jedinice i njene stalne spremnosti za izvršenje zadataka.

Rad komande do prijema borbenog zadatka obuhvata:

- organizaciju i tehničke pripreme sredstava za prevoženje PDJ, specijalnog diverzantskog naoružanja te opreme za diverzantska borbeno dejstva,
- organizaciju borbene obuke u PDJ,
- izučavanje protivnika, snaga, objekata, potencijalnih ciljeva i sistema obezbjeđenja,
- razradu varijanti dejstva pomorskih diverzanata na tipičnim objektima i posebnih ciljeva,
- proučavanje navigacijsko-hidrografskih karakteristika, meteoroloških prilika u potencijalnim rejonima diverzantskih dejstava,
- proučavanje uslova baziranja PDJ, organizaciju borbenog i MT obezbjeđenja,
- analizu izvršenih diverzantskih dejstava, uopštavanje iskustava i iskorištavanje za slijedeće zadatke,
- svestranu analizu protivničkog sistema PDivO,
- organizaciju odmora, rekreacije diverzantske jedinice,
- otklanjanje kvarova, oštećenja te znavljanje novim borbenim sredstvima,
- tehničku kontrolu naoružanja i opreme.

190. Borbena obuka u PDJ do prijema zadatka sastoji se od specijalističke i taktičke obuke.

Specijalističkom obukom se brzo ovladava korištenje tehničkim borbenim sredstvima i opremom, uopštavaju iskustva u radu s njom, otklanjaju kvarovi i izučava korištenje nove opreme i naoružanja.

Taktička obuka se izvodi s komandom PDJ, komandantima i komandirima grupa, a ponekad i sa cjelinom dijela PDJ uključujući vođe pare i pojedinaca a radi uopštavanja iskustava iz prethodnih dejstava, izučavanja protivnika i sistema PDivO, njegovog naoružanja i taktike, zaštite, iznalaženja najsvrsishodnijih postupaka i varijanti izvršenja diverzantskih dejstava i akcija.

2) Rad komande pomorskodiverzantske jedinice po prijemu borbenog zadatka

191. Po prijemu borbenog zadatka komandant PDJ uspostavlja i određuje potreban stepen pripravnosti jedinice. U potrebnom obimu upoznaje sa zadatkom potčinjene komandante vodeći strogo računa o tajnosti. Izdaje prethodna priprema naređenja radi neposredne pripreme na zadatak.

192. Dalji rad komande, komandanta, komandira PDJ, vođe pare i pojedinca obuhvata:

- izradu plana pripreme PDJ za diverzantsko dejstvo i izdavanje pripremnih naređenja,
- proučavanje i shvatanje zadatka,
- svestranu procjenu situacije,
- formiranje i iznošenje osnovne zamisli za predstojeće dejstvo,
- donošenje odluke,
- postavljanje zadataka potčinjenima, po potrebi prethodno obučavanje,
- izradu borbenih dokumenata za izvršenje zadatka,
- uručivanje borbenih dokumenata.

193. Planom priprema PDJ za diverzantsko dejstvo raspodjeljuje se vrijeme za:

- svestrano sagledavanje situacije i donošenje odluke,
- oformljenje dokumenata i planova,
- neposrednu pripremu PDJ za izvršenje zadatka.

Komandant PDJ proučava zadatak sa članovima komande, komandantima nižih jedinica i, eventualno, sadejstvjućim.

194. U procesu proučavanja i shvatanja zadatka razmatraju se:

- cilj diverzantskog dejstva i zamisao pretpostavljene komande,

- uloga i mjesto PDJ u izvršenju zadatka pretpostavljenog,
- utjecaj drugih jedinica na izvršenje diverzantskog zadatka,
- uslovi u kojima PDJ izvršava zadatak,
- koje osnovne probleme komandant PDJ treba riješiti da bi uspješno izvršio zadatak.

195. Procjena situacije u PDJ obuhvata:

- procjenu protivnika, a posebno snaga PDivO,
- procjenu rejona — akvatorije diverzantskih dejstava,
- procjenu vremena i vremena kao meteorološke pojave.

U procjeni situacije komandant PDJ mora utvrditi:

- šta je još potrebno poduzeti za donošenje pravilne odluke (proračuni borbenih mogućnosti diverzantskih snaga i snaga protivnika sa naglaskom na objekt napada i PDivO, pozadinsko obezbjeđenje, dopuna podataka o protivniku, dopuna podataka o borbenom obezbjeđenju, meteorološka situacija i drugi podaci od agenture i izviđanja),
- koja pripremna naređenja treba izdati potčinjenima,
- šta treba posebno poduzeti kroz pripremu PDJ za izvršenje zadatka (pripremu opreme i sredstava diverzije, pripremu sredstava i snaga za prevoženje, kontrolu i testiranje opreme, psihološke pripreme, pripremu prihvata PDJ nakon zadatka i obezbjeđenje izvlačenja),
- mjere borbenog obezbjeđenja u fazi prevoženja, podilaženja, izvršenja i izvlačenja,
- do kada organizovati sadejstvo i njegov obim,
- vrijeme spremnosti PDJ za izvršenje zadatka,
- šta treba predložiti pretpostavljenom komandantu radi poboljšanja uslova izvršenja zadatka (lažna i demonstrativna dejstva, lukavstva na taktičkom i operativnom nivou),
- koji uslovi neprijatelju olakšavaju, a koji otežavaju PDivO,
- koje vrijeme dejstva neprijatelj najčešće koristi,
- kako riješiti probleme uočene u procjeni zadataka,
- koje su moguće varijante rješenja.

196. Komandant PDJ na osnovu primljenog zadatka, strane procjene situacije, stanja diverzanata (ronilaca), diverzantskih sredstava i opreme, donosi odluku, koju oformljuje u vidu šeme odluke ili šeme zapovijesti. Ona je osnovni borbeni dokumenat. Zadaci se potčinjenima prenose usmeno tokom

saopštavanja odluke, u vidu kratkih borbenih naređenja ili preciznih planova. U praksi će se elementi odluke često korigovati, zavisno od situacije na objektu dejstva. Zadaci dijelova PDJ mogu se davati i sredstvima veze ili preko predstavnika, i to oni koji ne zahtijevaju posebno precizno planiranje (okvirni zadaci), gdje se izbor ciljeva prepušta komandantima u skladu sa osnovnim zadatkom.

197. Kada je komandant PDJ ujedno i komandant združene jedinice na nivou VPO, VPS ili je nosilac planiranja diverzantskih akcija na vojištu, njegove obaveze i ovlašćenja su iste kao i kad zadatake izvršava samostalno, ali je nosilac sadejstva i saradnje.

Komandant izdvojenog dijela PDJ, u pogledu pripreme, organizacije i izvođenja borbenih diverzantskih dejstava, ima iste dužnosti i obaveze kao komandant, samo u manjem obimu.

198. Odluka o diverzantskom dejstvu, načelno, treba da obuhvati:

- osnovnu zamisao za izvršenje diverzantskog zadatka,
- zadatake jedinice, sastav i organizaciju,
- obezbjeđenje diverzantskog dejstva,
- način prevoženja ili podilaženja,
- vrijeme i način izvršenja diverzije,
- susjedne i sadejstvjujuće snage, osnove sadejstva i granice rejona dejstava diverzanata i drugih snaga,
- način obavještavanja vlastitih snaga,
- organizaciju rukovođenja diverzantskim dejstvima,
- organizaciju veze i oslonaca,
- postavljanje zahtjeva za angažovanje drugih snaga i sredstava,
- postupke u vanrednim situacijama i
- izvještavanje.

3. — ORGANIZACIJA VEZE

199. Upotreba PDJ zahtijeva neprekidnu i sigurnu vezu na JPV, koja mora obezbijediti:

- pravovremeno planiranu, organizovanu i uspostavljenu vezu na osnovama integrisanih veza u RM, PTT, RTV i talasa javljanja i obavještavanja,

— da veza PDJ u rejonu baziranja bude oslonjena na teritorijalni sistem veza,

— neprekidno održavanje, zaštitu veza od elektronskih dejstava i da omogući brzo prenošenje podataka,

— elastičnu vezu sa odgovarajućim rezervnim sredstvima veze.

Prema svojim mogućnostima, načinu izvršenja zadataka, potrebama za sadejstvom i zajedničkim dejstvima sa drugim snagama RM, avijacije, TO i KoV-a, PDJ mora organizovati više vrsta veza, preko centra veze Komande VPO ili komande VPS i sopstvenog centra veze na VF, VVF području kao i pod vodom, te po potrebi signalne veze.

200. Pomorskodiverzantske jedinice, načelno, organizuju slijedeće veze sa centrom na brodu ili na kopnu:

— Veza komandovanja se organizuje i uspostavlja po naređenju pretpostavljene komande. Služi za vezu sa pretpostavljenom komandom i potčinjenima. Osnovna vrsta veze je radio-veza (VVF područje), a u rejonima baziranja koristi se žična veza sa osloncem na teritorijalni sistem. Uspostavlja je pretpostavljeni.

Vezu sa potčinjenim organizuje i uspostavlja komanda PDJ na dva ili više kanala sa istim sredstvima kao i veze komandovanja. Ona mora obezbijediti brzo uspostavljanje veze i prijenos saopštenja i biti otporna na radio-ometanje.

— Veza sadejstva se uspostavlja po naređenju više komande između PDJ ili dijela PDJ i drugih snaga RM, TO, KoV i avijacije. Osnovna vrsta veze je radio-veza na VVF području. U rejonima baziranja koristi se žičana veza s osloncem na teritorijalni sistem veza i kurirska veza.

— Veza javljanja i obavješćavanja služi za prijem podataka o situaciji i javljanje podataka izviđanja. Organizuje je komanda PDJ, a održava se načelno u mreži komandovanja ili mreži javljanja OSOJ ili na prijemnom talasu obavješćavanja.

— Veza navođenja se organizuje radio ili signalnim sredstvima, i to kada PDJ navodi druge snage na neprijateljske objekte ili izvršava zadatke kontrolno-zaštitne službe u pomorskom desantu.

201. Neprekidnost veze postiže se organizacijom većeg broja kanala veze i korišćenjem raznih sredstava veze. Komandant PDJ je dužan da odredi način korištenja sredstava veze u jedinici, između jedinice i pretpostavljene komande, te pra-

vilnu primjenu saobraćajnih propisa i uputstava za tajno komandovanje trupama (TKT). Za održavanje naređenih veza odgovorni su komandanti viših jedinica, a za spremnost i ispravnost sredstava referenti veze u PDJ.

4. — IZVJEŠTAJI I OBAVJEŠTENJA

202. Izvještaji i obavještenja obuhvaćaju:

- redovne izvještaje,
- vanredne izvještaje,
- izvještaje o izvršenim diverzantskim zadacima,
- obavještenja.

203. Redovni izvještaj dostavlja komandant jedinice svakog dana u vrijeme koje odredi pretpostavljeni. Sadržaj i obim određuje pretpostavljeni ili na osnovu postojećih pravila i propisa.

Vanredni izvještaj se dostavlja odmah po otkrivanju neprijatelja, izvršenju diverzije i neplaniranih događaja važnih za PDJ i druge snage.

Izvještaj o izvršenim diverzantskim zadacima dostavlja se odmah poslije diverzantskog zadatka a prema naređenju pretpostavljenog. On sadrži podatke o:

- objektu dejstva,
- rezultatima izvršenog diverzantskog zadatka,
- kvarovima, oštećenjima i gubicima,
- stečenim iskustvima i prijedlozima,
- ostale podatke (po potrebi ili naređenju) zavisno od vrste zadatka.

Izvještaj o diverzantskom napadu na neprijateljske objekte obuhvata:

- mjesto i vrijeme dejstva vlastitih diverzanata,
- način dejstva diverzanata i upotrebljena sredstva za diverziju,
- organizaciju neprijateljske PDivO i zaštite,
- način otkrivanja objekata i snaga zaštite,
- način protivdejstva protivnika,
- podatke o oštećenjima i gubicima.

Izvještaj o neprijateljskim pripremama sadrži:

- podatke o vrsti priprema sa šemom,

- vrijeme raščišćavanja (ako se izvršava),
- organizaciju kontrolno-zaštitne službe,
- ostalo, po potrebi, a zahtijevano u zadacima izviđanja.

5. — MJERE BEZBJEDNOSTI

204. Uspješno dejstvo PDJ umnogome zavisi od tajnosti komandovanja i poznavanja bezbjednosne i obavještajne situacije. Tajnost je jedan od bitnih preduslova iznenađenja i osnova diverzije. Mjere bezbjednosti imaju zadatak da se PDJ očuva i zaštiti od neprijateljske djelatnosti, da se skriju namjere PDJ, mogućnosti, sastav i baziranje u svim situacijama i na svim stepenima komandovanja.

205. Radi zaštite tajnosti komandovanja poduzima se sljedeće:

- mjere na sprečavanju oticanja podataka u toku priprema za dejstvo pomorskih diverzanata i donošenja odluka,
- drže se u strogoj tajnosti rejoni lokacije i stepen spremnosti PDJ za diverzantske zadatke,
- strogo se čuvaju u tajnosti namjere i dokumenta veze,
- poduzimaju se mjere protivelektronskog i drugog maskiranja, kombinovano s opštim i specijalnim mjerama maskiranja PDJ,
- poduzimaju se mjere da sve pripreme ostanu u najvećoj tajnosti,
- načelno poslije početka priprema ili po dobijanju naređenja, komandant PDJ naređuje prekid svakog dodira diverzanata sa drugim jedinicama i stanovništvom.

206. Komandant PDJ je odgovoran za sve mjere bezbjednosti. Pripadnici jedinice su odgovorni za njihovo striktno sprovođenje u okvirima svoje nadležnosti. Vaspitanje diverzanata u bezbjednosnom smislu mora biti potpuno, široko i svestrano, a treba ga usmjeriti tako da se na svakom mjestu i u svim situacijama očuva potrebna tajnost. Komandant jedinice donosi odluke o odgovarajućim mjerama bezbjednosti, uz pomoć i prijedloge organa bezbjednosti i kontroliše njihovo izvršenje. Svi pripadnici PDJ su dužni da stalno i na svakom mjestu, u svom djelokrugu, poduzimaju mjere bezbjednosti kao osnove sigurnosti i dejstva diverzantskih jedinica.

Organ bezbjednosti je neposredno potčinjen komandantu i odgovoran za svoj rad, učestvuje u organizaciji i provođenju mjera bezbjednosti i zaštite tajnosti, sarađuje sa organima bezbjednosti sadejstvjućih jedinica, koordinira akcije sa pretpostavljenima upravljenim na zaštitu tajnosti i organizaciji protivmjera. Sarađuje sa organima bezbjednosti, državne i javne sigurnosti.

G l a v a   I I I

BORBENA DEJSTVA POMORSKIH DIVERZANATA

1. — OPŠTE ODREDBE

207. Pomorskodiverzantska dejstva kao vrsta borbenih dejstava snaga RM izvodi se na (u) moru i na obalnom rubu, otocima i kopnu.

U toku planiranja, izvođenja i eksploatacije rezultat pomorskodiverzantskih dejstava postoje opće i posebne odredbe — zakonitosti koje su aktuelne za sve pomorske diverzije i od kojih zavisi uspjeh. One se moraju ispuniti da bi planirana akcija bila uspješno izvršena.

208. Uspjeh pojedinačne pomorske diverzije zavisi od ispravne operativne identifikacije vitalnih i rezervnih objekata napada, tj. da pomorski diverzanti u svim uslovima izvođenja pomorskodiverzantskih dejstava prepoznaju naređene objekte napada. Od toga zavise dejstva glavnih snaga (npr. UPS, snage desanta i sl.) u čijem se interesu diverzija obavlja.

209. Pojedinačne pomorske diverzije zavise od narušavanja protivničkog sistema odbrane koji ostvaruju druge naše snage angažovane u dejstvima u kojima dejstvuju i pomorski diverzanti. Snage avijacije svojim dejstvima neposredno pred dolazak pomorskih diverzanata imaju mogućnost da naruše tehnički sistem podvodnog obezbjeđenja u užem rejonu — akvatoriji objekta napada u moru, tako da se pomorskodiverzantska dejstva uklope u zadatke drugih jedinica i sa njima ostvare cjelovito dejstvo, čiji efekat kvalitativno nadmašuje pojedinačni zbir efekta dejstva svih jedinica po tom objektu.

210. Uspjeh pojedinačne pomorske diverzije zavisi od obavještajnog obezbjeđenja (koji mogu obezbijediti sami pomorski

diverzanti obavještajnim radom, za vlastite potrebe ili ga obezbjeđuju organi pretpostavljene komande), zatim bezbjednosnog, hidronavigacijskog, pozadinskog, hidrometeorološkog, protiv-elektronskog, moralnog i psihofizičkog obezbjeđenja do maskiranja upotrebe pomorskih diverzanata kao veoma značajnog obezbjeđenja diverzije.

211. Pojedinačna pomorska diverzija zavisi od kvaliteta pomorskih diverzanata, tj. od kvaliteta njihove obučenosti i potpune osposobljenosti za namjenske zadatke. Zatim od kvaliteta njihovog naoružanja, MES i ostale opreme koju koriste tokom pomorskodiverzantskih dejstava, kvaliteta u smislu ispravnosti i pouzdanosti.

212. Uspjeh pojedinačne pomorske diverzije zavisi od fizionomije — oblika diverzije (klasična ili daljinska diverzija), tj. od taktičko-tehničkih karakteristika diverzantskog oružja i opreme, taktičko-tehničkih karakteristika protivdiverzantskog oružja i opreme koje koristi protivnik, prirodnih karakteristika zone dejstva i osjetljivosti objekta napada na dejstva pomorskih diverzanata. Sve nabrojene karakteristike zapravo određuju da li će se izvoditi klasična ili daljinska diverzija.

213. Pojedinačna pomorska diverzija zavisi od originalnosti plana diverzije i njegove realne izvodljivosti. To zahtjeva sljedeće:

— u izradi plana diverzije moraju se izbjegavati šabloni, diverzija mora biti »umjetnost« koja se ne ponavlja,

— u izradi plana diverzije mora se voditi računa o činjeničnom stanju, čiji su osnovni indikator norme do kojih se došlo empirijskim putem (odatle potreba normiranja svih diverzantskih zadataka i radnji tokom obučavanja i uvježbavanja).

214. Pomorska diverzija zavisi od posebnosti realizacije, ispravnog plana diverzije, moralnog jedinstva pojedinca i kolektiva, te psihofizičke spremnosti pomorskih diverzanata, njihove profesionalno-tehničke osposobljenosti i sposobnosti da prilagode plan diverzije novonastalim uslovima. Naime, u toku izvođenja pomorskodiverzantskih dejstava moguće su različite promjene na objektu napada od najminimalnijih promjena u protivdiverzantskom obezbjeđenju objekta, pa do odlaska objekta iz rejona — akvatorije u kome se prethodno nalazio. To zavisi od karakteristika samog objekta napada.

215. Pojedinačna pomorska diverzija nadalje zavisi od uspješne realizacije i povezanosti svih etapa i faza diverzije, od pripreme, donošenja odluke, ubacivanja pomorskih diverzanata u rejon — akvatoriju dejstva i infiltracije kroz sistem PDivO objekta, do razmještaja eksplozivnih punjenja na vitalnim dijelovima objekta i njihovog pravovremenog aktiviranja odnosno upotrebe sredstava daljinske diverzije.

216. Za pomorsku diverziju od presudnog je značaja povezanost tajnosti priprema i izvođenja pomorskodiverzantskih dejstava sa postignutim iznenađenjem. On se najlakše ostvaruje u dejstvima na (u) moru i na kopnu s minimalno angažiranim snagama.

217. Posebno je važno tačno poznavanje stvarno postignutih rezultata oštećenja — uništenja objekta napada i moralno-psihološkog stanja. To nameće dodatne zadatke u obavještajnom smislu pomorskim diverzantima i ostalim snagama koje se mogu koristiti u obavještajno-izviđačkom radu, jer bez poznatog činjeničnog stanja na objektu napada ne mogu se ni eksploatisati ostvareni rezultati.

218. U planiranju i izvođenju pomorskodiverzantskih dejstava potrebno je poznavati koliki je broj zadataka što ih može izvršiti PDJ u zadatom operativnom periodu vremena. Sve to, naravno, u zavisnosti od udaljenosti polazne osnovice diverzanata od rejonu diverzantskih dejstava i brzine i pouzdanosti njihovog izvlačenja na vlastitu osnovicu (nakon izvršenog zadatka).

219. Uspjeh pojedinačne pomorske diverzije zavisi od međusobne povezanosti svih prethodnih opštih zakonitosti. Pomorska diverzija je veoma kompleksno borbeno dejstvo i njenom pripremom, obezbjeđenjem, izvođenjem i eksploatacijom rezultata mora da se bavi širi krug specijalista od neposrednih aktera.

220. Posebne odredbe — zakonitosti u izvođenju pomorskodiverzantskih dejstava moraju se ispuniti tokom planiranja, pripreme, izvođenja i eksploatacije dejstava pomorskih diverzanata.

Odredbe — zakonitosti potrebno je formulisati pomoću iskustvenih normi i analiza sa dosadašnjih vježbi i to:

— rezultata ostvarenih na vježbama u kojima su učestvovali pomorski diverzanti na tipskim objektima,

— rezultata i snimljenih normi ostvarenih prilikom svakodnevne obuke pomorskih diverzanata u moru i na kopnu,

— rezultata pomorskih diverzanata stranih armija u borbenim dejstvima objavljenih u II SR i lokalnih ratova do danas te njihovom uporedbom sa rezultatima sopstvenih pomorskih diverzanata.

221. Većina od tih zakonitosti mogu se formulirati u obliku količinskih normi, na primjer: vjerovatnoća uspješnog podizanja objekta napada, vjerovatnoća uspješnog napada na glavni objekat, vjerovatnoća izvlačenja i postotak prilagođenosti obuke konkretnom zadatku (po vremenu izvođenja, po obliku makete napada na kojoj se uvježbava itd.).

Najznačajnija od svih posebnih normi je vjerovatnoća uspješnosti cjelokupne pomorske diverzije. Posebne odredbe — zakonitosti moraju se u svakodnevnoj mirnodopskoj praksi provjeravati i utvrđivati da se mogu sa sigurnošću koristiti kod planiranja borbenih dejstava.

2. — KARAKTERISTIKE POMORSKODIVERZANTSKOG NAPADA

222. Osnovne karakteristike pomorskodiverzantskog napada zavise od vrste objekata napada. Prema tome razlikujemo:

- pomorsku diverziju po objektima na (u) moru,
- pomorsku diverziju po objektima na obalnom rubu i otocima,
- diverziju po objektima na kopnu.

223. Pomorske diverzije po objektima na (u) moru izvode se na dva načina i to:

- dejstvima pomorskih diverzanata iz mora,
- dejstvima pomorskih diverzanata sa kopna.

224. Dejstva pomorskih diverzanata iz mora mogu se izvoditi isključivo tzv. »klasičnim načinom«. To jest neposrednim dolaskom pomorskih diverzanata pod objekt napada i postavljanjem formacijske mine ili MES na objekt.

Neposredno prije izvršenja napada na objekte u (na) moru (iz mora) pomorski diverzanti moraju razriješiti problem neposrednog PDivO pod samim objektom napada (ronioci-protivdiverzanti, protivdiverzantske mreže na objektu i sl.).

225. Po objektima na moru pomorski diverzanti s kopna mogu djelovati u veoma malo slučajeva, i to pretežno sredstvima daljinske diverzije na kopnu.

Dejstva se mogu efikasno vršiti po objektima koji su osjetljivi na vatreno dejstvo pomenutih sredstava daljinske diverzije.

Također, pruža se mogućnost upotrebe sredstava daljinske diverzije sa određenih diverzantskih nosilaca (čamaca ili ronilica).

226. Pomorskodiverzantski napad po objektima na obalnom rubu i otocima provodi se:

- postavljanjem MES na objekt napada (tzv. klasičnim načinom),

- diverzantskim dejstvom s odstojanja — daljinska diverzija.

227. Pomorskodiverzantska dejstva po objektima na obalnom rubu i otocima pomorski diverzanti izvode prema slijedećoj shemi:

Po izvršenom podilaženju, najčešće morskim putem, pomorski diverzanti identifikuju objekt napada, neprimjetno mu prilaze, postavljaju MES, aktiviraju ga (satni, mehanički, kemijski, teledirigovano itd.), a potom se neprimjetno izvlače iz mikrorejona objekta napada.

228. Pomorskodiverzantska dejstva po objektima na obalnom rubu i otocima s odstojanja izvode se sredstvima daljinske diverzije.

Jedna od faza podilaženja ili izvlačenja (rjeđe) izvodi se morskim putem. Sredstva daljinske diverzije su najčešće predviđena za transport morskim putem.

Neposrednom izvršenju dejstva prethodi detaljno izviđanje pomenutog objekta (glavni i rezervni položaj).

229. Diverzantski napad po objektima na kopnu razlikuje se od prethodnih načina dejstava po tome što se niti jedna faza diverzantskog dejstva ne izvodi u (na) moru. Napad na kopnu se izvodi na slijedeće načine:

- a) Postavljanjem MES na objekt napada:

- uz neprimjetan dolazak tzv. klasičnim napadom,

- uz dolazak oružanim diverzantskim napadom;

b) Diverzantskim dejstvom sa odstojanja — daljinska diverzija.

230. Postavljanje MES na objekt napada uz dolazak oružanim diverzantskim napadom izvodi se u zavisnosti od karakteristika napada tj. načina i snaga njegovog PDivO, a postupci su isti kao u t. 226, 227 i 228 ovog pravila.

Izvršava se u sadejstvu sa jedinicama TO ili drugim našim snagama. Ta se akcija predviđa na kopnenom dijelu PZT.

Prilikom izvršenja nasilnog prilaza objektu napada, diverzantske snage se sastoje od:

- grupe za oružani napad (sastav jedinica TO),
- grupe za diverziju (sastav pomorskih diverzanata),
- grupe za osiguranje (sastav jedinice TO).

231. Diverzantsko dejstvo s odstojanja — daljinsku diverziju po objektima na kopnu pomorski diverzanti izvode kao u t. 21, uz uslov da se sve faze diverzantskog napada izvode na kopnu.

3. — PRIPREMA POMORSKIH DIVERZANATA I BORBENIH SREDSTAVA

232. Priprema pomorskih diverzanata i njihovih tehničkih i borbenih sredstava za pomorskodiverzantska dejstva je skup mjera i postupaka za uspješno izvršenje redovnih namjenskih zadataka, a u skladu sa svojom ulogom i namjerom.

Priprema pomorskodiverzantskog dejstva obuhvaća:

- borbenu gotovost PDJ (stalna, povišena i potpuna),
- svakodnevnu obuku i vaspitanje pomorskih diverzanata,
- planiranje pomorskodiverzantskog dejstva, tj. prikupljanje podataka o neprijatelju i zemljištu, procjenu situacije i sadejstvo i saradnju sa drugim učesnicima,
- taktičku pripremu,
- materijalno-tehničku pripremu,
- moralnu pripremu,
- bezbjednosnu pripremu,
- sanitetsko-zdravstvenu pripremu,
- pripremu i uređenje teritorije.

Sve navedene pripreme poduzimaju se u miru i u toku borbenih dejstava.

233. S obzirom na to da su pomorskodiverzantska dejstva strogo »planska dejstva«, planiraju se, organizuju i izvode samostalno i u skladu sa svim oblicima oružane borbe. Za svako pomorskodiverzantsko dejstvo, tj. za svaki zadatak koji izvode pomorski diverzanti bira se i određuje najracionalniji i najpogodniji način priprema.

Pripreme mogu biti kratkotrajne, a za složenije zadatke, kojima prethodi detaljno prikupljanje padataka i studija neprijatelja, pripreme su duže i odvijaju se po fazama, strpljivo, uporno i u najvećoj tajnosti.

234. Borbena gotovost PDJ je stanje spremnosti i njene sposobnosti da organizovano i pravovremeno pristupi izvršenju namjenskih borbenih zadataka. Ona se može nalaziti u stanju stalne, povišene i potpune borbene gotovosti.

Stalna borbena gotovost je svakodnevno mirnodopsko stanje PDJ i spremnost da vrlo brzo pređe u drugi — viši stepen borbene gotovosti, te da uspješno izvršava borbene zadatke.

Povišena borbena gotovost je sposobnost PDJ da operativnim, moralnim, tehničkim, organizacijskim i drugim mjerama brzo pređe u potpunu borbenu gotovost i bude u stanju da izvršava sve borbene zadatke.

Potpuna borbena gotovost je stanje iz kojeg je PDJ sposobna da odmah izvršava borbene zadatke prema predviđenom planu, a po naređenju pretpostavljene komande i u skladu sa konkretnom situacijom.

Borbena gotovost je stanje spremnosti PDJ koja se održava i podiže na viši nivo u miru, a pogotovo u ratnim uslovima.

235. Obuka i vaspitanje pomorskodiverzantske jedinice najznačajnije su aktivnosti u pripremi pomorskodiverzantskih dejstava.

Cilj obuke i vaspitanja je moralno, stručno i psihofizičko osposobljavanje pomorskih diverzanata za uspješno izvođenje namjenskih zadataka u svim oblicima borbenih dejstava i nametnutim uslovima vođenja oružane borbe.

Uspješno provedenom obukom i vaspitanjem u PDJ izgrađuju se moralno čvrsti, odlučni, hrabri te psihički pripremljeni i stručno osposobljeni pomorski diverzanti. Obuka i vaspitanje, kao element pripreme pomorskih diverzanata za izvođenje pomorskodiverzantskih dejstava, izvodi se u mirnodopskim uslovima, a pogotovo u ratu. Principi i specifičnost obuke regulisani su u glavi VI ovog pravila.

236. Planiranje pomorskodiverzantskih dejstava je jedna od osnovnih funkcija rukovođenja i komandovanja PDJ u miru i ratu. Planiranjem se:

- određuju objekti napada i načini izvođenja jednog ili više uzastopnih dejstava na obalnom rubu, kopnu ili moru,

- usklađuje mjesto i vrijeme izvršenja pomorskodiverzantskih dejstava u odnosu na objekte napada i ostale snage koje učestvuju,

- predviđaju vlastite snage za dejstvo,

- predviđa i detaljno planira rad u mikrorejONU objekta napada sa nekoliko varijanti napada,

- predviđaju postupci pomorskih diverzanata po ispoljenom dejstvu,

- predviđaju i određuju sve radnje, mjere i postupci koje treba poduzimati u toku izvršenja pomorskodiverzantskog dejstva.

237. Pomorskodiverzantska dejstva se planiraju u štabovima — komandama koje su nadležne za njihovo izvođenje, i to na operativnom i taktičkom nivou.

Planiranje na taktičkom nivou vrši komanda PDJ na osnovu odluke pretpostavljene komande.

Sveobuhvatnost planiranja na taktičkom nivou ogleda se u predviđanju najsitnijih detalja i svakog koraka pomorskih diverzanata, s nazivom mogućih varijanti u izvođenju dejstava uz odabiranje najpovoljnijeg rješenja.

Elastičnost planiranja zahtijeva da plan omogućava uspješno dejstvo pomorskih diverzanata i u uslovima izmijenjene situacije.

Planiranje na operativnom nivou vrše komande — štabovi koji u svojoj nadležnosti imaju PDJ, ali uz obavezno učešće lica koje dobro poznaje problematiku PDJ, njene mogućnosti i ograničenja.

238. Planiranje pomorskodiverzantskog dejstva sadrži:

- prikupljanje podataka o objektu napada, neprijatelju i zemljištu (obavještajna priprema),

- procjenu situacije,

- sadejstvo i saradnju sa drugim učesnicima.

239. Prikupljanje i dostavljanje podataka o objektu napada i neprijatelju obuhvaća sistematsku djelatnost obavještajnih i izviđačkih organa, štabova TO, teritorijalnih i partizanskih

jedinica i drugih subjekata ONO i DSZ. Obavještajno-izviđačka djelatnosti koju poduzimaju sami pomorski diverzanti za vlastite potrebe kao i za potrebe pretpostavljene komande obrađene su u t. 278—284 ovog pravila.

240. Osnov za realnu procjenu je poznavanje neprijatelja i mogućih objekata napada. Uspjeh svakog pomorskodiverzantskog dejstva zavisi od realnosti procjene situacije. Ona se temelji na tačnim podacima o neprijatelju, objektu dejstva, prostoru i vremenu, uzimajući u obzir nekoliko načina — varijanti realizovanja zadataka i mogućnosti promjena koje mogu u međuvremenu nastati.

U procjeni treba posebno sagledati efekat dejstva koji se postiže pomorskodiverzantskim dejstvom, mogućnost povećanja pomorskih diverzanata u zavisnosti od načina dejstva i posljedice koje mogu nastati po stanovništvu po ispoljenom dejstvu.

Procjena situacije i proces donošenja odluke u PDJ identičan je kao u svim drugim jedinicama JNA, s tim što se procjena neprijatelja bazira na:

- procjeni objekta napada,
- snagama PDivO objekta — tehničkim sredstvima i ljudstvom,
- snagama za intervenciju po otkrivanju pomorskih diverzanata.

241. S obzirom na to da se pomorskodiverzantska dejstva izvode u sklopu i funkciji ostalih pomorskih dejstava na vojištu i po jedinstvenoj operativnoj zamisli, pretpostavljena komanda planira i određuje sadejstvo i saradnju (t. 285—301 ovog pravila).

242. Taktička priprema za dejstvo je priprema grupe pomorskih diverzanata neposredno za izvršenje planiranog zadatka. Izvodi se pod rukovodstvom komandira grupe-vođe pare uz prisustvo komandanta odreda, diviziona ili kvalifikovanih starješina iz komande PDJ.

Priprema započinje po prijemu naređenja komandanta diviziona pomorskih diverzanata, a obavlja se na osnovu dobijenih podataka i procjene.

Tokom taktičke pripreme grupa — para — pojedinačni pomorski diverzanti moraju detaljno razraditi cjelokupan zadatak, tj.:

- sve faze izvršenja zadatka,

- težište dati na radu pomorskog diverzanta u mikro-rejonu objekta napada,
- taktičke postupke i varijante napada u slučaju izmjene situacije na objektu napada (rezervne varijante),
- načine savladavanja — izbjegavanja cjelokupnog PDivO,
- izvlačenje iz rejonu objekata napada i postupke u slučaju otkrivanja grupe.

243. Materijalno-tehnička priprema obuhvaća djelatnost, mjere i postupke koje poduzima PDJ radi ostvarenja najpovoljnijih materijalno-tehničkih uslova za život, rad i izvođenje namjenskih zadataka.

Pozadinski organ u PDJ preko organa MTSI i ostalih struktura, a osloncem na pozadinske jedinice na koje se pomorskodiverzantska jedinica oslanja, obezbjeđuje sva materijalna i tehnička sredstva prema potrebama pomorskih diverzanata.

U rejonu razmještaja PDJ razvija potrebne stanice. Najbitnije su: stanica tehničkog održavanja i snabdijevanja i intendantske stanice. U pomorskodiverzantskim dejstvima može se osloniti na MTO teritorije, pogotovo ako se dejstva izvode na PZT.

U sklopu materijalno-tehničke pripreme obavlja se:

- kontrola ispravnosti svih tehničkih sredstava, opreme i naoružanja koje će se koristiti u zadatku,
- provjera kvaliteta udisnog medija i regenerativne mase,
- provjera punjenja akumulatorskih baterija za diverzantske ronilice,
- proba vanbrodskih motora i ronilačkih aparata i drugih borbenih sredstava i opreme.

244. Priprema i uređenje teritorije za izvođenje pomorskodiverzantskih dejstava sastavni su dio priprema pomorskih diverzanata. Ovo je u uskoj vezi sa privrednim objektima i drugom mirnodopskom infrastrukturom.

Uređenje teritorije za potrebe PDJ podrazumijeva prilagođavanje i adaptiranje slijedećih vrsta objekata:

- diverzantskih baza — za boravak, skrivanje i odmor,
- tajnih skladišta — za smještaj MES, intendantskog, sanitetskog i drugog materijala i sredstava,
- tajnih radionica za tehničko održavanje i popravak MTS, naoružanja i opreme pomorskih diverzanata,

— stalnih bolnica — za zbrinjavanje, smještaj i rehabilitaciju povrijeđenih i oboljelih pomorskih diverzanata.

U izradi navedenih objekata najstrožije se mora poštivati princip tajnosti.

4. — IZVRŠENJE POMORSKODIVERZANTSKIH DEJSTAVA

245. Diverzantska dejstva protiv neprijateljskih snaga i objekata poduzimaju se radi uništenja:

- ratnih i trgovačkih brodova u lukama (sidrištima),
- važnih vojnih i drugih objekata u lukama (skladišta, postrojenja i sl.),
- elemenata uspostavljenog sistema agresora u obalskom pojasu i otocima i na PZT,
- KM, CV, ljudstva i borbene tehnike (OROST, OB, RSt, VOJIN, ROM i sl.),
- saobraćajnih, privrednih i drugih objekata i
- zarobljavanje važnih vojnih i političkih ličnosti.

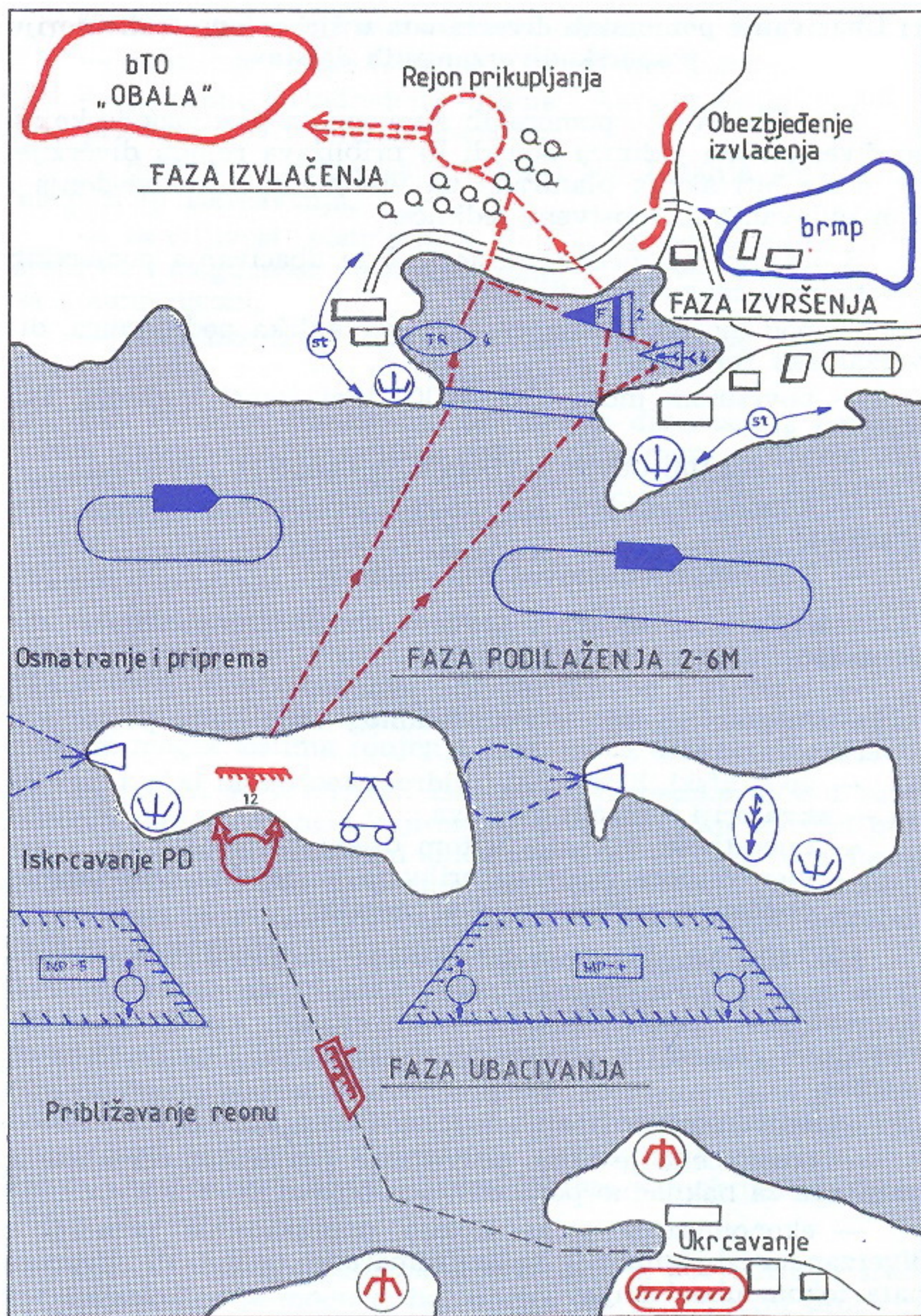
246. Izbor vrste objekata zavisi od njegovog značaja i mogućnosti diverzantske akcije (pokriveni prilaz, iznenađenje, olakšano dejstvo, pokriveno izvlačenje). Stalno se dopunjuju podaci o neprijateljskim objektima i rasporedu. Važni podaci su o:

- kretanju po mjestu i vremenu,
- neposrednom osiguranju i zaštiti,
- tehničkim osobinama i sastavu osiguranja i zaštite,
- najpogodnijim pravcima prilaza i povlačenja.

247. Bez obzira na prostor i ambijent na (u) kome se izvodi, pomorskodiverzantsko dejstvo se može podijeliti na četiri osnovne faze (šema 1):

1. **ubacivanje** pomorskih diverzanata u širi rejon — akvatoriju izvršenja pomorskodiverzantskih dejstava (približavanje),
2. **podilaženje**, približavanje objektu napada i savladavanje borbenog i PDivO,
3. neposredno **izvršenje napada**,
4. **izvlačenje** iz rejona izvršenja napada i prihvrat pomorskih diverzanata.

Šema 1 — Faze izvršenja diverzije sa PDJ

1) Ubacivanje pomorskih diverzanata u širi rejon — akvatoriju pomorskodiverzantskih dejstava

248. Ubacivanje pomorskih diverzanata postupak je kojim se diverzantska jedinica dovodi ili približava rejonu diverzije. To može biti akcija planirana na višem nivou rukovođenja i komandovanja ili sopstvene jedinice.

S obzirom na medij i nosioca, faze ubacivanja pomorskih diverzanata mogu biti slijedeće:

- pod morem (podmornica, diverzantska podmornica, diverzantska ronilica),
- površinom mora (ČG, BDČ, brzi čamci i gliseri, TČ, RTOP i sl.),
- vazдушnim putem (avijacija, helikopteri, padobran),
- kopnenim putem (raznovrsna sredstva kopnenog saobraćaja),
- kombinacijom navedenih načina.

249. Na izbor načina i pravaca ubacivanja pomorskih diverzanata utiču ovi faktori:

- lokacija i položaj objekta napada,
- mogućnost tajnog i iznenadnog ubacivanja pomorskih diverzanata,
- geografski, hidrološki i hidrometeorološki uslovi u rejonu — akvatoriji budućih dejstava,
- operativna situacija u tom dijelu vojišta,
- vjerovatnoća sigurnog prihvata pomorskih diverzanata,
- obučenost pomorskih diverzanata.

250. Ubacivanje pomorskih diverzanata ispod površine mora je osnovni i najsigurniji način. Obavlja se podmornicama, diverzantskim podmornicama, diverzantskim ronilicama i samostalnim ronjenjem pomorskih diverzanata. Ubacivanjem se postiže:

- najveći stepen tajnosti i iznenađenja,
- omogućeno je tajno prevoženje pomorskodiverzantskih sredstava za naknadno podilaženje u bliži rejon objekta,
- ekonomisanje psihofizičkim naprezanjima pomorskih diverzanata izbjegnuto je veliko zamaranje pomorskih diverzanata tokom ubacivanja,
- tajni prihvati pomorskih diverzanata po izvršenom zadatku.

Loše strane ovog načina ubacivanja su:

- zahtijeva visoko obučeno i uvježbano ljudstvo,
- potrebne su određene dubine i karakteristike morskog dna prilikom ubacivanja podmornica,
- dugo je vrijeme iskrcavanja i zadržavanja podmornice na poziciji iskrcavanja,
- osjetljivost podmornica na protivpodmornička (PPd) sredstva i mogućnost uništenja pomorskih diverzanata zajedno sa podmornicom,
- mala brzina ubacivanja, a za to vrijeme su moguće velike promjene u rejonu objekta napada.

251. Prilikom ubacivanja pomorskih diverzanata podmornicom (klasična i diverzantska podmornica) mora se obezbijediti osnovno i rezervno mjesto iskrcavanja i prihvata pomorskih diverzanata. Ta mjesta moraju zadovoljiti ove uslove:

- tajnost i tačnost dolaska podmornice na određenu poziciju, po vremenu i mjestu,
- udaljenost objekta napada mora biti u dometu taktičkog akcionog radijusa ronilica ili akcionog radijusa samostalnih pomorskih diverzanata,
- dubina iskrcavanja — prihvata mora biti limitirana fiziološkim mogućnostima ronjenja pomorskog diverzanta.

Pomorski se diverzanti iskrcavaju iz podmornica u zaronjenom stanju na način koji omogućava tehnička izvedba podmornice. Samo u izuzetnim slučajevima iskrcavaju se u stanju ratnog trima ili kad je podmornica na površini. Takav način iskrcavanja je mnogo kraći i lakši, ali ne obezbjeđuje potrebnu tajnost ubacivanja.

252. Ubacivanje pomorskih diverzanata ronilicama zavisi od akcionog radijusa ronilice i udaljenosti polazne pozicije do tačke ubacivanja. Ubacivanje pomorskih diverzanata na PZT i međuotočno područje diverzantskim ronilicama isto je kao i podmornicom. Tom prilikom treba imati na umu psihofizičke mogućnosti pomorskih diverzanata, jer njihovo vrijeme zadržavanja pod vodom zavisi od niza faktora subjektivne i objektivne prirode.

253. Ubacivanje pomorskih diverzanata površinskim sredstvima također je moguće, bez obzira što se u većini procjena očekuje da bi neprijatelj mogao imati prevlast na moru i u vazduhu.

— Grupe — pare pomorskih diverzanata ubacuju se formacijskim sredstvima (ČG, BDČ, kajak) i vanformacijskim sredstvima (gliseri, različite vrste čamaca, ratni i drugi brodovi).

Slabiji uslovi za ubacivanje navedenim sredstvima bili bi noću, u međuotočnom području, uz relativno nepovoljne meteorološke i druge uslove (kiša, vjetar, jačina mora do 3 bofora i dr.).

Dobre osobine navedenih sredstava su: velika brzina, vrlo mala silueta, mala radarska odrazna površina, dobre maritimne osobine uz mogućnost ukrcavanja relativno velikog broja pomorskih diverzanata.

Loše strane ovog načina ubacivanja su:

- nije zastupljena tajnost ubacivanja,
- omogućeno je otkrivanje vizuelnim i tehničkim sredstvima s kopna, mora i iz vazduha,
- slaba mogućnost zadržavanja u rejonu — akvatoriji koju kontroliše neprijatelj — teško se maskiraju navedena površinska sredstva.

Ako se nastavak zadatka izvodi podilaženjem samostalnih para pomorskih diverzanata, onda je ubacivanje na minimalnom odstojanju od objekta napada 2—3 M.

254. Ubacivanje pomorskih diverzanata vazdušnim putem izvodi se različitim vrstama aviona. Diverzanti se spuštaju padobranom ili direktno skaču u more. Nadalje, helikopteri su izuzetno povoljni za spuštanja diverzanata na pojedine tačke kopna i mora. Ubacivanje helikopterima, kao najprihvatljivije rješenje, došlo bi u obzir noću letenjem na malim, tzv. borbenim visinama (do 500 m) i letenjem u radarskoj maski obale i otoka.

Ubacivanje pomorskih diverzanata avionom manje je prihvatljivo, ali može se kombinovati sa padobranskim skokom s visina od 300 m do 5000 m. Skokovi mogu biti noćni i dnevni.

Prilikom ubacivanja iz helikoptera diverzanti skaču u vodu sa 6—8 m visine, iz stanja »lebdenja« helikoptera, ili iskrcavanjem iz helikoptera njegovim spuštanjem na zemlju.

Ubacivanje pomorskih diverzanata helikopterima i avionima regulisano je »Pravilom za skakanje padobranom«, DSNO 1966. godine.

255. Ubacivanje pomorskih diverzanata kopnenim putem različitim prijevoznim sredstvima također je moguće. Kopne-

nim putem diverzanti se najčešće ubacuju maršujući. S obzirom na ograničene mogućnosti kretanja noću po različitim vrstama terena, uz prenošenje potrebne opreme i naoružanja, ta su rastojanja relativno mala jer se moraju izvoditi pretežno van komunikacija. Taj način ubacivanja zahtijeva vrlo široku primjenu tajnih skloništa za snabdijevanje pomorskih diverzanata koja su još u mirnodopskim uslovima razmještena u blizini eventualnih objekata dejstva. Osloncem na tajna skloništa pomorski diverzanti su u stanju da izvode planirana dejstva uz poduzimanje najstrožih mjera tajnosti.

2) Podilaženje objektu napada

256. Faza podilaženja objektu napada započinje od iskrcaavanja ili polaska iz diverzantske baze pomorskih diverzanata do dolaska pomorskih diverzanata pod (na) objekat dejstva ili na poziciju sa koje će se dejstvovati sredstvom daljinske diverzije. Zavisno od objekta napada i ambijenta, podilaženje može biti morem, kopnom i kombinovano.

Podilaženje morem započinje iskrcavanjem pomorskih diverzanata iz podmornice ili površinskih sredstava. Može se izvoditi diverzantskim ronilicama ili samostalno (naizmjeničnim ronjenjem i plivanjem), zavisno od udaljenosti do objekta napada. Daljine podilaženja diverzantskim ronilicama zavise od njihovih taktičko-tehničkih karakteristika. Za samostalne pare pomorskih diverzanata je 2—3 M do objekta napada, što će ovisiti o opremi i tehničkim osobinama ronilačkog aparata.

Ove daljine zavise od tehničkih mogućnosti otkrivanja pomorskih diverzanata i njihovih sredstava od strane neprijatelja. Do podataka o tome mora se doći u pripremi zadatka.

257. Različiti su problemi koje u podilaženju rješavaju samostalni pomorski diverzanti i pomorski diverzanti — upravljači ronilica.

Samostalni pomorski diverzanti češće rone u međuotočnom području. Pretežno rone po izobati određene dubine, a djelomično i »u plavetnilu« sa kompasom, pa su to, uz kasniji problem pronalaženja i identifikacije objekta napada, najveći problemi koje uz PDivO trebaju samostalno rješavati pomorski diverzanti.

Upravljači ronilica rješavaju slijedeće probleme tokom podilaženja:

- vode tačnu orijentaciju i instrumentalnu navigaciju pod vodom uz strogo poštovanje određenih tehničkih normi,
- sidre — ostavljaju ronilicu i podvodno je obilježavaju,
- ostali su problemi potpuno identični kao u samostalnih pomorskih diverzanata.

258. Podilaženje objektu napada kopnom slijedi neposredno po iskrcavanju pomorskih diverzanata na obalu iz podvodnih ili površinskih sredstava ubacivanja, a moguće je po iskanju ili izlasku iz helikoptera i aviona.

Samo podilaženje naječešće je samostalno ili osloncem na mjesno stanovništvo ili obavještajno-izviđačke organe.

Ako se zadatak izvodi iste noći kada i ubacivanje pomorskih diverzanata, onda to podrazumijeva da pomorski diverzanti dovoljno poznaju objekat napada i da neće dodatno izviđati. Tada podilaženje traje vrlo kratko.

Podilaženje na kopnu vrši se marševanjem uz preduzimanje mjera obezbjeđenja u toku kretanja. U neposrednoj blizini objekta kreću se pognuto, puzanjem, sa zastancima itd.

Pravac podilaženja bira se još u fazi planiranja.

Podilaženje objektima napada na kopnu može se uslovno podijeliti prema načinu izvršenja diverzije, i to:

- podilaženje objektima napada kod tzv. »klasičnog« načina izvođenja dejstava, a podilazi se do samog napada, što zahtijeva izuzetna psihofizička naprezanja pomorskih diverzanata i izlaganje PDivO,

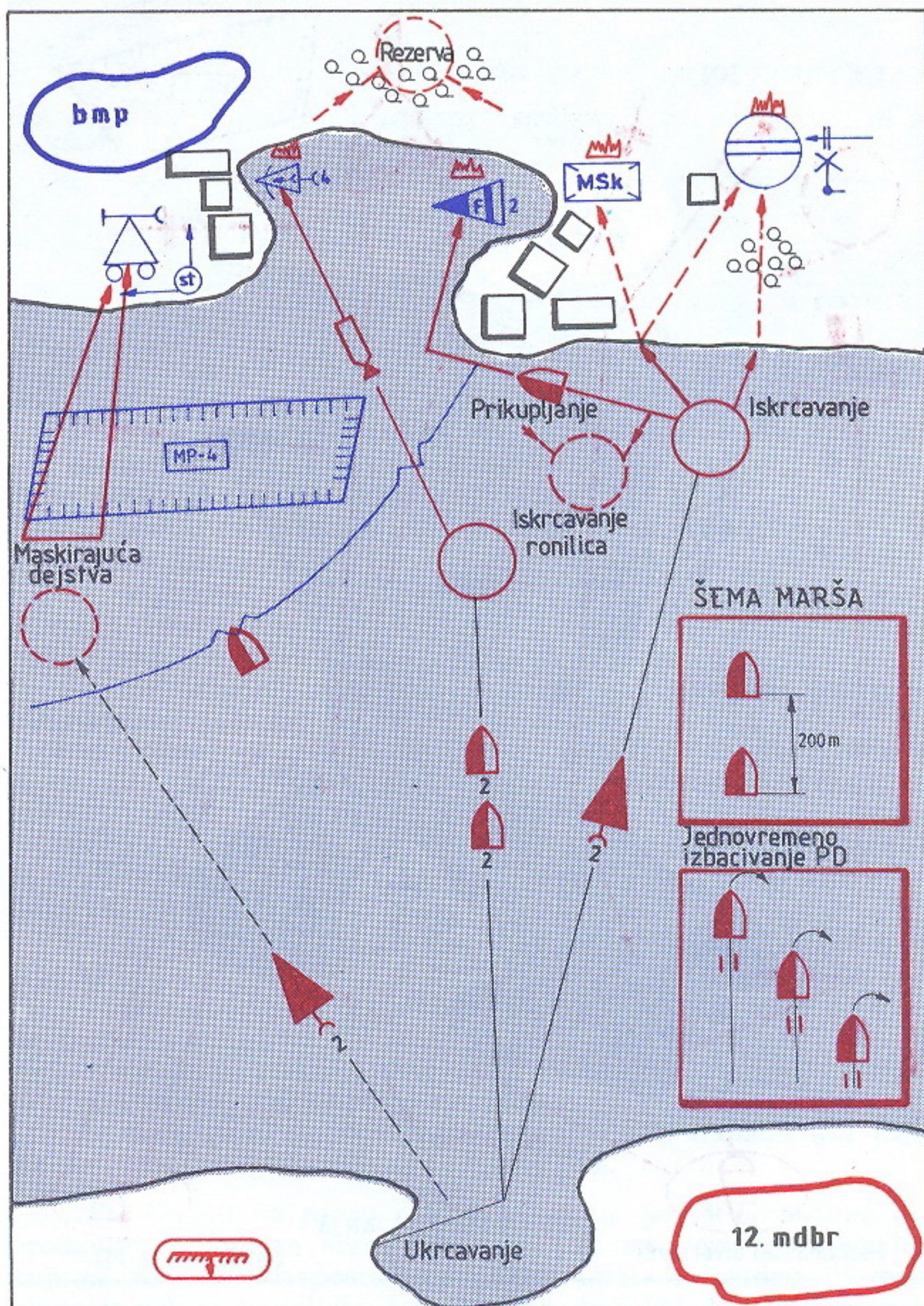
- podilaženje objektima napada pri izvođenju dejstva »sredstvima daljinske diverzije«; tada se podilazi do daljine zavisne od efikasnog dometa pomenutih sredstava, i pomorski diverzanti su daleko manje izloženi PDivO.

3) Neposredno izvršenje napada

259. Neposredno izvršenje napada (šema 2 i 3) je najvažnija faza ili radnja u pomorskodiverzantskom dejstvu. Svi ostali postupci i radnje u funkciji su ove faze.

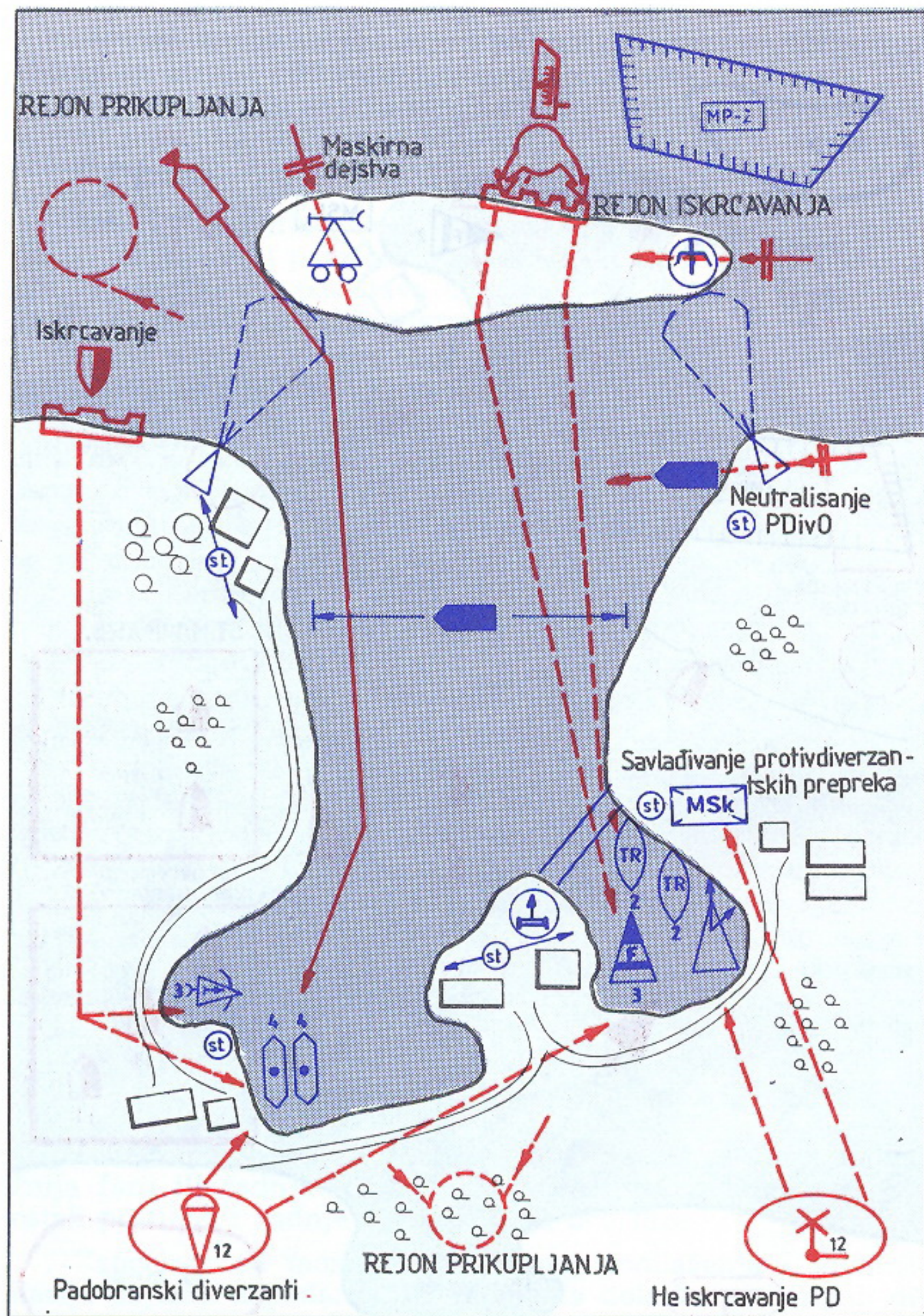
Započinje od momenta završenog podilaženja i identifikacije objekta napada, tj. od momenta dolaska pomorskih diverzanata na (pod) objekt napada ili na poziciju za dejstvo sredstvima daljinske diverzije, a traje do izvlačenja pomorskih diverzanata iz mikrorejona objekta napada.

Šema 2 — Izvršenje kombinovane diverzije na pomorsku bazu

Šema 3 — Izvršenje kombinovane diverzije sa mora, kopna i vazduha te savladavanje odbrane baze

S obzirom na vrstu objekta, razlikujemo:

- napad po objektima na moru,
- napad po objektima na obalnom rubu, otocima i kopnu.

260. Napad po objektima na moru može se izvoditi iz mora i s kopna.

Napad po objektima na moru i iz mora započinje od momenta identifikacije objekta i traje do izvlačenja pomorskih diverzanata iz mikrorejona objekta napada.

Po uočavanju objekta napada, pomorski diverzanti obavljaju ove radnje:

- identifikuju objekat napada,
- otkrivaju PDivO, izbjegavaju je ili neprimjetno savlađuju (u iznimnim slučajevima),
- vode podvodnu navigaciju i dolaze pod objekat napada,
- postavljaju formacijske mine ili MES opremljena jednim od samostalnih načina aktiviranja,
- izvlače se iz mikrorejona objekta napada.

Loše strane ovog načina pomorskodiverzantskog dejstva su:

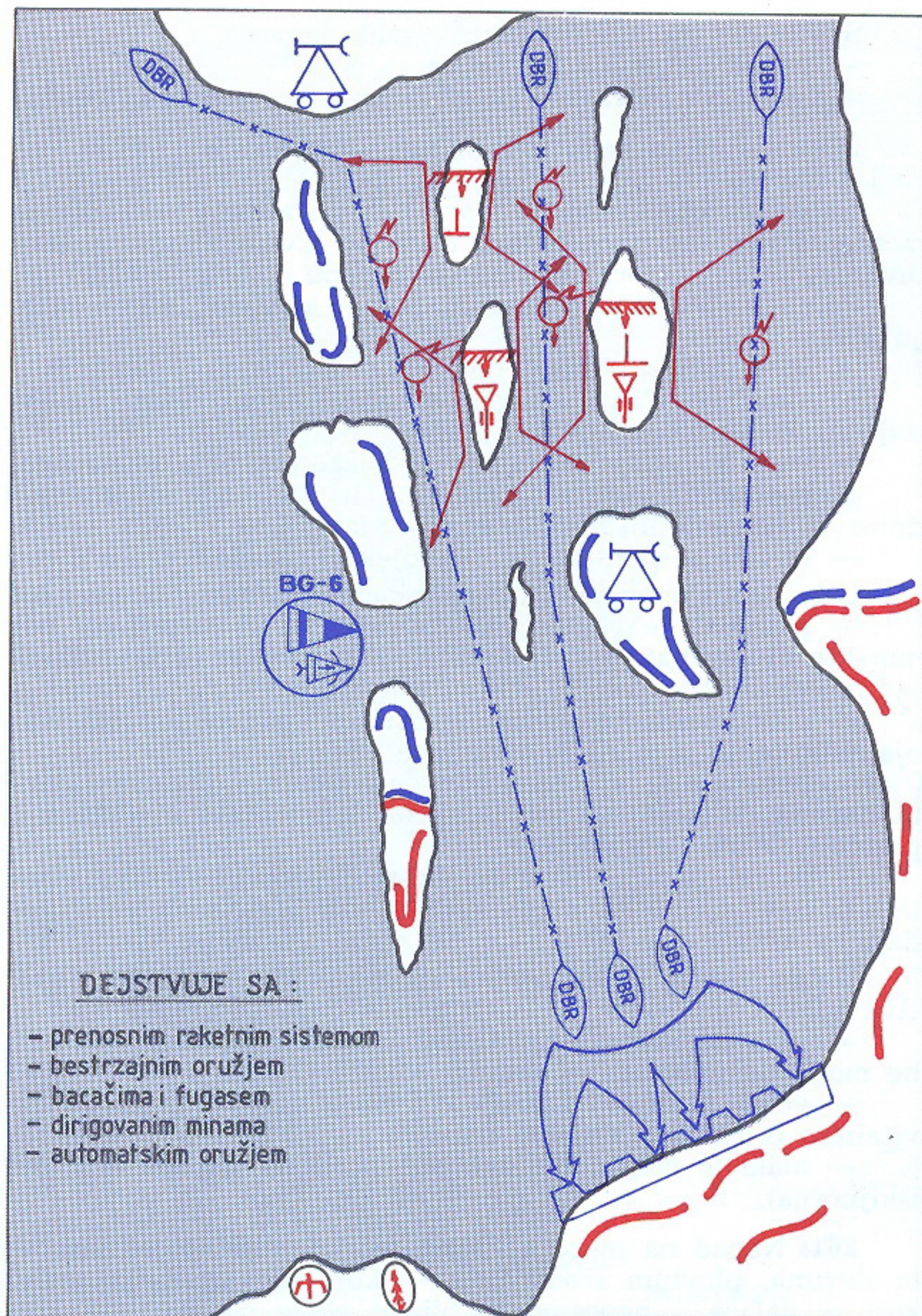
- potrebna je velika vještina, upornost i strpljivost pomorskih diverzanata za otkrivanje, izbjegavanje ili savladavanje pojedinih dijelova PDivO (koje je moguće),
- maksimalna izloženost sredstvima podvodnog otkrivanja i uništenja pomorskih diverzanata,
- potrebno je odlično poznavanje vitalnih dijelova objekta napada do kojih se moraju probiti pomorski diverzanti i postaviti MES,
- potrebna je odlična uvježbanost pomorskih diverzanata u postavljanju MES na objekat, te pravilno upućivanje uređaja za aktiviranje MES.

Dobre strane ovog načina pomorskodiverzantskog dejstva su:

- jednom postavljena MES (formacijska) najčešće se više ne mogu demontirati — skinuti,
- veliki je efekat i posljedica za protivnika dejstvom po vitalnim dijelovima objekta napada,
- mala je mogućnost zamjene objekata napada (ali nije isključena).

261. Napad na moru s kopna moguć je po objektima — brodovima, plovnim sredstvima — koji su vezani uz obalu, koji se nalaze u neposrednoj blizini obale na sidru ili koji plove u uskim kanalima i prolazima, kao što su brodovi pomorskog saobraćaja, desanta, pa i ratni brodovi (šema 4).

Šema 4 — Narušavanje pomorskog saobraćaja posedanjem nekontrolisanih otočića u međuotočnim prolazima sa PDJ

Neposredno dejstvo najčešće se može ispoljiti sredstvima daljinske diverzije ili oružanim diverzantskim napadom koji bi se izvodio sa MES i streljačkim naoružanjem velike ubojne moći.

Osnovni uslovi za izvršenje oba načina jeste da su objekti napada u efikasnom dometu sredstava kojima se napad izvodi i da su osjetljivi na vatreno dejstvo tih diverzantskih sredstava.

U toku ovog načina dejstva pomorski diverzanti:

- identifikuju objekat napada,
- uočavaju i otkrivaju snage i sredstva PDivO,
- određuju vatreni položaj za sredstva daljinske diverzije ili za drugu vrstu naoružanja,
- dejstvuju vatrom,
- izvlače se iz mikrorejona objekta napada.

Izuzetno loše strane ovog načina dejstva su:

- otkrivanje položaja i način dejstva pomorskih diverzanata odmah nakon prvog vatreneog dejstva, te je potrebno često mijenjati mjesto i razvlačiti snage neprijateljske odbrane,
- velika izloženost pomorskih diverzanata snagama PDivO te velika mogućnost uništenja grupe pomorskih diverzanata po otkrivanju,
- veoma mala mogućnost ponovnog dejstva ako se prvim vatreneim dejstvom nije ostvario cilj.

Dobre strane ovog načina dejstva su:

- veoma mala izloženost pomorskih diverzanata PDivO u svim fazama izvođenja pomorskodiverzantskih dejstava sve do momenta vatreneog dejstva,
- dovoljna je i manja uvježbanost i osposobljenost pomorskog diverzanta za ovakav način dejstva, što daje mogućnost upotrebe ostalih snaga koje nemaju status pomorskog diverzanta, a time se bitno proširuje baza za izvođenje zadatka.

262. Napad po objektima na obalnom rubu, otocima i kopnu izvodi se na dva načina (šema 2 i 3):

- postavljanjem MES na objekt napada; a to može biti uz neprimjetan dolazak pomorskih diverzanata do objekta ili uz dolazak pomorskih diverzanata oružanim diverzantskim napadom,

— diverzantskim dejstvom sa odstojanja — sredstvima daljinske diverzije.

263. Napad po objektima na kopnu, obalnom rubu i otocima postavljanjem MES na objekt napada izvodi se slično kao i u moru (t. 161—163 ovog pravila). Nakon uočavanja objekta napada, pomorski diverzanti obavljaju slijedeće radnje:

- identifikuju objekat napada,
- uočavaju snage i sredstva PDivO,
- neprimjetno savlađuju i zaobilaze pomenute snage te neprimjetno dolaze na objekat napada,
- postavljaju MES opremljena različitim načinima aktiviranja,
- izvlače se iz mikrorejona objekta napada.

Ovaj način dejstva zavisi od:

- prilaznih pravaca objektu napada (kopno—more), a u vezi s konfiguracijom terena — akvatorije,
- protivdesantnog obezbjeđenja objekta,
- osjetljivosti objekta na uništenje razornih MES,
- veličine i broja objekata i diverzantskih snaga koje napadaju,
- naređenog zadatka koji pomorski diverzanti trebaju izvršiti (potpuno, djelimično uništenje ili onesposobljavanje objekta).

264. Napad po objektima na kopnu, obalnom rubu i otocima postavljanjem MES na objekt napada uz dolazak oružanim diverzantskim napadom izvodi se u vidu jednog ili više vatrenih udara iz automatskog naoružanja s vrlo bliskih odstojanja kombinovanih sa rušenjem, miniranjem i paljenjem određenih dijelova objekta, a moguće je i dejstvo snajperista, pa čak i fizički napadi na pojedince (stražare i druge vrste fizičkog obezbjeđenja objekta).

Ovakav način izvršenja napada izvodi se radi:

- nanošenja neprijatelju gubitaka u živoj sili, borbenim i materijalnim sredstvima,
- odvlačenja pažnje i vezivanja neprijateljskih snaga za jedno mjesto ili rejon, da bi se na drugom stvorili potrebni uslovi za dejstvo naših drugih snaga i obmanjivanja neprijatelja o našim stvarnim namjerama,

— uznemiravanja neprijatelja, stvaranja osjećaja nesigurnosti, dezorganizacije, slabljenja morala i sl.,

— psihofizičkog uznemiravanja neprijatelja, itd.

265. Prilikom izvršenja diverzantskog napada, tj. nasilnog prilaza objektu napada, diverzantske snage nisu dovoljne za izvršenje svih aktivnosti, pa se u sklopu ovog načina dejstva angažuju i druge naše snage (šema 3).

U sastavu jedinice za izvršenje ovog dejstva su:

1. Grupa za izvršenje oružanog napada. Sastav grupe je najčešće jedna od jedinica TO ili neka od naših jedinica na PZT. Zadatak grupe je da dejstvuje prvenstveno po snagama PDivO i omogući prolaz slijedeće grupe do objekta napada.

2. Grupa za izvršenje diverzije. Sastavljena je od pomorskih diverzanata. Zadatak grupe je da izvrši diverzantsko dejstvo po objektima napada radi njihovog rušenja, oštećenja ili onesposobljavanja.

3. Grupa za osiguranje. Sastav grupe je također jedna od jedinica TO ili neka od naših jedinica na PZT. Zadatak joj je da dejstvuje po snagama neprijatelja koje vrše potjeru, pretres terena i koje dejstvuju radi uništenja grupe za diverziju.

Ovakav način diverzantskog napada pomorski diverzanti bi izvršavali u sadejstvu sa jedinicama TO i drugim snagama koje svojim dejstvom to omogućuju.

Jačina pojedinih grupa zavisi od veličine i složenosti objekta, dejstva i cilja napada.

266. Napad po objektima na kopnu, obalnom rubu i otocima diverzantskim dejstvom s odstojanja — sredstvima daljinske diverzije zavisi (šema 4) od:

— karakteristika objekta napada (veličina, osjetljivost na vatreno dejstvo, PDivO),

— utjecaja uništenja objekta na stanovništvo ili objekte koje se žele sačuvati, pogotovo na PZT,

— planiranog stepena uništenja objekta,

— taktičko-tehničkih mogućnosti sredstava koje koriste pomorski diverzanti (domet, tačnost pogađanja, vatrene mogućnosti za uništenje datog objekta, brzina postavljanja sredstava za gađanje, brzina gađanja, mogućnost prenošenja sredstava kopnom i kroz vodu i sl.).

Napadu prethodi detaljno izviđanje pomenutog objekta i izbor mjesta za postavljanje sredstva daljinske diverzije, s obzirom na domet i tačnost gađanja, te mogućnost izvlačenja nakon dejstva.

4) Izvlačenje iz rejonu napada

267. Faza izvlačenja pomorskih diverzanata iz rejonu napada započinje u momentu izvršenja neposrednog napada, tj. postavljanja MES ili dejstva sredstvima daljinske diverzije, i traje do momenta prikupljanja pomorskih diverzanata na mjestu određenom za prihvata pomorskih diverzanata.

Po izvršenom zadatku, zavisno od konkretne situacije i ambijenta u kome su se protivdiverzantska dejstva odvijala, pomorski diverzanti se najvećom mogućom brzinom planski i organizovano izvlače unaprijed planiranim pravcima.

U izvlačenju se uvijek određuje više pravaca. Oni se odabiru tako da neprijatelja dovode u zabludu o mjestu i rejonu izvlačenja.

Kad je to moguće, izvlačenje treba biti osigurano, tj. grupa za osiguranje se raspoređuje na pravcima odakle se očekuje intervencija neprijateljskih snaga, koje treba zadržati i tako omogućiti izvlačenje pomorskih diverzanata.

Mjesto prihvata određuje se u rejonu koji je van domašaja neprijateljskih vatrenih i borbenih sredstava. Obično se određuje više mjesta prihvata.

268. Tokom pomorskodiverzantskih dejstava u moru pomorski diverzanti se izvlače iz mikrorejona objekta napada do pozicije sidrenja ronilice, a odatle dalje voze se ronilicom ili rone do pozicije gdje ih prihvaćaju sredstva za izvlačenje (podmornica, površinska sredstva).

269. U pomorskodiverzantskim dejstvima na obalnom rubu, otocima i kopnu, ako je planirano kopnenim putem, pomorski diverzanti se izvlače brzim udaljavanjem iz rejonu napada, a potom različitim sredstvima prevoza (npr. motorna vozila, helikopteri i sl.) iz rejonu dejstva.

Prilikom izvođenja dejstava na PZT — akvatoriji pomorski diverzanti se ne moraju izvlačiti iz šireg rejonu dejstava, već se mogu priključiti vlastitim snagama na PZT koje se tu nalaze po bilo kom drugom osnovu.

5. — POMORSKODIVERZANTSKA JEDINICA U PROTIVDIVERZANTSKIM I PROTIVTERORISTIČKIM DEJSTVIMA

270. Borbena dejstva PDJ protiv neprijateljskih diverzanata i terorističkih grupa obuhvaćaju radnje i postupke taktičkog karaktera a upotrebljava se cijela ili njeni dijelovi. Rad i postupak komande PDJ u protivdiverzantskim i protivterorističkim dejstvima (PTD) je isti kao i u izvođenju namjenskih zadataka PDJ, a odluke za njihovo izvršenje oformljuju se u vidu šeme odluke ili zapovijesti sa detaljnim planovima. U ovim dejstvima se PDJ upotrebljava samo kada se drugim snagama ne mogu postići odgovarajući rezultati, a hitnost to zahtijeva. PDJ ne može biti osnovni nosilac dejstva već samo učesnik sa određenim zadatkom dopune osnovnog sistema PDivO i borbe protiv terorističkih grupa koje imaju isti karakter, samo što se zadaci izvode dok još nisu objavljena neprijateljstva (šema 5).

271. Organizacija PDivO i PTD mora biti sveukupna, neprekidna, raznovrsna i usklađena sa situacijom i drugim sistemima odbrane. Organizuje se na što većoj dubini sistemom pojasne odbrane, usmjerena je odbrambeno a način izvršenja je ofanzivan. Izvršava se i u miru i u ratu a uklapa u opšti plan borbenih dejstava na moru. Uspješnim izvršenjem smanjuje se mogućnost iznenađenja diverzantskim i terorističkim dejstvima, a pri organizaciji mjera i postupaka PDJ mora:

- realno procijeniti stepen opasnosti od dejstva diverzantsko-terorističkih grupa po PDJ ili štićenom objektu sa mora i obale,

- povezati i uskladiti mjere i postupke sa postojećom organizacijom drugih vidova odbrane i zaštite (protivpodmorničke, protivbrodske i druge odbrane),

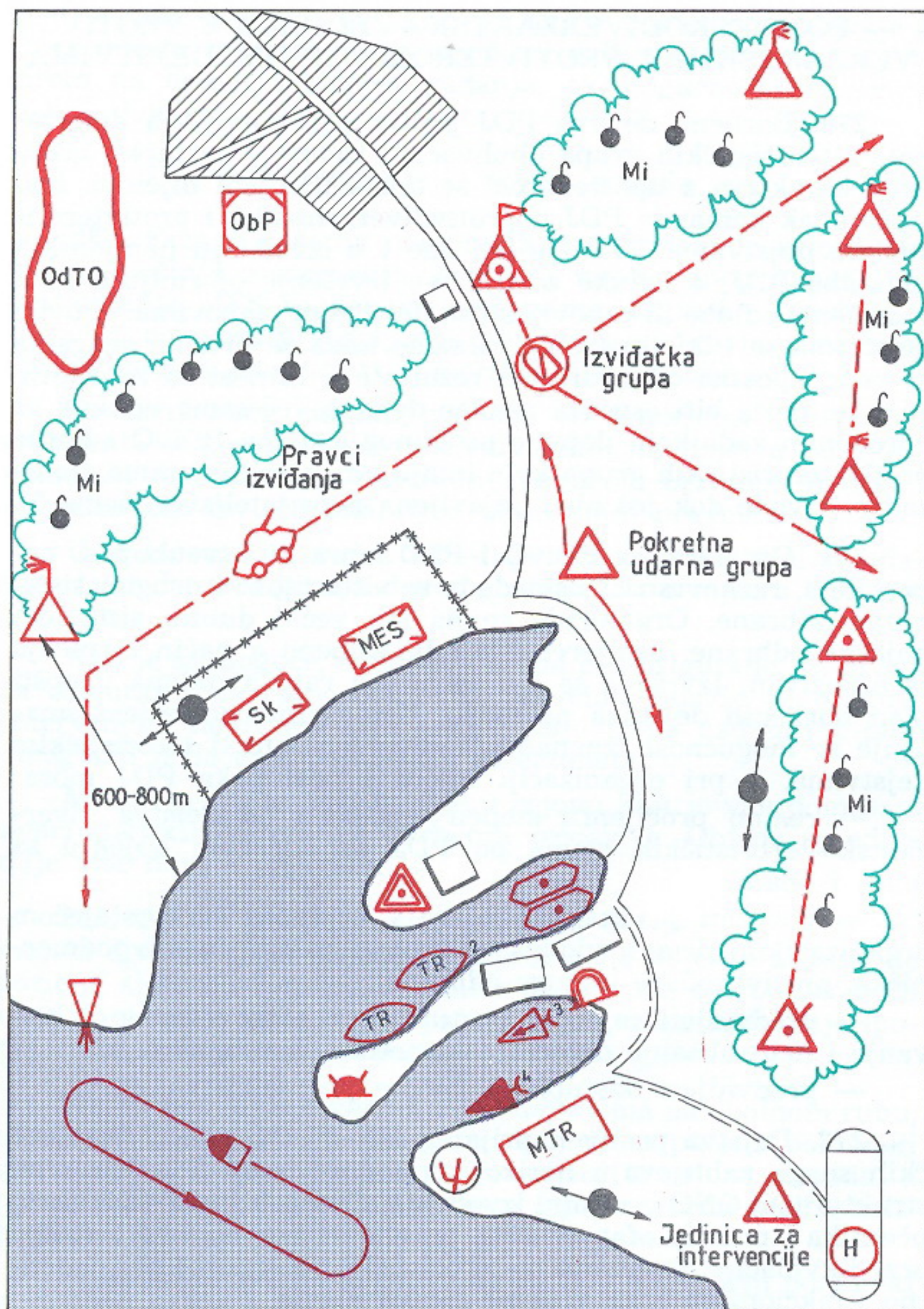
- predvidjeti mjere i postupke za blagovremeno otkrivanje i neutralisanje diverzantsko-terorističke opasnosti,

- predvidjeti odstupke i načine protivdejstva.

272. Dejstva protiv neprijateljskih diverzanata i terorističkih snaga zahtijevaju horizontalnu povezanost PDJ sa svim strukturama ONO u rejonu izvođenja. Ovo zahtijeva veliki broj učesnika i princip ofanzivnosti, pravilan izbor metoda i načina brze likvidacije diverzantsko-terorističke opasnosti i permanentno funkcionisanje za vrijeme čitave akcije.

Svi postupci su načelnog karaktera. Taktička primjena zavisi od konkretne situacije, a realizacija od uvježbanosti i opre-

Sema 5 — Organizacija protivdiverzantske odbrane i protivterorističkih dejstava rejonu pomorske baze

mljenosti PDJ i stepena oslonca na sopstvene elemente OO i teritoriju.

Po otkrivanju neprijateljskih diverzanata i terorista, postupci moraju biti smjeli i odlučni, ofanzivni i usmjereni prvenstveno na snage koje predstavljaju najveću opasnost. Najbolji rezultati postižu se iznenađenjem i primjenom novog naoružanja i postupka. Strpljivost i upornost vrlo su značajni faktori uspjeha u protivdiverzantsko-terorističkim dejstvima, a njihova primjena na akvatoriji JPV ima povoljne uslove.

1) Postupci diverzantske jedinice u organizaciji protivdiverzantske odbrane i protivterorističkih dejstava

273. Pomorskodiverzantska jedinica u organizaciji i izvođenju PDivO i PTD:

- kontroliše prilaze štićenom objektu, rejonu s mora i obale,

- pretražuje more i obalu radi pravovremenog otkrivanja i uništenja diverzantskih i terorističkih grupa i sredstava diverzije,

- zatvara važne i osjetljive prilaze i prolaze,

- prethodno kontroliše podvodnu akvatoriju, objekte, brodove i sl.,

- organizuje neposredno blisko protivdiverzantsko i protivterorističko obezbjeđenje,

- obavještava, uzbunjiva i poduzima mjere i postupke protivdejstva po neprijateljskim diverzantsko-terorističkim djelovima,

- planira PDivO, PTD, koordinira zadatke jedinice u rejonu.

274. Sve ove radnje i postupke izvršava prema načelima i postavkama predviđenim u pravilu jedinica za podvodna dejstva.

Elementi borbenog poretka PDJ u ovim dejstvima su:

- grupa za pretraživanje,

- grupa za zatvaranje pretraženih dijelova,

- brzo pokretna grupa za protivdejstva i intervencije,

- grupa za podršku i koordinaciju rada.

Zavisno od zadatka, pojedini elementi mogu biti izostavljeni ili formirani od drugih snaga. Pomorskodiverzantska jedinica je rijetko osnovni nosilac PDivO i PTD.

2) Uzbunjivanje i mjere protivdejstva po neprijateljskim diverzantsko-terorističkim elementima

275. Obavješćavanje i uzbunjivanje organizuje se prema općim načelima. Jedinstvene signale reguliše komanda koja rukovodi odbranom, a osloncem na operativno izviđanje na JPV, odnosno korištenjem podataka obavješćajno-izviđačkog obezbjeđenja vojišta. Signale daju OC VPS, URB ili komande sidrišta.

Mjere protivdejstva moraju biti energične i uporne sve do uništenja neprijateljskih diverzanata i terorista. One se primjenjuju i prije otpočinjanja rata i borbenih dejstava. Prva uspješna protivdejstva povećavaju psihofizičko naprezanje neprijateljskih diverzanata i terorista a u vlastitim jedinicama djeluju stimulativno. Zbog toga su od izuzetne važnosti budnost, energičnost, spremnost na dejstvo u svim uslovima, te održavanje naređenog režima spremnosti za protivdejstvo. Opremi i naoružanju PDJ treba posvetiti posebnu pažnju, jer se propusti skupo plaćaju. S obzirom na brz razvoj sredstava, naoružanja i opreme diverzanata i terorista, češće provjeravati efikasnost oružja i opreme vlastite PDJ.

3) Planiranje protivdiverzantske i protivterorističke odbrane i koordinacija zadataka jedinica

276. Pored samostalnih dejstava PDJ će najčešće izvršavati zadatke u sadejstvu sa UPS, OPS, snagama URB i elementima OO. Plan protivdiverzantskih i protivterorističkih dejstava načelno sadrži:

- organizaciju osmatranja i kontrole pristupa rejonu dejstava,
- organizaciju upotrebe naoružanja i opreme (ručne bombe, male dubinske bombe, mreže, ronilice, čamci, mine, bacači itd.),
- organizaciju sprečavanja napada i uništavanja diverzanata i terorista,
- organizaciju obavješćavanja o pojavi u rejonu dejstava,
- način otkrivanja, uklanjanja i uništenja postavljenih diverzantskih sredstava,
- sadejstvo s jedinicama TO i organima javne sigurnosti,
- signale raspoznavanja (dan — noć).

Planovi se prilagođavaju konkretnoj situaciji.

4) Organizacija sadejstva pri izvođenju protivdiverzantskih i protivterorističkih dejstava

277. Pri planiranju i organizovanju sadejstva treba uzeti u obzir.:

- taktičke osobine i mogućnosti jedinica koje sadejstvuju,
- mogućnosti komandovanja i održavanja veze,
- mogućnosti sredstava osmatranja i njihovo naprezanje,
- pokrete i postojanje drugih snaga u rejonu zaštite i maskiranje,
- vrijeme poduzimanja i izvođenja protivdiverzantskih i protivterorističkih dejstava i postupaka,
- pravce kretanja, mjesto i vrijeme izlaska i ulaska ronilaca, mjesto javki sa povratka iz akcije — zadatka,
- mogućnost legitimisanja i pružanja pomoći,
- načini protivdejstva, dužnosti i obaveze drugih jedinica,
- dokumente sadejstva (po potrebi, plan zajedničkog dejstva izrađuje i predlaže komanda PDJ).

Sadejstvo se izvodi prema uputstvima za njegovu organizaciju ili se za svaku priliku posebnim dogovorom sadejstvujućih jedinica reguliše koordinacija dejstva po cilju, mjestu i vremenu.

6. — POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE U OBAVJEŠTAJNO-IZVIĐAČKIM DEJSTVIMA

278. Prikupljanje podataka važnih za vojsku u miru i ratu osnovni je zadatak vojne obavještajno-izviđačke organizacije. Zbog specifičnosti borbene obuke i vaspitanja i specijalnog uvježbavanja, PDJ su pogodni sastavi za uspješnu organizaciju i prikupljanje određene vrste obavještajno-izviđačkih podataka. Pored redovnog prikupljanja podataka za vlastite potrebe, pomorski diverzanti mogu uspješno prikupljati i odgovarajuće podatke za potrebe više komande na PZT, a posebno na teritoriji eventualnog agresora.

279. Priprema PDJ za obavještajno-izviđačke zadatke. Obavještajno-izviđačka dejstva se obavljaju obavještajnim obezbjeđenjem kroz planiranje, organizovanje i prikupljanje obavještajnih podataka. Pomorskodiverzantske jedinice prikupljaju obavještajne podatke isključivo obavještajno-operativnom djelatnošću i izviđanjem. S obzirom na obim djelovanja i mogućnosti pomorskih diverzanata, najkvalitetniji podaci obezbjeđuju

se u sklopu pomorskodiverzantskih dejstava na teritoriji neprijatelja ili u dubini rasporeda njegovih jedinica na PZT.

Osnovni način prikupljanja obavještajnih podataka je izviđanjem radi upotpunjavanja uvida u situaciju, donošenja cjelishodnih odluka, efikasnog komandovanja i rukovođenja u borbenim dejstvima i sprečavanja iznenadnih napada neprijatelja. Izviđanjem se omogućava da jedinice OS stupe u borbu i izvode borbena dejstva u najpovoljnijim uslovima.

Priprema PDJ za obavještajno-izviđačke zadatke zavisi od vrste i položaja cilja ili objekta izviđanja, a može biti u sklopu pripreme za diverzantska dejstva ili, posebno, ako se obavještajno izviđački zadatak planira samostalno.

280. Priprema za izvršenje namjenskog zadatka sadrži taktičku i materijalnu pripremu.

U taktičku pripremu spada upoznavanje grupe ili pare pomorskih diverzanata sa zadatkom proučavanja cilja ili objekta dejstva i određivanja taktičkih postupaka u toku izvršenja zadatka. Pored navedenog, neophodno je odrediti nosioca pomorskih diverzanata i njihovih sredstava te način prevoženja sa posebno određenim tačkama ukrcavanja, iskrcavanja i rejona prihvata po izvršenom zadatku.

Cilj, objekt ili rejon izviđanja obrađuje se s aspekta poznatih podataka o obezbjeđenju, mogućnostima prilaza, forsiranja prirodnih i vještačkih prepreka i savladavanja svih ovih elemenata sa što manje gubitaka.

U materijalnu pripremu spadaju sve one radnje koje su potrebne za obezbjeđenje drugih pomorskodiverzantskih dejstava s posebnim akcentom na maskiranju ljudstva i sredstava.

1) Izviđanje

281. Pored ostalih formacijskih jedinica, u okviru obavještajno-izviđačke djelatnosti izviđaju i PDJ. One to rade za vlastite potrebe radi praćenja snaga neprijatelja, pravovremene procjene i organizacije pomorskodiverzantskih dejstava i to samo u taktičkom obimu. Posebnu vrstu izviđanja na operativnom i taktičkom nivou PDJ obavljaju za potrebe pretpostavljene i komande višeg nivoa. Navedena izviđanja prvenstveno su na teritoriji agresora, na PZT a samo izuzetno i u vlastitoj pozadini, kada to nisu u mogućnosti obavještajni i izviđački organi i jedinice TO.

288. Po cilju, obimu i angažovanju snaga i sredstava, pomorski diverzanti se mogu pojedinačno, u parama ili manjim posebno opremljenim grupama, uključiti u strategijsko i operativno izviđanje kada su sastavni dio snaga namijenjenih za takvu vrstu izviđanja. Tada se pomorski diverzanti upotrebljavaju za prikupljanje obavještajnih podataka o rasporedu i pokretima grupacija oružanih snaga neprijatelja u njegovoj dubini ili drugih podataka važnih za donošenje strategijskih odnosno operativnih odluka.

Izviđanje za posebne potrebe PDJ ili više komande je u okviru opštevojnog izviđanja. Organizaciju i pripremu pomorskih diverzanata za takvo prikupljanje obavještajnih podataka obavlja obavještajni organ pretpostavljene komande.

Zavisno od rejona, vida i vrste oružanih snaga, nosioca te objekta i cilja izviđanja, prikupljanje obavještajno-izviđačkih podataka može biti sa zemlje, iz vazduha, na moru i pod morem.

Zbog delikatnosti cilja i objekta izviđanja i malog broja pomorskih diverzanata, izviđa se osmatranjem i prisluškivanjem, vizuelno i tehničkim sredstvima.

283. Obavještajno-izviđačka dejstva se izvode prikupljanjem podataka na obalnom rubu i u dubini potencijalnog agresora, na PTZ otoka i međuotočnog područja.

Najčešće će se osmatrati i procjenjivati pomorske, pomorskodesantne i vazdušnodesantne snage, stanje u lukama, lučkim postrojenjima, obezbjeđenje, organizacija saobraćaja i zaštite, rejoni i elementi pomorskih baza, baziranje brodova, plovni sastava, podmornica, jedinica na kopnu i obalnom rubu. Poseban značaj pridaje se izviđanju i procijeni desantnih snaga, rejonima i mjestima ukrcaja — iskrcaja desanta i drugim objektima važnim za komandu koja organizuje obavještajno-izviđačka dejstva.

284. U planiranju i organizaciji obavještajno-izviđačkih dejstava mora se pravovremeno obezbijediti baziranje, obezbjeđenje i sadejstvo sa jedinicama na PZT, dok se u izvođenju obavještajno-izviđačkih zadataka na teritoriji agresora mora obezbijediti siguran prihvat pomorskih diverzanata po izvršenom zadatku. Veliki značaj u tom slučaju ima poznavanje jezika i običaja stanovništva u izviđanom rejonu, obučenost u rukovanju tehničkim sredstvima i poznavanje oružanih snaga potencijalnog agresora.

2) Sadejstvo (saradnja i koordinacija)

285. Pomorskodiverzantska jedinica svoja dejstva može izvoditi na teritoriji agresora i na PZT — akvatoriji.

Sadejstvo, tj. usklađivanje svih dejstava PDJ po cilju, mjestu i vremenu sa dejstvima snaga i jedinica koje su na pomenutom prostoru u određenom vremenu omogućuje ostvarenje osnovnih zadataka PDJ.

286. Kada postoje objektivni uslovi za uspješna uzajamna dejstva, može se organizovati i izvoditi sadejstvo između PDJ i ostalih jedinica OS, a u pomenutim uslovima može se organizovati saradnja i koordinacija između PDJ i DPZ na njihovoj teritoriji.

287. Sadejstvo PDJ s ostalim jedinicama OS, te saradnju i koordinaciju između PDJ i rukovodstva DPZ organizuje najstarija mornarička komanda. S obzirom da je rukovođenje i komandovanje diverzantskim dejstvima u nadležnosti Komande VPO, a u odgovarajućim situacijama, posebno u uslovima PZT, rukovođenje i komandovanje diverzantskim dejstvima se decentralizuje na VPS i druge komande, to znači da navedene komande organizuju sadejstvo između PDJ i ostalih jedinica OS i saradnju i koordinaciju između PDJ i DPZ.

288. U zavisnosti od cilja, sadržaja i nosioca sadejstva, ono može biti strategijsko, operativno i taktičko. Sadejstvo između PDJ i ostalih jedinica OS, te saradnja i koordinacija sa DPZ, po svom značaju i ostvarenim efektima koji mogu utjecati na opći tok i rezultate oblika oružane borbe može biti najviše operativnog značenja, a najčešće je to sadejstvo (saradnja i koordinacija) taktičkog značaja.

289. Sadejstvo se planira na osnovu elemenata pretpostavljene komande. Osnova za planiranje operativnog sadejstva je odluka komandanta koji organizuje operaciju. Na JPV to je najčešće odluka Komande VPO.

Osnova za planiranje taktičkog sadejstva je odluka komandanta koji izvršava taktički zadatak.

S obzirom na to da su dejstva pomorskih diverzanata najčešće taktičkog značaja i da pretpostavljena komanda neće moći ili jednostavno neće dati potrebne elemente za organizaciju sadejstva, potčinjene komande su obavezne da samostalno organizuju sadejstvo. Najveću odgovornost za to snosi komanda i jedinica od čijeg dejstva najviše zavisi uspješno izvršenje osnovnog zadatka.

Dejstva PDJ su usmjerena na vitalne objekte oružanih snaga i infrastrukture neprijatelja na PZT JPV. Izvodila bi se po jedinstvenoj operativnoj zamisli i jedinstvenom planu odgovorne komande ili štaba.

290. Za razliku od posrednog, neposredno sadejstvo javlja se kao zahtjev konkretne situacije u kojoj za dejstva ograničena po prostoru i vremenu treba planirati borbene zadatke jednim i drugim snagama i uskladiti njihova dejstva po ciljevima, objektima i vremenu u duhu osnovnih operativno-taktičkih intencija plana diverzantskih dejstava.

291. Komanda koja planira dejstva treba da fiksira zadatke i konkretne objekte napada svakoj diverzantskoj grupi i pojedincu. Ali još je važnije da komanda planom predvidi osnovni cilj, važnije objekte napada, vrijeme početka dejstva i snage i razgraničenje među njima.

292. U sklopu opšteg zadatka i zajedničkog cilja diverzantskih dejstava jedinice koje u njima učestvuju konkretno planiraju te zadatke. Komandanti ili komandiri tih jedinica sami odlučuju o načinu dejstva i biraju objekte napada, ako to pretpostavljeni komandant nije odredio.

Uspjeh diverzantskih dejstava zasniva se i na inicijativi i samostalnosti u odlučivanju, smislu za improvizaciju i stvaralaštvo uopšte, posebno komandira i pojedinaca.

293. Neposredno sadejstvo jedinica u diverzantskim dejstvima moguće je organizovati i ostvariti, bez obzira na njihovu prostornu udaljenost, što znači da do sadejstva može doći bliže i dalje, iz čega slijedi zaključak da suština neposrednog sadejstva između snaga koje učestvuju u protivdiverzantskim dejstvima nije u njihovom neposrednom fizičkom, vatrenom, pa ni u taktičkom dodiru, već u opštem, zajedničkom cilju postavljenim planom diverzantskih dejstava.

Važno je da komanda koja planira diverzantska dejstva organizuje sadejstvo, realizirajući jedno od osnovnih obilježja diverzantskih dejstava, strogu usklađenost svih aktivnosti i mjera u prostoru i vremenu za dejstvo na važne objekte.

To podrazumijeva usklađenost i povezanost borbenih dejstava cjelokupno angažovanih oružanih snaga i povezanost njihovih dejstava sa aktivnostima ostalih subjekata sistema ONO i DSZ.

294. Sadejstvo se organizuje ličnim kontaktom, planom i drugim dokumentima koja se zajednički izrađuju.

(Plan sadejstva — ogledni obrazac — vidi »Uputstvo za organizaciju sadejstva u odbrani mora, otoka i obale« — SSNO 1977. godine, strana 45, prilog 5).

Pojedine utvrđene postupke između sadejstvjućih jedinica treba još u miru uvježbavati.

Osnovu sadejstva čine:

- poznavanje mogućnosti sadejstvjućih i njihovih postupaka,
- uvježbanost u sadejstvu,
- shvaćanje zadatka i pojedinačne odgovornosti učesnika u svakoj fazi diverzije,
- sistem komandovanja i veze,
- lični kontakti, dogovori i međusobno poznavanje starješina sadejstvjućih jedinica.

295. Sadejstvo PDJ (saradnja i koordinacija) može se organizovati, izvoditi i razmatrati u ovim slučajevima:

- sadejstvo PDJ sa jedinicama OS te saradnja i koordinacija sa DPZ tokom borbenih dejstava na PZT — akvatoriji,
- sadejstvo sa jedinicama OS i drugim našim snagama (obavještajna služba i sl.) tokom borbenih dejstava na teritoriji agresora.

296. Sadejstvo PDJ načelno se može organizovati sa svim jedinicama OS. Najčešće se organizuje sa jedinicama iz sastava JNA i to:

- sadejstvo sa pomorskim snagama (podmornice i dr.),
- sadejstvo sa jedinicama ratnog vazduhoplovstva,
- sadejstvo sa jedinicama TO.

297. Sadejstvo PDJ sa pomorskim snagama (jedinicama Flote) organizuje se na taktičkom nivou, najčešće podmorničkim i brzim površinskim jedinicama radi prevoženja i ubacivanja pomorskih diverzanata i izviđanja.

S jedinicom podmornica najčešće se organizuje sadejstvo radi prevoženja i ubacivanja pomorskih diverzanata u rejone dejstva i izvršenja pomorskodiverzantskih dejstava ili radi izviđanja, dok se sa brzim površinskim jedinicama pomorskih snaga sadejstvo ostvaruje radi maskiranja dejstva, a manje radi ubacivanja u rejon dejstva.

Sadejstvo u izvlačenju pomorskih diverzanata nakon diverzije zavisit će od taktičke situacije, a ostvaruje se s odgovarajućim jedinicama Flote podvodnim ili površinskim načinom izvlačenja. Za sadejstvo je potrebno odrediti njihove osnovne elemente. Ti elementi su:

- mjesto, pozicija, vrijeme i način ukrcavanja pomorskih diverzanata i njihovih sredstava,
- rute prevoženja i rejon ubacivanja,
- osnovna i rezervna pozicija ispuštanja pomorskih diverzanata i njihovih sredstava,
- rute prevoženja i rejon ubacivanja,
- osnovna i rezervna pozicija ispuštanja pomorskih diverzanata i njihovih sredstava i način ispuštanja, naročito kada se radi s podmornicom,
- rejon, vrijeme, pozicija i način prihvata pomorskih diverzanata i rezervna pozicija,
- pravci izvlačenja iz rejona dejstva,
- vrijeme i način održavanja veze i signali raspoznavanja,
- rejoni ispoljavanja dejstva prilikom maskiranja,
- postupci u slučaju iznenadnog susreta s neprijateljem i postupci u nuždi.

Sadejstvo pomorskih diverzanata s podmornicama regulirano je »Pravilom za upotrebu podmornica« — SSNO, 1972. godine, str. 74, t. 403—437.

298. Sadejstvo PDJ s jedinicama ratnog vazduhoplovstva organizuje se na taktičkom nivou najčešće s transportnim eskadrilama aviona i helikoptera radi prevoženja pomorskih diverzanata i ubacivanja u rejone diverzantskih dejstava ili prihvata nakon izvršenih dejstava.

Ubacivanje pomorskih diverzanata pomenutim sredstvima može biti iskakanjem iz helikoptera sa manjih visina direktno u more i spuštanjem helikoptera na pojedine tačke teritorije i normalnim izlaskom iz helikoptera, te samostalnim daljim izvršenjem zadatka.

Neposredno sadejstvo PDJ sa jedinicama ratnog vazduhoplovstva (LBA) moguće je organizovati i ostvariti bez obzira na njihovu prostornu udaljenost i različite načine dejstva.

Sadejstvo između pomenutih jedinica organizovalo bi se po mjestu i vremenu dejstva te po pojedinim objektima.

Na primjer, bombardovanje neprijateljske luke u određenom vremenu radi narušavanja organizovanog stacionarnog si-

stema PDivO u moru i radi odvrćanja pažnje neprijatelja od mogućeg dolaska pomorskih diverzanata i njihovih podvodnih sredstava te njihovog ulaska u luku ili na branjeno sidrište.

Suština ovog neposrednog sadejstva između PDJ i LBA nije u njihovom neposrednom fizičkom, vatrenom pa ni u taktičkom dodiru, već u opštem zajedničkom cilju postavljenim planom diverzantskih dejstava.

Sadejstvo PDJ s jedinicama ratnog vazduhoplovstva, posebno ubacivanje pomorskih diverzanata sa helikopterima i avionima, tj. iskakanje padobranima, regulisano je odredbama »Pravila za skakanje padobranom«, DSNO, 1966. godine.

299. Sadejstvo PDJ s jedinicama TO organizuje se na taktičkom nivou, i to najčešće sa diverzantskim jedinicama iz sastava TO radi zajedničkog dejstva po istim objektima ili sadejstva po različitim objektima napada.

Sadejstvo mora biti organizovano po vremenu, prostoru, načinu dejstva i po objektima napada.

Sadejstvo PDJ sa diverzantskim jedinicama TO regulisano je »Uputstvom o upotrebi TO«, SSNO, VIZ Beograd, 1977. godine, strana 94—95, t. 180—182.

Pored toga, PDJ može sadejstvovati i sa ostalim jedinicama iz sastava TO, sa jedinicama rodova i službi (pješađijske, izviđačke, padobranske, inženjerske, avijacijske, mornaričke, pozadinske — transportne i druge), i to radi obezbjeđenja diverzantskih dejstava ili prevoženja i snabdijevanja pomorskih diverzanata od jedinica TO.

300. Saradnja i koordinacija PDJ sa DPZ tokom borbenih dejstava:

— Društveno-političke zajednice uređuju i organizuju odbranu na svojoj teritoriji i njome rukovode. Njihova teritorija, sa svim ljudskim i materijalnim potencijalima, stalan je i nepresušan izvor za organizovanje, pripremanje i efikasno suprotstavljanje agresiji.

Sve to, kao i međusobna povezanost oružane borbe i neoružanih oblika otpora, uslovljavaju neprekidnu saradnju i koordinaciju napora svih organa i organizacija na teritoriji DPZ koji se bave poslovima i zadacima ONO.

Pomorskodiverzantske jedinice preko štabova TO, kao organa DPZ, najtješnje saradnje sa organima uprave DPZ, šta-

bovima civilne zaštite, rukovodstvima društvenih struktura na teritoriji, zdravstvenim ustanovama i drugim organizacijama i organima čija djelatnost može biti značajna za organizovanje, pripremu, upotrebu i aktivnost PDJ.

Saradnja i koordinacija PDJ s odgovarajućim društvenim subjektima sistema ONO i DSZ, u ovom slučaju DPZ i cjelokupnog stanovništva sa teritorije na kojoj se izvode pomorsko-diverzantska dejstva, zahtijeva jedinstveno shvatanje ciljeva protivdiverzantskih dejstava i načina borbe i opštenarodnog otpora, a ostvaruje se zajedničkim radom komande — štaba PDJ preko štaba TO i rukovodećih organa društvenih struktura u tom prostoru.

Pomoć PDJ je slijedeća:

- prikupljanje podataka o neprijatelju, rasporedu njegovih snaga, obezbjeđenju objekata, o načinu izvođenja odbrane u lukama i o postavljenim zasjedama i o cjelokupnoj PDivO,

- snabdijevanje pomorskih diverzanata MES-om, naoružanjem, municijom, intendantskim i sanitetskim materijalom i čuvanje tih sredstava u tajnim skladištima na teritoriji,

- pomoć u prenošenju i prevoženju opreme i sredstava do rejonu izvođenja pomorskodiverzantskih dejstava,

- zbrinjavanje i pomoć povrijeđenim i oboljelim pomorskim diverzantima,

- vođenje i provođenje pomorskih diverzanata sigurnim putevima i prolazima prilikom podilaženja i izvlačenja iz rejonu izvođenja zadatka.

301. Značajna karakteristika organizovanja i koordinacije u pomorskodiverzantskim dejstvima na svim nivoima je usklađivanje dejstava OS sa ostalim snagama ONO i DSZ, posebno u gradovima i drugim naseljenim mjestima, gdje će dejstvovati i veliki broj diverzantskih grupa. U pomorskodiverzantskim dejstvima na PZT — akvatoriji koordiniranje borbenih dejstava i saradnja s organima odgovarajućih DPZ i društvenih struktura ima izuzetan značaj. Komanda — štab koja organizuje dejstvo je nosilac najneposrednije saradnje sa rukovodstvom DPZ radi usaglašavanja osnovnih pitanja saradnje s odgovarajućim izvršnim organima DPZ, radi maksimalnog aktiviranja i usmjeravanja cjelokupnog sistema ONO i DSZ i angažovanja izvora i kapaciteta na obezbjeđenju diverzantskih dejstava.

G l a v a   I V

KRETANJE I ODMARANJE

1. — KRETANJE

302. Kretanje je borbeni taktički radnja kojom se PDJ premješta iz jednog rejonu u drugi u punoj borbenoj gotovosti i u skladu s predstojećim zadatkom.

Jedinica pomorskih diverzanata se kreće marševanjem, prevoženjem i kombinovano u sva tri ambijenta (morem, kopnom, vazduhom) i u svim borbenim i vremenskim uslovima.

1) Marševanje

303. Marševanje je osnovni način kretanja PDJ. Načelno se izvodi vlastitim sredstvima i snagama. U odnosu na ambijent, diverzantska jedinica maršuje morem, kopnom ili kombinovano.

Bez obzira na ambijent, marš se, načelno, izvodi noću, a danju pri nepovoljnim meteorološkim uslovima i kada to borbeni situacija izričito zahtijeva.

304. Ciljevi marša su:

- dolazak PDJ u rejonu borbenih dejstava, odnosno povratak iz rejonu borbenih dejstava u rejon baziranja,
- promjena rejonu baziranja,
- dolazak u rejon popune borbenim i neborbenim materijalnim sredstvima,
- kontakt s drugim jedinicama OS radi zajedničkih dejstava.

305. Na kopnu PDJ maršuje pješke, na vozilima i kombinovano.

Ako jedinica maršuje pješke, brzinu kretanja i rastojanje koje dnevno treba prevaliti određuje komandant jedinice. On pri tome uzima u obzir kondicionu pripremljenost pomorskih diverzanata, vrstu terena, količinu MES i opreme po čovjeku, doba dana kada se marš izvodi i mogućnost odmora prije zadatka i dotadašnja iskustva.

Pri ovakvim marševima moguće je koristiti vodiče koji dobro poznaju područje marša, pod uslovom da su u takvoj kondiciji da ne sputavaju jedinicu u manevru.

Ako jedinica maršuje na vozilima, norme kretanja su u skladu sa onima za određenu kategoriju puteva i vozila, a zaviso od doba dana i tipa svjetla koje se može koristiti.

Prilikom raspoređivanja tereta na vozila, komandant diverzantske jedinice dužan je da vodi računa o rasporedu kritičnih materijalnih sredstava na više vozila kako bi se izbjeglo njihovo uništenje na jednom mjestu.

Posebno treba izbjegavati prevoženje ljudstva u jednom vozilu, ili u velikim grupama. Treba ga rasporediti na što više vozila.

Načelno, marševska kolona treba da se formira u više manjih grupa vozila, od kojih svaka prevozi snage i sredstva najviše jednog odreda.

Odstojanja među vozilima na maršu načelno su do 50 m, ali ne mogu biti manja od dužine vozila.

Ako jedinica maršuje kombinovano, norme kretanja se određuju posebno za grupu na vozilima, posebno za grupu koja se kreće pješke, a vrijeme dolaska u naređeni rejon prema sporijoj grupi. U tom se slučaju ljudstvo, rasterećeno svega osim ličnog naoružanja, upućuje pješke, a materijalna sredstva i tehnička sredstva vozilima.

306. Zavisno od nivoa jedinice koja maršuje, pri formiranju marševskog poretka određuju se i osiguravajući dijelovi koji se sastoje od čelnog, začelnog i bočnog osiguranja. Njihova ukupna jačina iznosi do 30% ukupne jačine jedinice na maršu.

Čelno osiguranje kreće se 1—1,5 km ispred čela glavnine, bočno u visini čela glavnine na rastojanju 1,5 km a začelno na oko 0,5 km iza začelja glavnine.

Kad god je moguće, za zaposjedanje ključnih tačaka na marš-ruti koriste se druge jedinice JNA i TO koje su već u tom rejonu.

307. Kada PDJ maršuje morem, marševski poredak — stroj se određuje zavisno od vojnogeografskih uslova rejonu.

Pomorskodiverzantska jedinica u toku marša morem je izuzetno osjetljiva na dejstva iz vazduha i sa mora, te ju je u PVO i protivbrodskom smislu potrebno obezbjeđivati drugim snagama.

Marš morem je isključivo noću, a danju samo izuzetno, u lošim vremenskim uslovima, po manjim dijelovima i, načelno, glisirajućim plovnim sredstvima.

Kada u maršu učestvuju deplasmanski i glisirajući nosioci, marševski poredak se određuje u dvije grupe, a grupisanje je prema formi i brzini nosioca.

Brži brodovi mogu maršovati nezavisno ili u skokovima, sačekujući sporije brodove u određenim rejonima, a zavisno od dužine marš-rute i ostalih elemenata.

Posebnu pažnju pokloniti procjeni brzine na pojedinim dijelovima marš-rute za glisere, zavisno od meteoroloških uslova, pri čemu koristiti iskustva iz mirnodopske obuke.

308. Pomorskodiverzantska jedinica maršuje kombinovano kada se marš nastavlja maršem kopnom, ili obrnuto, ili kada se dijelovi PDJ prevoze morem, a pojedini dijelovi istovremeno kopnom.

U prvom slučaju posebno je važna sinhronizacija dolaska marševskih kolona u rejon (mjesto) prekrcaja jedinice, ugovaranje sigurnih znakova raspoznavanja, a po potrebi i zaštita rejonu (mjesta) prekrcaja jedinice drugim snagama.

Pri angažovanju drugih snaga za obezbjeđenje rejonu (mjesta) prekrcaja posebnu pažnju posvetiti zaštiti tajnosti prirode i namjene jedinice koja se obezbjeđuje.

309. Planiranje i izvršenje marša u nadležnosti je komande PDJ.

Odluka za marš komandanta PDJ izrađuje se u obliku »šeme odluke« i osnovni je borbeni dokument za marš.

Elementi koji se ne mogu prikazati na karti formulišu se tekstualno u vidu »uputstva za izvršenje marša«.

Odluku za marš komandant jedinice, načelno, saopćava potčinjenim komandantima usmeno.

Izuzetno, ako to zbog rastresitog rasporeda dijelova diverzantske jedinice koji učestvuju na maršu nije moguće, odluka se može saopćiti i sredstvima veze, kratkim borbenim naređenjem.

310. Ako se pokret jedinice planira kao dio izvršenja borbenog zadatka u kontinuitetu (kada se na marš nastavlja podilaženje objektu napada), onda se on tretira kao faza diverzije (ubacivanje) te se ne planira posebno, niti se za njega izrađuju posebni borbeni dokumenti.

U tom slučaju planiranje i priprema marša je u okviru planiranja i pripreme diverzije u cjelini kao njen integralni dio.

2) Prevoženje

311. Pomorskodiverzantska jedinica se, načelno, prevozi u uslovima za nas povoljne operativno-taktičke ili taktičke situacije u određenom rejonu.

Prevoziti se može svim sredstvima i u svim ambijentima (transportnom avijacijom, helikopterima, brodovima, podmornicama, motornim vozilima itd.).

Diverzantske jedinice se prevoze na osnovu naređenja pretpostavljene komande, a po načelima upotrebe jedinice koja prevozi.

U fazi planiranja prevoženja pomorskodiverzantska jedinica upućuje svog predstavnika u jedinicu koja će je prevoziti. Pri tome PDJ određuje vrijeme dolaska u rejon (mjesto) prevoženja, a ostale elemente određuje komanda jedinice koja prevozi.

2. — ODMARANJE

312. Pomorskodiverzantska jedinica se odmara radi:

— oporavka nakon dugotrajnih marševa a pred izvršenje diverzantskih dejstava,

— popune ljudstvom i materijalno-tehničkim sredstvima i pripreme za naredna dejstva,

— prijema obavještajnih podataka i taktičke pripreme i uvježbavanja za naredna dejstva.

313. Jedinica se odmara na kopnu, obalnom rubu i otocima, uvijek na pokrivenom terenu, u skrivenim uvalama, i po pravilu van naseljenih mjesta.

Rejon za odmaranje treba da omogući prirodno maskiranje, zaštitu od loših meteoroloških uslova, dobar pregled okolnog terena, prikriven ulazak i izlazak iz rejona odmaranja, kao

i dobre uslove za održavanje veze među pojedinim dijelovima jedinice i tih dijelova sa pretpostavljenom komandom.

Pored toga, rejon za odmaranje treba da omogući izvlačenje ili angažovanje pojedinih dijelova izdvojenim pravcima, ali i njihovo brzo koncentrisanje i skupno angažovanje.

314. U rejonu odmaranja koristi se samo signalna, kurirska i telefonska veza.

Radio-veza se koristi samo pri iznenadnoj pojavi ili napadu neprijatelja, za što se koriste kratki pripremljeni signali.

315. Diverzantska jedinica se odmara u bivacima, po manjim dijelovima na rastojanju među odredima do 500 m.

Pored veličine jedinice, na rastojanje među njenim dijelovima utječe konfiguracija i pokrivenost terena i taktička situacija.

316. U toku odmaranja PDJ uvijek organizuje borbeno obezbjeđenje.

Komandant jedinice u rejonu odmaranja određuje dežurnu jedinicu jačine do 1/3 jedinice koja se odmara.

317. Odmaranje se reguliše zapoviješću koja sadrži:

- podatke o neprijatelju, posebno o mogućnostima upotrebe specijalnih snaga,
- podatke o našim snagama,
- zadatke odreda u toku odmaranja,
- rejon razmještaja nižih jedinica i zadatak u toku odmaranja, postupak pri iznenadnom napadu sa zemlje i iz vazdušnog prostora, zborna mjesto za svaku osnovnu jedinicu i pravac pokreta,
- način i redoslijed dolaska jedinice u rejon za odmaranje,
- obavještajno-bezbjednosno, borbeno, inženjerijsko i pozadinsko obezbjeđenje,
- organizovanje KM,
- organizovanje saradnje sa jedinicama JNA, TO, DPZ i društvenih struktura.

318. Za vrijeme odmaranja PDJ se u pozadinskom smislu oslanja, ako za to postoje uslovi, na pretpostavljenu komandu ili odgovarajuće teritorijalne organe.

Kad god je to moguće, jedinica se rasterećuje nepotrebnim materijalno-tehničkim sredstvima, a ranjenike i bolesne ostavlja na liječenje organima na terenu.

319. Prije odlaska iz rejonu u kome se odmarala jedinica uništavaju se svi tragovi boravka, posebno oni koji bi mogli upućivati na vrstu i jačinu jedinice i na pravac njenog daljnjeg kretanja.

Glava V

OBEZBJEĐENJE BORBENIH DEJSTAVA

1. — OPŠTE ODREDBE

320. Cilj obezbjeđenja pomorskodiverzantskih dejstava i jedinica pomorskih diverzanata odnosi se na stvaranje što povoljnijih uslova za otkrivanje neprijatelja, sprečavanje iznenađenja, zaštitu pomorskih diverzanata i njihovih sredstava te otklanjanje posljedica dejstava neprijatelja.

321. Borbena dejstva se obezbjeđuju mjerama i postupcima PDJ u pripremi i tokom samostalnih dejstava u okviru vlastitih mogućnosti, a kada jedinica sadejstvuje s drugim jedinicama, obezbjeđenje se pojačava mjerama i postupcima jedinica s kojima sadejstvuje.

322. Zbog specifičnosti postupaka u dejstvima i ograničenih mogućnosti, PDJ samostalno izviđaju, maskiraju se i osiguravaju, dok se za ostale vrste borbenog obezbjeđenja oslanjaju na druge jedinice, pretpostavljene komande, organe vlasti i DPZ.

323. Obezbjedenje borbenih dejstava pomorskih diverzanata se planira, organizuje i sprovodi u svim vidovima i oblicima borbenih dejstava, u suradnji i sadejstvu. Ono obuhvata:

- obavještajno obezbjeđenje,
- moralne pripreme i psihološki rad,
- bezbjednost i samozaštitu,
- inženjerijsko obezbjeđenje,
- protivnuklearno-hemijsko-biološko obezbjeđenje,
- pozadinsko obezbjeđenje,

- hidrometeorološko i hidronavigacijsko obezbjeđenje,
- maskiranje,
- borbeno osiguranje.

2. — OBAVJEŠTAJNO OBEZBJEĐENJE

324. Obavještajno obezbjeđenje borbenih dejstava pomorskih diverzanata sadrži mjere, postupke i aktivnosti radi prikupljanja, obrade i korištenja obavještajnih podataka o neprijatelju, mjestu borbenih dejstava, njegovim mogućnostima i uslovima, a koji obezbjeđuju otkrivanje objekata pomorskodiverzantskih dejstava. Obavještajne podatke PDJ pružaju pretpostavljene komande koje planiraju i organizuju obavještajni rad, prikupljaju i obrađuju obavještajne podatke. U okviru svojih mogućnosti PDJ samostalnim izviđanjem dopunjuju obavještajne podatke s posebnim težištem na otkrivanju ciljeva na kopnu i obalnom rubu prikladnih za diverziju.

325. Posebnu ulogu u prikupljanju i obradi obavještajnih podataka ima obavještajni organ PDJ. Njegova je dužnost da od primljenih podataka od pretpostavljene komande, sadejstvujuće jedinice, DPZ u zoni dejstva i vlastite jedinice odabere one koje će najviše koristiti pomorskim diverzantima. Na temelju tih podataka procjenjuju se snage, mogućnosti i namjere neprijatelja te njegove slabosti kako bi diverzija bila što uspješnija. Obavještajni podaci se prvenstveno prikupljaju na teritoriji neprijatelja, u zahvatu fronta, na PZT i na vlastitoj teritoriji, s težištem na podatke o važnim vojnim, privrednim i političkim objektima. Primljeni podaci neprekidno se obrađuju i provjeravaju.

326. Obavještajno obezbjeđenje ima poseban značaj u obezbjeđenju borbenih dejstava pomorskih diverzanata. Njemu se poklanja posebna pažnja i organizuju dodatni obavještajni punktovi i akcije radi omogućavanja i olakšavanja dejstava pomorskih diverzanata, ali i akcija i postupaka na diplomatskom i političkom planu. Sve akcije se sinhronizuju na nivou VPO. Ona koordinira obavještajno obezbjeđenje diverzantskih akcija na JPV.

3. — MORALNE PRIPREME I PSIHOLOŠKI RAD

327. Moralno-vaspitno obezbjeđenje borbenih dejstava pomorskih diverzanata sadrži plansko, organizovano i stalno poduzimanje mjera i postupaka radi izgrađivanja i održavanja visokog borbenog morala svih pripadnika PDJ. Polaznu osnovu mjera i aktivnosti moralno-vaspitnog obezbjeđenja čini stanje u jedinici i na teritoriji izvođenja borbenih dejstava, procjena stanja neprijatelja i ostalih faktora koji bitno utječu na pripremu i upotrebu PDJ.

328. Sadržaj moralnog obezbjeđenja čini praćenje i stalno jačanje stanja morala, neposredne pripreme jedinica i svakog pojedinca za predstojeće zadatke.

Pri planiranju i organizovanju moralno-vaspitnog obezbjeđenja posebno se vodi računa o informisanju, postupnom prilagođavanju uslovima borbenih dejstava, organizovanju svih obezbjeđenja, uključivši i prihvatanje pomorskih diverzanata po izvršenom zadatku.

329. Mjerama i postupcima moralno-vaspitnog obezbjeđenja stvaraju se uslovi za uspješnu pripremu, podizanje borbenog morala jedinica i pomorskih diverzanata, sticanje sigurnosti, osjećaj odgovornosti.

Moralno-vaspitno obezbjeđenje u pomorskodiverzantskim jedinicama obuhvata mjere i postupke od planiranja, organizovanja, pripreme, izvršenja zadatka do prihvata grupa, para i pojedinačnih pomorskih diverzanata i izvršenja zadatka.

Neprekidnim praćenjem, obučavanjem, planskom obradom i brigom za podizanje morala, patriotizma i opravdanosti borbenog otpora protiv neprijatelja u PDJ stvaraju se uslovi za uspješnu pripremu, organizaciju i izvođenje dejstava u svim uslovima.

330. Uslov za prijem kandidata u PDJ su njihove moralne osobine. Na ovoj osnovi i dobrovoljnosti prilikom stupanja u redove PDJ temelji se moralna priprema pomorskih diverzanata za izvođenje namjenskih zadataka. Moralno jedinstvo u cjelokupnoj jedinici s visokim borbenim moralom pomorskih diverzanata, starješina i komandi, uslov su za uspješno organizovanje i izvođenje zadataka. Osnova za to je: prihvatanje karaktera i ciljeva koncepcije opštenarodnog odbrambenog rata, zasnovanog na bogatim revolucionarnim tradicijama naše

NOB-e, posebno partizanskih dejstava, razvijanje povjerenja u borbene mogućnosti vlastitih snaga i sredstava i stvaranje uslova gdje svaki pomorski diverzant svjesno i požrtvovano, uz želju da postigne uspjeh, savjesno izvršava svoje obaveze i zadatke.

331. Moralna priprema pomorskih diverzanata je izuzetno značajna u cjelokupnom procesu pomorskodiverzantskih dejstava. Sa grupom pomorskih diverzanata koja prvi put učestvuje u borbenom zadatku priprema je drugačija nego sa grupom koja je već bila na zadatku.

S obzirom na velika i stalna psihofizička naprezanja specijalnog rata, u moralnoj pripremi se moraju ostvariti slijedeće aktivnosti:

- pravovremeno, istinito i neprekidno informisanje pomorskih diverzanata o vojno-političkoj situaciji u zemlji i svijetu i upoznavanje s novinama u svijetu iz domena ronilaštva i diverzije,

- objašnjenje značaja i zadataka PDJ i uloge svakog pomorskog diverzanta u izvođenju pomorskodiverzantskih dejstava, kao i razvijanje motivisanosti za efikasno i potpuno izvršenje svakodnevnih zadataka,

- angažovanje kolektiva na jačanju discipline, drugarstva i brige za ljude uz razvijanje mržnje prema neprijatelju,

- popularisanje svakog uspjeha pojedinaca i PDJ u cjelini i objašnjenje eventualnih neuspjeha uz objektivno i realno analiziranje slučaja,

- ukazati realno na sve poteškoće na koje će pomorski diverzant naići tokom zadataka, počevši od samoodricanja pa do mogućeg gubitka života,

- organizovanje odmora i rekreacije za grupe pomorskih diverzanata koje su se vratile sa zadatka.

Plan mjera i aktivnosti za moralno-vaspitne pripreme u jedinici izrađuje pomoćnik komandanta za politički rad nakon procjene stanja morala vlastitih snaga.

Izuzetan utjecaj na moral i druženje pomorskih diverzanata u toku pripreme i izvođenja pomorskodiverzantskih dejstava imaju sve starješine, od vođe pare do komandanta odreda.

Moralno-vaspitne pripreme se obavljaju putem informisanja, sastanaka vojnog kolektiva, pare, grupe, zborova pomorskih diverzanata, proslava, razgovora i raznim drugim angažovanjem svih subjekata u PDJ.

1) Psihološke pripreme

332. Psihološke pripreme pomorskih diverzanata za dejstva sastavni su dio moralno-vaspitnog obezbjeđenja. Specifičnost borbene obuke i vaspitanja, izlaganje izuzetnim fizičkim i psihičkim naporima u toku uvježbavanja zahtijevaju posebnu psihološku pripremu. Pomorski diverzanti najčešće djeluju u surovom ambijentu, te moraju biti spremni na odricanje, dugotrajno iscrpljivanje, a ponajčešće za samostalno izvršavanje zadataka. To u određenom vremenskom periodu, može izazvati raznovrsne povrede i poremećaje. Radi preventivnog djelovanja i saniranje stanja, komande koje planiraju, organizuju i izvode pomorskodiverzantska dejstva dužne su organizovati i psihološke pripreme pred svako izvršenje zadatka. Psihološke pripreme obuhvataju jačanje moralno-voljnih kvaliteta, moralne čvrstine i odlučnosti i spremnosti na žrtve.

4. — BEZBJEDNOST I SAMOZAŠTITA

333. Bezbjednost i samozaštita pomorskih diverzanata izuzetno su važne u aktivnostima zaštite od svih oblika djelovanja neprijatelja, posebno obavještajnih i specijalnih jedinica. Zbog specifičnosti svojih zadataka, PDJ su posebno zanimljive u prethodnim dejstvima, pa se shodno tome planira odgovarajuća zaštita u mjestu stalnog boravka, u kretanju i na izvršenju zadataka. Preventivne mjere bezbjednosti i samozaštite obuhvataju razvijanje svijesti, odgovornosti, osjećaj budnosti i samoinicijative u sprečavanju djelovanja neprijatelja i oticanja vlastitih podataka. Neophodno je u svih pojedinaca i u PDJ jačati svijest o idejnom jedinstvu, čvrstom vojnom kolektivu, sprečavati psihološko-propagandnu djelatnost neprijatelja, suzbijati nastajanje panike, straha i ostalih negativnih utjecaja, otkrivati djelovanje obavještajnih službi vanjskog i unutrašnjeg neprijatelja.

334. U izvršavanju pomorskodiverzantskih dejstava posebna se pažnja mora posvetiti sigurnosti i zdravstvenoj zaštiti ljudstva, sprečavanju oticanja tajnih vojnih podataka, i gubljenju dokumenata, zaštiti komandovanja i veze. Bez obzira na oslonac široko razvijenog i organizovanog sistema bezbjednosti i samozaštite u društvu, PDJ u svakodnevnom radu, obuci i vaspitanju, u pripremi i organizovanju borbenih dejstava du-

žne su vršiti poseban vid bezbjednosti i samozaštite ljudstva i sredstava u smislu kontraobavještajne djelatnosti, što se postiže redovnim informisanjem i bezbjednosnom obukom sastava i svakog pojedinca.

335. Bezbjednosna priprema obuhvata sve mjere, postupke i aktivnosti radi sačuvanja tajnosti priprema za predstojeći zadatak. Plan priprema izrađuje načelnik bezbjednosti u PDJ, a obuhvata mjere za zaštitu: ljudstva, sredstava, opreme, naoružanja i dokumentacije.

— U sklopu saradnje s ostalim subjektima ONO i DSZ, a posebno s mjesnim stanovništvom, pripaziti da ne otiču tajni vojni podaci i podaci o pripremi pomorskih diverzanata za zadatak.

— Planom se moraju predvidjeti mjere obavještajne zaštite jedinice, zatim mjere organizovanog suprotstavljanja neprijateljskom psihološko-propagandnom i političko-propagandnom pritisku te organizovanje stalnih mjera borbenog obezbjeđenja, bezbjednosti i samozaštite ljudstva.

336. U sklopu bezbjednosne pripreme pomorskih diverzanata za zadatak potrebno je predvidjeti sve za siguran boravak pomorskih diverzanata u moru, na kopnu koje kontroliše neprijatelj poštujući taktičko-tehničke karakteristike i osobine opreme, sredstava i naoružanja koje koriste pomorski diverzanti.

5. — INŽINJERIJSKO OBEZBJEĐENJE

337. Pomorskodiverzantske jedinice nisu opremljene i obučene za inženjerijsko obezbjeđenje borbenih dejstava. Za njihove potrebe to obavljaju inženjerijske jedinice i specijalizovane radne organizacije. S obzirom na to da pomorski diverzanti pretežno djeluju na teritoriji neprijatelja, na PZT i u zahvatu fronta, inženjerijsko obezbjeđenje načelno se obavlja u vrijeme mira, a težište se odnosi na inženjerijske maskirne radove i obezbjeđenje kretanja, tj. savlađivanja vodenih, prirodnih i vještačkih prepreka. Međutim, pomorskodiverzantske jedinice u borbenim dejstvima mogu obavljati manje zahvate savlađivanja minkoeksplozivnih i fortifikacijskih prepreka ili otvarati prolaze za potrebe drugih jedinica i sastava.

338. Zaprečavanje se može povjeriti PDJ tamo gdje to nije moguće ostvariti inženjerijskim ili plovnim jedinicama. Ovi se

zadaci planiraju i organizuju u sadejstvu s drugim jedinicama i u nadležnosti su pretpostavljene komande.

Utvrdjivanjem i maskiranjem uređuje se zemljište za izradu isturenih diverzantskih baza. One se mogu koristiti za planirani boravak u toku pripreme pomorskodiverzantskih dejstava, za prihvata diverzanata nakon zadatka ili kao oslonac za popunu i snabdijevanje intendantskim, tehničkim i ubojnim borbenim sredstvima.

339. U toku dejstava pomorski diverzanti se maskiraju da bi spriječili otkrivanje svojih namjera. Svaki obimniji rad na zaprečavanju, utvrđivanju, obezbjeđenju kretanja i maskirnim radovima može samo demaskirati PDJ i onemogućiti uspješno izvršenje zadataka.

6. — PROTIVNUKLEARNO, HEMIJSKO I BIOLOŠKO OBEZBJEĐENJE

340. Protivnuklearno, hemijsko i biološko obezbjeđenje (PNHBOb) preduzima se prilikom primjene nuklearnog, hemijskog i biološkog oružja i drugih sredstava za masovno uništavanje kako bi se zaštitilo ljudstvo i materijalna sredstva, preventivno djelovalo i sanirali gubici i pričinjena šteta na oružju i drugim materijalnim sredstvima. Pomorskodiverzantske jedinice provode PNHBOb u okviru svojih mogućnosti i opremljenosti u samostalnim dejstvima, a kada se prevoze vanformacijskim nosiocima, uklapaju se u zajedničke mjere PNHBOb koje se provode na teritoriji ili akvatoriji u zoni upotrebe NHB borbenih sredstava.

341. Pravovremenim planiranjem, organizacijom i primjenom mjera i postupaka PNHBOb djeluje se preventivno, umanjuju se ili potpuno izbjegavaju efekti biološko-hemijskog i dijelom nuklearnog oružja. U tu svrhu koriste se formacijska, mjesna i priručna sredstva za ličnu i kolektivnu zaštitu ljudstva, vode, artikala ishrane, materijalnih sredstava i naoružanja. Odgovarajućim postupcima zaobilazi se kontaminirani prostor ili se brzo uz posebne mjere forsira.

342. Pomorskodiverzantske jedinice provode NHB kontrolu u rejonima boravka, skloništima i u zoni borbenih dejstava, štite ljudstvo i materijalna sredstva te preduzimaju mjere i postupke na uklanjanju posljedica dejstava NHB borbenih sredstava. Na ovaj se način uklapaju u opšti sistem PNHBOb. Pri-

mjenu svih mjera i postupaka preventivnog djelovanja, zaštite i uklanjanja posljedica van svojih mogućnosti PDJ obavljaju osloncem na druge jedinice OS kao i ostale snage ONO i DSZ sa kojima sarađuju.

7. — POZADINSKO OBEZBJEĐENJE

343. Pozadinsko obezbjeđenje borbenih dejstava obuhvata mjere, radnje i postupke kojima se stvaraju povoljni materijalni i zdravstveni uslovi u organizaciji oružanih snaga u saradnji sa DPZ i osloncem na radne organizacije. Bitan preduslov za uspješna borbeno dejstvo je stvaranje pravovremenog, potpunog i neprekidnog pozadinskog obezbjeđenja jedinica, komandi i ustanova. Pomorskodiverzantske jedinice planiraju, organizuju i ostvaruju pozadinsko obezbjeđenje sredstvima i snagama i osloncem na druge jedinice i ustanove pretpostavljene komande. U toku dejstava one se oslanjaju na pozadinske organe i ustanove jedinica sa kojima sadejstvuju ili komande koje planiraju i organizuju sadejstvo i pomorskodiverzantska dejstva. U planiranju borbenih dejstava zahtjevi pomorskodiverzantskih dejstava moraju biti u skladu s materijalno-tehničkim mogućnostima jedinica koje dejstvuju. Jedinstveni oslonac obezbjeđenja materijalnih i drugih uslova je povezanost s DPZ u zoni odgovornosti i funkcionisanje djelatnosti privrede. Osnovu organizacije pozadinskog obezbjeđenja na JPV sačinjavaju mornaričkopozadinske i pozadinske baze. Na njih se, prema teritorijalnom principu, oslanjaju PDJ. Specifičnosti borbene obuke, vaspitanja i borbenih dejstava pomorskih diverzanata zahtijeva opskrbu jedinica specijalnom opremom i naoružanjem, posebno organizovanim sanitetskim zbrinjavanjem i stvaranjem odgovarajućih uslova baziranja pomorskih diverzanata. One se na taj način ne oslanjaju na sve vrste pozadinskog obezbjeđenja koje se planiraju i organizuju u zoni odgovornosti pretpostavljene komande. Pomorskodiverzantska jedinica ima prioritet u popuni, snabdijevanju i zbrinjavanju u svim funkcijama i službama pozadinskog obezbjeđenja.

1) Saobraćajno obezbjeđenje

344. Saobraćajno obezbjeđenje je dio pozadinskog obezbjeđenja. To je skup mjera i postupaka koje regulišu nadležnosti i obaveze učesnika u saobraćaju, korisnika transportnih

kapaciteta i organa — jedinica koje planiraju, organizuju, regulišu i kontrolišu saobraćaj i transport. U ovu vrstu pozadinskog obezbjeđenja ne spadaju operativna prevoženja s nosiocima (formacijskim i vanformacijskim) pomorskih diverzanata, u koje spadaju borbene jedinice (podmornice, ratni brodovi UPS, vazduhoplovi, diverzantske ronilice i brodovi iz sastava PDJ).

Saobraćajno obezbjeđenje pomorskih diverzanata i njihovih sredstava obavlja se vlastitim sredstvima i osloncem na mornaričkopozadinske i pozadinske baze i odjeljke, a izuzetno i na specijalizovane radne organizacije u zoni borbenih dejstava. U tu svrhu komanda PDJ raspolaže formacijskim sredstvima putnog saobraćaja (specijalna i putnička vozila za prijevoz ljudstva i diverzantskih sredstava, specijalna vozila za prevoženje i prekrcaj pomorskodiverzantskih podvodnih i površinskih sredstava te opreme i uređaja na kopnu) i pomorskog saobraćaja (transportne i ronilačke barkase, brzi desantni čamci i brod-baza za smještaj, obezbjeđenje i prevoženje pomorskih diverzanata i diverzantskih sredstava posebne namjene). Za obimnija prevoženja, obezbjeđenja i kontrole pomorskodiverzantske jedinice se oslanjaju na teritorijalno nadležne MPB, PB, odjeljke i baze vojnopomorskih uporišta.

2) Mornaričkotehničko i tehničko obezbjeđenje

345. U sastavu pozadinskog obezbjeđenja jedinica, komandi i ustanova organizirana je mornaričkotehnička i tehnička služba nadležna za pripremu, organizaciju i sprovođenje ove vrste obezbjeđenja. MT i TSl organizovana je na mirnodopskim pripremama i organizaciji koja omogućava snabdijevanje, održavanje i remont brodova i ostalih MT i TS u svim uslovima izvođenja borbenih dejstava. Organizacija i planiranje MT i TOb obavlja svoju funkciju na osnovu popunjenosti jedinica i ustanova MT i TMS, mogućnosti korišćenja mjesnih izvora, brodogradilišta, specijalizovanih radnih organizacija, pogona i radionica te procjene svih elemenata koji utječu na planiranje MT i TOb (gubici, utrošci, oštećenja, stanje u jedinicama i na teritoriji, zavisno od toka borbenih dejstava).

Osnovni izvori snabdijevanja jedinica i ustanova MT i TMS su materijalne rezerve koje se čuvaju u MT i tehničkim skladištima MPB i PB.

346. Komanda pomorskodiverzantskih jedinica u svom sastavu ima pozadinski organ i jedinicu za potrebe planiranja, organizacije i snabdijevanje pomorskih diverzanata specifičnom i ronilačkom opremom i naoružanjem te drugim MT i tehničkim sredstvima potrebnim za obuku, vaspitanje i pomorskodiverzantska borbeno dejstva. Pozadinski organ u okviru mogućnosti pozadinske jedinice iz vlastitog sastava planira i organizuje opravku, održavanje pojedinih MT i TMS, dok za ostala sredstva pravovremeno planira oslonac na pretpostavljenu komandu. U odeljenjima pozadinske jedinice u sastavu komande PDJ moguća je opravka i održavanje formacijske lakoronačke opreme (ronilački aparati na otvoreni i zatvoreni krug disanja), vanbrodskih motora i gumenih čamaca i podvodnih diverzantskih sredstava, dok remont svih ovih sredstava obavljaju isključivo specijalizovane radne organizacije.

347. Potrebno je preko mobilizacijske organizacije i mirnodopske formacije obezbijediti mogućnost i remontovanje svih navedenih specifičnih MT i TMS radi zaštite i postizanja visoke sigurnosti upotrebe pomorskih diverzanata na obuci i u borbenim dejstvima. Održavanje, opravka i remont brodova i plovni sredstava je osloncem na mornaričkotehničke remontne zavode, MT i tehničke radionice i specijalizovane radne organizacije. Održavanje, popravka i remont ostalih MT i TMS je kao i u drugim mornaričkim jedinicama UPS.

3) Intendantsko obezbjeđenje

348. Intendantsko obezbjeđenje pomorskih diverzanata planira, organizuje i sprovodi pozadinski organ komande PDJ preko vlastite pozadinske jedinice ili skladišta i osloncem na MPB i PB na teritorijalnom području. U ovu vrstu pozadinskog obezbjeđenja spadaju osnovne djelatnosti snabdijevanja, ishrane, odijevanja, obezbjeđenje sredstava za boravak i smještaj u čvrstim objektima druge djelatnosti za očuvanje zdravlja i psihofizičkih sposobnosti ljudstva.

349. U miru se intendantsko obezbjeđenje organizuje u stalnom mjestu boravka osloncem na pozadinske baze. Snabdijevanje treba da je stalno prema pripadajućem pravilniku o ishrani pomorskih diverzanata i normama pripadanja ostale intendantske opreme. Prilikom izvršavanja zadataka na moru

ishrana i smještaj je na vlastitom brodu — bazi pomorskih diverzanata ili u nekoj od plovniha jedinica na koju se PDJ oslanja u toku borbenih dejstava. Za višednevni boravak na samostalnim zadacima pomorskim diverzantima se dodjeljuje posebno pripremljeni dnevni obrok »OKPD« koji zadovoljava potrebe nadoknade maksimalnih naprezanja i utroška energije. Važno je pravilno razmjestiti intendantska MS po diverzantskim bazama na očekivanim pravcima dejstava i odgovarajući smještaj i rekreaciju po izvršenom zadatku ili radi pripreme za naredna dejstva. Usavršavanjem tehnologije ishrane i spremanja potrebno je PDJ što više osamostaliti.

4) Sanitetsko obezbjeđenje

350. Sanitetskim obezbjeđenjem ostvaruju se zdravstveni uslovi za život, rad i borbeni dejstva. Sprovode ga sanitetske službe i obuhvata preventivno-medicinsku zaštitu, sanitetsko snabdijevanje, zbrinjavanje povrijeđenih i oboljelih.

351. Komande PDJ u okviru pozadinskog organa planiraju, organizuju i sprovode zdravstvenu zaštitu i obezbjeđenje ljudstva na garnizonom principu, dok se ljudstvo na ronilačkim i diverzantskim dužnostima zbrinjava samostalno preko vlastitih sanitetskih organa i osloncem na specijalizovane sanitetske ustanove. Ljudstvo u moru se oslanja na formacijska brodska sredstva (rekompresione komore, brodske apoteke), a po potrebi se koriste višeodsečne rekompresione komore uz obavezno prisustvo ljekara ili medicinskih tehničara Instituta za pomorsku medicinu. U svemu tome obavezno je striktno poštovanje odredbi »Pravila ronjenja«. Dužnost sanitetskog organa komande PDJ je da neprekidno prati zdravstveno stanje i psihofizičku kondiciju, redovito organizuje periodične preglede ljudstva na ronilačkim i diverzantskim dužnostima i popunjava i kontroliše stanje sanitetske opreme.

352. Sanitetsko-zdravstvena priprema se sastoji od mjera i postupaka za stvaranje najpovoljnijih zdravstvenih uslova za život i rad pomorskih diverzanata i za izvođenje namjenskih zadataka.

Ova priprema obuhvata:

- zaštitu i zdravstveno obezbjeđenje pomorskih diverzanata,
- zbrinjavanje bolesnih i ranjenih pomorskih diverzanata.

Zdravstvena priprema se zasniva na općim principima i specifičnostima karakterističnim za protivdiverzantska dejstva. Pored općih mjera obuhvata i specifične mjere za obezbjeđenje zdravstvenog stanja pomorskih diverzanata i poboljšanja njegovih psihofizičkih sposobnosti i kondicije.

353. Preventivno-medicinski rad se sastoji od zdravstvenog nadzora (medicinska selekcija, šestomjesečni i sedmični ljekarski pregled), sanitetskog nadzora (kontrola opreme za ronjenje) i zdravstveno-vaspitnog rada (odvikavanje pomorskih diverzanata od pušenja, alkohola, jake kalorične hrane neposredno prije početka ronjenja i privikavanja na uredan sportski život).

354. Nastavne aktivnosti obuhvataju osnovnu obuku, specijalističku obuku i prekvalifikacionu obuku radi osposobljavanja pomorskih diverzanata za pružanje neposredne prve pomoći unesrećenom drugu ili samom sebi.

355. Sanitetsko obezbjeđenje u užem smislu je skup svih preventivnih mjera i postupaka koji se planiraju i poduzimaju posebno za svako pomorskodiverzantsko dejstvo, a posebno u moru radi sprečavanja pojave specifičnih oboljenja ronilaca — pomorskih diverzanata prilikom dejstva u moru.

356. Organizovanje zbrinjavanja povrijeđenih i oboljelih pomorskih diverzanata u toku pripreme borbenih dejstava je preko sanitetske stanice u rejonu razmještaja jedinice. U toku pomorskodiverzantskih dejstava lakše povrijeđeni i oboljeli se zbrinjavaju vlastitim snagama i sredstvima.

Teže povrijeđeni i oboljeli diverzant evakuiše se u tajne bolnice na PZT. Zbog nedostatka Sn MS i neredovitosti snabdijevanja, nameće se potreba korištenja improvizovanih i adaptiranih sredstava u zbrinjavanju povrijeđenih i oboljelih. Za evakuaciju pomorskih diverzanata koristiti sva moguća sredstva, a u pripremnom periodu iznalaziti mjesta i preduzimati sve da u određenom momentu mogu djelovati tajne bolnice, skladišta i skloništa Sn MS. Strogo poštivanje tajnosti je prije-ko potrebno.

8. — HIDROMETEOROLOŠKO I HIDRONAVIGACIJSKO OBEZBJEĐENJE

357. Važno mjesto u planiranju, organizaciji i izvođenju pomorskodiverzantskih dejstava ima hidrometeorološko i hidronavigacijsko obezbjeđenje.

Procjenom hidrometeoroloških uslova i praćenjem situacije utječe se na planiranje zadataka, izbora ciljeva dejstva, borbenih sredstava i na izbor nosioca pomorskih diverzanata. Hidrometeorološka osmatranja i prognoze obavljaju se u vlastitoj organizaciji i u saradnji sa specijalizovanom službom na moru.

Hidronavigacijsko obezbjeđenje posebno je važno radi praćenja hidrografske situacije, proučavanja rejona povlačenja i ronjenja i uspješnog savlađivanja složenih navigacijskih područja.

9. — MASKIRANJE

358. Maskiranje je složeno i maštovito obezbjeđenje borbenih dejstava PDJ radi prikrivanja vlastitih namjera, sastava jedinice i sredstava. Maskiranjem se nastoji spriječiti ili umanjiti mogućnost izviđanja i osmatranja od neprijatelja i time obezbijediti tajnost kretanja i manevra. Sprovodi se formacijskim i priručnim sredstvima, a može biti strategijsko, operativno i taktičko.

Pomorskodiverzantske jedinice načelno se taktički maskiraju, ali je vrlo značajno grupno i pojedinačno maskiranje zbog specifičnosti upotrebe pomorskih diverzanata i njihovih sredstava. Kvalitetno maskiranje je preduslov za uspješnost pomorskodiverzantskih dejstava. Njime se postiže iznenađenje, moguće je neometano ubacivanje i približavanje cilju dejstva.

Pored klasičnog maskiranja, prikrivanja i prerušavanja, primjenjuje se i maskiranje pokretom i manevrom. Ovaj način maskiranja pomorskodiverzantske jedinice ne primjenjuju zbog nedovoljnih snaga za to, pa se one oslanjaju na druge jedinice koje mogu imitirati lažna diverzantska dejstva i pokrete pomorskih diverzanata kako bi zavarale neprijatelja o mjestu i vremenu borbenih dejstava.

359. Pojedinačno i grupno maskiranje zavisi od cilja i rejona dejstva, upotrebe nosilaca i pomorskodiverzantskih sredstava te iskustva, inicijative i snalažljivosti. Cilj ovog maskiranja je da za kratko vrijeme omogući pomorskim diverzantima tajnost pokreta i prisustva u zoni dejstva. Maskiranje je potrebno za sve faze pomorskodiverzantskog dejstva, uključivši i prihvrat pomorskih diverzanata nakon napada. Naročitu požnju posvetiti maskiranju boravka pomorskih diverzanata u rejonu baziranja i u toku pripreme i organizovanja diverzantskih dej-

stava kroz zaštitu tajnosti i sprečavanja oticanja tajnih vojnih podataka. Prilikom svake pripreme za dejstva prekinuti vezu s kopnom, a bitne elemente zadatka saopćavati pred samo upućivanje iz rejonu baziranja.

Maskirnu disciplinu primjenjivati prilikom svakog uvježbavanja i izvođenja borbenih zadataka.

10. — BORBENO OSIGURANJE

360. Borbeno osiguranje PDJ obuhvata mjere, postupke i aktivnosti PDJ i svakog njenog dijela radi vlastite zaštite, očuvanja borbenih mogućnosti i sredstava te stvaranja uslova za odmaranje, kretanje, pripremu i izvođenje pomorskodiverzantskih dejstava.

Pomorskodiverzantske jedinice ne mogu izdvojiti posebno namijenjene snage za borbeno osiguranje, te se ono povjerava drugim jedinicama.

361. Pomorskodiverzantska jedinica i svaki njen dio se za svako pomorskodiverzantsko dejstvo osigurava borbenim osiguranjem, a na maršu, u rejonima baziranja i u drugim situacijama van neposrednog dodira sopstvenim osiguranjem (stražom, patrolom i osmatračem). Na maršu i u rejonima baziranja, na moru, otocima, obali, u sadejstvu sa ostalim snagama ONO na vojištu, u borbenim dejstvima PDJ organizuje integralno ili samostalno izviđačko-osmatračko (vidi t. 278—285), protivbrodsko, protivdiverzantsko, protivvazdušno, protivelektronsko, protivminsko borbeno osiguranje.

Borbeno osiguranje se na maršu sprovodi isturanjem osiguravajućih dijelova na najosjetljivije tačke u vidu izviđačkih patrola. Jedinica pak poduzima posebne mjere i postupke za zaštitu borbenih sredstava i ljudstva.

362. Protivdiverzantskim osiguranjem se otežavaju i onemogućavaju sve vrste napada neprijateljskih diverzanata na PDJ. Načelno vođenje borbe protiv neprijateljskih diverzanata u sklopu opšte PDivO rejonu i teritorije obrađeno je u dijelu o protivterorističkim i protivdiverzantskim dejstvima (vidi t. 273—275).

1) Protivvazdušno obezbjeđenje

363. Protivvazdušno obezbjeđenje (PVO) u PDJ kao mjera borbenog osiguranja posebno se ne organizuje, već obuhvata samo službu vazdušnog osmatranja i javljanja i preduzimanja mjera protivvazdušne zaštite. PDJ se uklapa u postojeću organizaciju PVO koja se zasniva na maskiranju, rastresitom rasporedu, izboru vezova za plovna sredstva koji otežavaju napade iz vazduha, promjenama veza i u okviru postojećeg sistema organizacije protivavionske vatre. U rejonima razmještaja rastojanje između vodova treba biti 400 do 800 m, zavisno od zemljišnih uslova.

U sklopu protivvazdušnog obezbjeđenja komanda PDJ organizuje grupu za otklanjanje posljedica nastalih dejstvom neprijateljske avijacije, te pružanje pomoći.

Mjere protivvazdušne zaštite jedan su od najvažnijih elemenata protivvazdušnog osiguranja i treba ih maksimalno provoditi.

2) Protivelektronsko obezbjeđenje

364. Protivelektronsko osiguranje, kao dio protivelektronskog obezbjeđenja PDJ, zasniva se na pasivnim mjerama zaštite. Zabranjena je upotreba elektronskih sredstava veza i podvodnog osmatranja i veze u rejonima i van rejona baziranja ako nisu u sklopu sa planom upotrebe PDJ i pravilima upotrebe pojedinih vrsta veze i sredstava podvodnog osmatranja. Plan protivelektronskog osiguranja mora biti dio plana svih dejstava pomorskih diverzanata.

3) Protivminska odbrana

365. Protivminsko osiguranje kao dio protivminske odbrane zasniva se na primjeni protivminskih mjera na maršu i za vrijeme izvršenja zadatka, i to:

- izbor rute i razmagnetisanje plovniha sredstava, ronilačke opreme i ronilica,
- obavješćavanje o minama i kontrolno-zaštitnoj službi na prolazima kroz opasno područje i prepreke.

4) Protivbrodska odbrana

366. Protivbrodsko osiguranje je dio protivbrodske odbrane. Organizuje ga nadležna komanda vojnopomorskog sektora a u pojedinim fazama izvršenja diverzantskih zadataka i Komanda VPO. Postiže se dejstvom drugih snaga po neprijateljskim brodovima, te slušanjem TO (OSOJ) i stalnim praćenjem situacije.

Glava VI

OBUKA I VASPITANJE

1. — IZBOR KADRA ZA POMORSKODIVERZANTSKE JEDINICE

367. Namjena i zadaci pomorskih diverzanata utječu na principe i kriterije u izboru, prijemu, školovanju i usavršavanju pomorskih diverzanata. Cilj izbora jeste da se obezbijedi popuna PDJ kvalitetnim i sposobnim kadrom, visoko motiviranim za zadatke pomorskog diverzanta.

368. S obzirom na to da su pomorski diverzanti specijalno obučene i osposobljene starješine za dejstva na JPV, unutrašnjim plovnim putevima, na PZT i teritoriji protivnika, školovanje i izbor kadra nameću stroge kriterije. Veliki odliv, te relativno kratak radni vijek aktivne službe pomorskog diverzanta značajan je za subjekte koji koncipiraju upotrebu PDJ. U PDJ ljudski je faktor odlučujući te se od njih zahtijeva posjedovanje izuzetnih moralnih, psihofizičkih, zdravstvenih i vojnostručnih kvaliteta.

369. Za prijem kandidata u PDJ treba voditi računa o slijedećem:

- da se za tu službu kandidati dobrovoljno opredijele,
- da imaju najmanje srednje obrazovanje za starješine,
- da su psihofizički zdravi i sposobni za dužnost pomorskog diverzanta,
- da su odličnih moralnih kvaliteta,
- da su fizički sposobni i motivisani za poziv pomorskog diverzanta.

370. Prijem pomorskih diverzanata izvoditi strogo prema posebnom uputstvu nadležnih komandi. Nekada se opšti kriteriji ne moraju uvažavati u traženju određenog obrazovnog pro-

fila stručnosti. Posebne obaveze komandi jedinica JNA za prijem kandidata za pomorskog diverzanta propisane su posebnim uputstvom.

2. — SPECIFIČNOSTI OBUKE I OBUČAVANJA

371. Opšti cilj borbene obuke i vaspitanja je da se pomorski diverzanti osposobe za uspješno izvođenje pomorskodiverzantskih dejstava u svim oblicima oružane borbe. Kroz sprovođenje obuke obezbijediti da pomorski diverzanti spoznaju društvenu uslovljenost ONO, oblike i komponente, steknu predstavu o ratu, mjestu i ulozi čovjeka, posebno na moru, prihvate ONO kao jedino moguću alternativu odbrane i zaštite, da shvate svoju ulogu i obavezu u odbrani zemlje od bilo kog agresora i u svim ratnim situacijama. Opći cilj obuke pomorskih diverzanata realizovati kroz:

- osposobljavanje pomorskih diverzanata za vrhunsko rukovanje i upotrebu naoružanja, sredstava i opreme pomorske diverzije u svim uslovima,

- da poznaju taktiku upotrebe i izvođenje diverzantskih dejstava, taktička načela i ciljeve,

- da se osposobe za diverzantske zadatke na moru, kopnu koristeći formacijska, pridata i priručna sredstva,

- da poznaju potencijalnog agresora i budu sposobni za izviđačko-obavještajne zadatke,

- da steknu snalažljivost i inicijativu u izvršenju diverzantskih zadataka,

- da su sposobni da se prilagođavaju novonastaloj situaciji, uslovima i sredini u kojoj dejstvuju,

- da razvijaju visok stepen odgovornosti, lične hrabrosti, odlučnosti, upornosti, samouvjerenosti, hladnokrvnosti i samopouzdanja,

- da se osposobe za velike napore u različitim sredinama,

- da steknu visoku fizičku kondiciju,

- da steknu zavidnu vještinu borenja i preživljavanja.

372. Pomorski diverzanti se moraju obučavati za sve vrste ronjenja, upravljanje motornim vozilima, čamcima, moraju znati jezik potencijalnog agresora, padobranstvo i druge stručne oblasti.

373. Diverzantska obuka je specijalistička. Preduslov za nju je uspješno završena osnovna vojnostručna obuka. Obuka se izvršava na osnovu posebnog plana i programa borbene obuke u RM i programa i tematskog plana obuke za pomorske diverzante.

374. Pomorski diverzanti se školuju na kursu koji traje 6 mjeseci. Ono se potom nastavlja obukom po specijalnostima i usavršavanjem radi sticanja vojnostručnih znanja i psihofizičkih sposobnosti. Obuka se nastavlja i u posebnim školama i nastavnim centrima nekih rodova sa težištem na:

- rukovanju diverzantskim sredstvima i naoružanjem,
- taktičko-tehničkim postupcima u izvođenju diverzantskih akcija,
- psihofizičkom vaspitanju.

3. — OBUKA

375. Ciljevi obuke su da pomorski diverzanti budu:

- idejno svjesne i stabilne ličnosti,
- da do majstorstva ovladaju diverzantskim sredstvima i opremom,
- snalažljivi i sposobni za brzu orijentaciju na svakom zemljištu,
- vješti i brzi u upotrebi naoružanja,
- sposobni za brzo i nečujno kretanje i savladavanje prepreka,
- sposobni za brzo raspoznavanje borbenih sredstava i objekata,
- spretni u borilačkim vještinama i borbi izbliza,
- snalažljivi u složenim situacijama,
- samostalni u izvršenju diverzantskih akcija,
- odvažni, hrabri i inicijativni,
- sposobni da se služe jezikom agresora.

Osnovni način obuke je praktična obuka na poligonima, zemljištu (akvatoriji), modelima i vježbaonicama.

Primijenjeno-praktični karakter obuke pomorskih diverzanata ogleda se u planskom izvođenju postupaka na kopnu i u moru, poštujući mjesto, vrijeme i materijalno obezbjeđenje obuke.

376. Diverzantske zadatke u obuci na zemljištu (akvatoriji), objektima i modelima postavljati u vidu problema. Njih

treba često mijenjati kako bi se diverzanti aktivirali na razmišljanje i potakla originalna rješenja, kreativnost, samoinicijativa i uvjerenje o mogućnosti izvršenja diverzije i u najtežim uslovima. Preko 50% obuke izvoditi noću u lošim meteorološkim uslovima.

377. U rukovanju diverzantskim sredstvima pomorske diverzante naročito osposobiti za rukovanje MES, gađanju i prilagođavanju zemljišnim uslovima. Taktičkom obukom inspirirati kreativnost jer samo originalni taktički postupci i naoružanje mogu iznenaditi neprijatelja. Šablon u diverzijama nije dozvoljen. Diverzantska akcija mora obilovati varkama prilagođenim borbenim uslovima. To obećava uspjeh i protiv naj-suvremenije uvježbanog i opremljenog neprijatelja. Diverzantska dejstva su čvrsto povezana s obavještajnim aktivnostima, i njih treba permanentno ugrađivati u obuku.

378. Kroz fizičko vaspitanje osposobiti pomorske diverzante za savladavanje prepreka i prostora na razne načine. Tu je važna odvažnost, upornost, izdržljivost i druge osobine. Važan aspekt fizičke obuke je i ovladavanje borilačkim vještinama.

379. Sve uslove u procesu obuke maksimalno približiti ratnim. Bitno je da pomorski diverzanti budu priviknuti na život i borbu u nenormalnim uslovima. Nastavni objekti i vježbališta treba da pruže ambijent koji objedinjava više radnji i postupaka u nastavnom procesu na koje će naići diverzanti u izvršenju zadataka u ratu.

380. Objekti moraju biti obezbijeđeni svim tehničkim sredstvima zaštite koje koristi neprijatelj.

381. U ratu i neposredno pred izvršenje pojedinih diverzantskih akcija nezamjenljiva je obuka na maketama objekata predviđenih za diverzantske akcije. Posebno je važno očuvanje tajnosti i taktičkog i operativnog maskiranja.

382. Obuku izvoditi sa drugim jedinicama, bilo da one simuliraju neprijatelja ili kao sadejstvjuće jedinice. U izvođenju ove obuke držati se propisanih uputstava i mjera bezbjednosti i očuvanja zdravlja.

SKRAĆENICE

ARJ	— artiljerijsko-raketne jedinice
BDČ	— brzi desantni čamac
CV	— centar veze
ČG	— gumeni čamac
DPZ	— društveno-politička zajednica
DSZ	— društvena samozaštita
JNA	— Jugoslovenska narodna armija
JPV	— jadransko pomorsko vojište
KM	— komandno mjesto
KoV	— kopnena vojska
LBA	— lovačko-bombarderska avijacija
NHB/o	— nuklearno-hemijsko-biološko oružje
OB	— obalska baterija
ONO	— opštenarodna odbrana
ONOR	— opštenarodni odbrambeni rat
OO	— obalska odbrana
OROST	— obalska radarska osmatračka stanica
OS	— oružane snage
PC	— Pomorski centar
PD	— pomorski diverzant
PDivO	— protivdiverzantsko obezbjeđenje (odbrana)
PDJ	— pomorskodiverzantska jedinica
PDO	— protivdesantna odbrana
PPd	— protivpodmorničarstvo
PTD	— protivteroristička dejstva
PVO	— protivvazдушna odbrana
PZT	— privremeno zaposednuta teritorija
RiK	— rukovođenje i komandovanje

RM	— Ratna mornarica
ROM	— raketa obala—more
RTOP	-- raketna topovnjača
SnMS	— sanitetska materijalna sredstva
TČ	— torpedni čamac
TKT	— tajno komandovanje trupama
TO	— teritorijalna odbrana
UPS	— udarne pomorske snage
URB	— uređeni rejon baziranja
VOJIN	— vazdušno osmatranje, javljanje i navođenje
VPO	— Vojnopomorska oblast
VPS	-- vojnopomorski sektor